

[Aksel Larsen.]

forhold, at den lov, der nu skal stemmes om, ikke er en afviklingslov; det kan blive en afviklingslov engang i en eller anden formentlig fjern fremtid, når det måtte behage en finansminister, men det er ingen afviklingslov. Der står ikke i lovforslaget, som det nu er affattet, noget om, at tøj-skatten skal afvikles. Det er os derfor aldeles umuligt at stemme for dette lovforslag.

På den anden side har vi jo lov til at håbe, at det opbrud, der er i den arbejdende befolkning i Danmark, må virke også helt op i socialdemokratiets top, og at den tid må være nærmere, end man skulle tro efter debatterne i denne sal at dømme, da man ser sig nødsaget til under pres af befolkningen at påbegynde den nu i hvert fald lovhjemlede afvikling af tøjskatten.

Vi vil af disse grunde afholde os fra at stemme ved den endelige afstemning om lovforslaget.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslaget

vedtoges med 80 stemmer mod 59; 8 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

Tredie behandling af forslag til lov om ændring af lov om ferskvandsfiskeri.

(Anden behandling findes i tidenden sp. 5216).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Lovforslaget

vedtoges enstemmigt med 147 stemmer.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Fortsættelse af forespørgsel til stats- og udenrigsministeren af Bundvad m. fl.

(Foregående forhandling findes i tidenden sp. 5362).

Forhandlingen genoptoges.

Bertel Dahlgaard: Det er ikke underligt, at det vækker utilfredshed, at folketinget stadig må holdes samlet i denne henrivende sommertid, og der tales om, at det jo ikke er meningen, at folketinget skal holdes inde de tre fjerdedele af året; men jeg minder om, at folketinget har tilgodeset sig med rigelige ferier samlingen igennem. Først var der en juleferie på 4 uger. Derefter holdt tinget 11 dages ferie under Nordisk Råds møde i København. Derefter kom 11 dages ferie under arbejdskonflikten, og endelig kom 14 dages ferie under folketingsdelegationens rejse til Sovjet. Det vil sige ialt ca. 2 måneders ferier spredt over samlingen. Det har nødvendigvis måttet virke forstyrrende og hæmmende på folketingets arbejde, og det er virkningerne heraf, der har medført sommerens møder.

Nogle af disse afbrydelser har været nødvendige, men selv under rimeligt hensyn hertil tror jeg, der er grund til atter i år at understrege, at folketinget ikke endnu har fundet frem til den rationelle tilrettelæggelse af tingets arbejde, som er etkamerssystemets forudsætning.

Forinden jeg går over til at fremsætte nogle bemærkninger til karakteristisk af den forløbne samling, vil jeg gerne berøre spørgsmål, der knytter sig til Nordisk Råds møde i København i februar i år.

Det blev i fjor aftalt mellem partierne, at vi i det danske folketing — ligesom det sker i de andre nordiske lande — hvert år skulle give anledning til en forhandling, hvor resultaterne af årets møde i Nordisk Råd drøftes og vurderes.

På grund af de mange forstyrrelser i tingets arbejde er denne aftale ikke i år blevet overholdt, men jeg håber, regeringen her vil udtale sin tilslutning til, at vi fremtidig overholder aftalen. Det vil have sin betydning for den store del af folketingets medlemmer, som ikke direkte deltager i Nordisk

[Bertel Dahlgaard.]

Råds arbejde, men navnlig er det af stor betydning for befolkningen, at der her i tinget fremsættes en redegørelse, der klarlægger såvel arbejdet indenfor Nordisk Råd som det forberedende arbejde, der foregår i centraladministrationen mellem rådets samlinger, så der i folketinget kan blive lejlighed til både vurdering og eventuel kritik.

Jeg takker det ærede medlem hr. Erik Eriksen for, at han her i dag, i sin egenskab af præsident for Nordisk Råd, har givet folketinget et kort rids over Nordisk Råds forhandlinger under rådets møde i København i år. I denne forbindelse vil jeg også gerne takke det ærede medlem for den varme interesse, hvormed han har ledet rådets arbejde i det forløbne år.

Jeg skal herefter ikke omtale hele den række af problemer, som behandledes på rådsmødet i år. Det er kritiseret, at rådet spreder sig over for mange mindre betydende emner, og det kan ikke helt afvises. På den anden side skal man ikke undervurdere, at rådsmedlemmerne fra de forskellige lande tager initiativet til at fremdrage en række problemer, som måske ikke straks giver resultater. Det bidrager til, at mange spørgsmål langsomt modnes, at det nordiske samarbejde stadig gror i takt med stemninger og trangen til samarbejdet indenfor hvert af de nordiske folk. Det nordiske samarbejde er jo som et stykke mosaik, hvor der hvert år føjes nye større eller mindre stykker ind i billedet.

Men jeg vil gerne meget stærkt understrege, at noget væsentligt er det, at der mellem rådets møder arbejdes intenst indenfor landenes centraladministrationer med de beslutninger og henstillinger, der fremkommer fra rådets møder. Dette arbejde i centraladministrationerne må aldrig hvile, og jeg håber, regeringen overfor tinget her kan bekræfte, at forholdet i Danmark er dette, at man ikke opsætter arbejdet indtil hen mod næste rådsmøde, men at man i tide sikrer, at man kan møde velforbedt, når arbejdets resultater skal passere revy for rådet.

Ved finanslovens første behandling i 1954 fremdrog jeg et beklageligt eksempel på, at Nordisk Råd havde været genstand for en mistænkeliggørelse fra en fremmed magts side, nemlig fra Sovjet. Det er meget

glædeligt, at dette urimelige forhold ikke længere eksisterer, men at man også fra den side nu forstår og anerkender det grundlag, hvorpå de nordiske landes nære samarbejde hviler.

Løvrigt koncentreredes Nordisk Råds forhandlinger i København jo, som det ærede medlem hr. Erik Eriksen sagde, i særlig grad omkring de spørgsmål, der har tilknytning til tanken om et fælles nordisk marked. Det kom til ret skarpe meningsudvekslinger mellem visse norske synspunkter og så de synspunkter, der fremsattes fra svensk og dansk side. Jeg tror ikke, sagen skadedes derved, tværtimod — og jeg tror, det er sundt, at der i Nordisk Råd hen over landegrænserne i en sådan sag tales åbent og oprigtigt. Det bidrager til klaring, og hvis noget sådant ikke kan ske, uden at det efterlader bitterhed, ville Nordisk Råd ikke være, hvad det bør være.

Men jeg tror også, det er vigtigt, at det nu siges, at vi her i Danmark ikke ønsker at lægge et pres på Norge med den hensigt at få Norge til at tilslutte sig ting, som Norge ikke selv finder forenelige med norske interesser. Fra dansk side har vi jo heldigvis under forhandlingerne i Nordisk Råd kunnet samles i enighed om de danske synspunkter. Vi opfatter et fælles nordisk marked som noget, der vil give det samlede Skandinavien øget styrke overfor den koncentreret af økonomisk magt, der foregår ude i verden.

Spørgsmålene i forbindelse med et fælles nordisk marked behandles jo nu fuldkommen sagligt i de fælles nordiske ekspertudvalg under ansvar overfor en minister fra hvert af landene. Det er et kæmpearbejde, der her udføres med stor dygtighed. Det er vel ikke sandsynligt, at det kan føres til ende inden Nordisk Råds møde i Helsingfors i februar 1957, men vel nok ret snart efter. Jeg vil bede den højtærede økonomiminister udtale sig herom. Under disse forhold vil der formentlig ikke være grund til i Helsingfors at gentage eller udbyde den principielle debat fra Københavnsrådet. Det bliver nu det fra de tre landes ekspertudvalg foreliggende saglige materiale, der bør danne grundlaget for regeringernes og folkerepresentationernes beslutninger. Året 1957 bliver det skel-

[Bertel Dahlgaard.]

sættende år i denne sag. Jeg er sikker på, at det høje folketing håber på positive resultater.

Ser vi nu på folketingssamlingens forløb, så viser der sig for os et broget billede. I forgrunden står stadig den økonomiske og finansielle udvikling. Det er netop i disse dage et år siden, der skete en vending i valutasisituationen. I tiden fra juli 1955 til den 1. april 1956 kunne der noteres en fremgang i valutabeholdningen på ca. 300 mill. kr., samtidig med at der afbetaltes ekstraordinært 80 mill. kr. på den udenlandske gæld, men derefter indtrådte i perioden fra 1. april til 15. maj et tilbageslag på 125 mill. kr. At dette tilbageslag stod i forbindelse med arbejdskonfliktens økonomiske virkninger er givet, men det var også påvirket af nedgang i smørpriserne og af en forringelse i bytteforholdet overfor udlandet. Måske har også ændringer i betalings-sædvanerne i vor udenrigshandel spillet en rolle, fremkaldt af renteforhøjelserne i udlandet, hvorved udenlandsk kredit for dansk import blev dyrere.

En klarlæggelse af disse forskellige årsager er ikke mulig, men hvadenten nu den ene eller anden årsag spiller ind, så er det klart, at vi stadig må handle under hensyntagen til den usikkerhed, der præger den økonomiske udvikling.

Hvorledes vil landbrugspriserne udvikle sig? Kan stigningen i industrieksporten fortsætte, efter at så mange lande søger at bremse højkonjunkturen? Der er ukendskabet til den kommende høst, der vil øve en så afgørende indflydelse på landets økonomi, og der er virkningerne af brændselspriserens vældige stigning. Endelig kan vi ikke helt overskue virkningerne af den øgede købekraft, der følger af de gennemførte lønstigninger.

Det er med denne økonomiske usikkerhed som baggrund, man også må vurdere den finansielle stilling.

Sidste finansår forløb forholdsvis gunstigt. Finansåret 1955—56 vil formentlig slutte

med et overskud på drifts- og anlægsbudgettet på mellem 500 og 550 mill. kr. Den forøgelse af pengemængden, der en tid fandt sted gennem finansministeriets overtræk i nationalbanken, bragtes til ophør, og siden midten af 1955 har staten pengemæssig set forholdt sig neutral.

Men hvorledes stiller det sig så med udsigterne for indeværende års finanslov? Den er vedtaget med et overskud på 350 mill. kr., men finansministeren har allerede måttet nedskrive dette overskud med ca. 100 mill. kr. Det vil sige, at overskuddet for indeværende finansår må regnes at blive 250—300 mill. kr. mindre end i fjor, dersom der ikke foretages noget ekstraordinært, og det samtidig med at købeevnen i befolkningen vil være steget med nogle hundrede millioner kroner. Her er en svaghed, som må påkalde folketingets opmærksomhed, og som må være baggrunden for arbejdet med besparelser på statens budget. Den forøgede købeevne må i afgørende grad neutraliseres ved, at statens forbrug sættes ned.

Nødvendigheden heraf kan også illustreres på anden måde. Sidste finansår havde staten et finansieringsbehov til løsning af sine opgaver på ca. 500 mill. kr. Det dækkedes ved obligationssalg på 260 millioner, udstedelse af skattekammerbeviser på 80 millioner, ved dollarsdeponeringen med 90 millioner og, såvidt jeg kan se, ved stigninger indenfor postgiroen på noget over 50 mill. kr.

I den økonomiske oversigt, som er udsendt af finansministeriet, anslås side 32 statens finansieringsbehov for indeværende finansår til 650 mill. kr., og dette tal er ved senere dispositioner øget betydeligt.

Jeg føler mig ikke sikker på, at finansministeren kan få dette beløb dækket ved obligationssalg og ad de andre veje, jeg nævnte, og kan finansministeren ikke dette, da vil det sige, at staten ikke længere pengemæssig set vil være neutral, men gennem statskassen forøger pengemængden.

Hvadenten man ser det fra den ene

[Bertel Dahlgaard.]

eller anden side, bør besparelserne på statens budget blive af en sådan størrelsesorden, at utrygheden kan væsentligt mindskes.

Ved finanslovens tredie behandling i år skønnede jeg, at disse hensyn krævede besparelser på ca. 200 mill. kr., som måtte fordeles med 100 millioner på de civile og 100 millioner på de militære budgetter.

I disse dage foregår forhandlingerne om besparelser i finansudvalget, og jeg mærker tydeligt vanskelighederne ved at nå til enighed om så store beløb. Jeg har imidlertid villet give denne illustration af baggrunden for besparelsernes nødvendighed, så tinget kan danne sig et billede heraf.

Jeg tror, man vil komme til at fortryde, at man ikke straks ved finansårets begyndelse gennemførte de 200 mill. kr.s besparelser.

Det radikale venstre har nu i finansudvalget indtrængende henstillet til finansministeren og forsvarsministeren, at de militære besparelser i indeværende finansår blev på mindst 100 mill. kr., og vi har henstillet til finansministeren at søge gennemført yderligere civile besparelser ved at strække visse på finansloven givne bevillinger til anlægsarbejder på områder, hvor beskæftigelsen er meget stor. Det viser sig jo nemlig, som jeg fremhævede ved finanslovens tredie behandling, at den lange frostperiode og konfliktsituationen sinkede arbejdet på mange områder, således at det nu koncentrerer sig stærkt og visse steder skaber mangel på arbejdskraft.

Jeg har bemærket, at man som argument mod de militære besparelser anfører, at man virkelig ikke kan gå til ændringer indenfor forsvarsordningen, forinden det nedsatte parlamentariske udvalg har taget stilling til, hvilke konsekvenser der må drages af den såkaldte nye strategi. Jeg vil heroverfor sige, at besparelserne på det nuværende tidspunkt ikke tager sigte på selve de omfattende ændringer af forsvarsordningen, som må komme. De tager sigte på tilbageholdenhed med udgifter på områder, hvor det må forudses at investeringer sandsynligvis i løbet af kort tid vil være fuldkommen forældede. Men hertil kommer, at det formentlig ikke er tænkeligt, at man under den ændrede mentalitet

vil opretholde det ekstraordinære beredskab, der jo faktisk har muligheder af lynangreb til forudsætning.

Man fremfører ofte Sveriges store militærudgifter, der hviler på et så meget rigere land, men på dette punkt, den stående hær, handler Sverige jo på en helt anden måde end vi. Sverige har ikke et sådant ekstraordinært beredskab, men har i stedet udviklet et overordentlig effektivt mobiliseringssystem. Alt dette er baggrunden for, at Sverige har kunnet bibeholde en 12 måneders tjenestetid. I det kommende år bør Danmark også nå frem til 12 måneders tjenestetiden.

Jeg har ikke i denne debat villet indblande spørgsmålet om konsekvenserne af den ændrede udenrigspolitiske og strategiske situation. Disse konsekvenser vil jeg håbe regeringen har fornemmelsen af vil blive meget betydelige. Men jeg har villet påkalde erkendelsen af, at man på det nuværende tidspunkt nødes til en fornuftig tilbageholdenhed også på det militære område, så der ikke gives penge ud, som inden længe må anses for spildt.

Jeg føler mig overbevist om, at det allerede næste år vil vise sig, at den kamp, venstre og de konservative sammen med regeringen fører for at opretholde et milliardbudget på det militære område, er håbløs. Det vil i lige grad for erhvervslivet og finanserne blive nødvendigt at drage penge og kapital over fra de uproduktive til de produktive erhverv indenfor samfundsøkonomien. Ingen giver os sikkerhed for vedblivende at kunne ride på en højkonjunktur, og de unge talrige årgange banker på vor dør.

Den nye højtærede forsvarsminister har jo i dag opnået den succes at blive trykket til det konservative partis hjerte. Jeg tror, ministeren skal passe på ikke herefter at få åndenød.

Den højtærede minister fik i onsdags en hilsen fra Jylland. Den er formuleret af det socialdemokratiske blad i Silkeborg, „Aften-Posten“ — jeg må måske have lov til at citere. Det siges her:

„Det danske forsvar bør omlægges med henblik på den nye militærtækniske situation. Dansk deltagelse i kapløb om at komme på højde med den nyeste våbentækniske udvikling er håbløs, og

[Bertel Dahlgaard.]

derfor må vi indstille os på et særdeles nødtørftigt forsvar.

Danmark og andre tilsvarende svage landes håbløse stilling under en moderne krig er da også blevet erkendt af den fremtrædende amerikanske udenrigspolitiske skribent Walter Lippman, der i „New York Herald Tribune“ har givet udtryk for, at disse lande er umulige at forsvare, at deres rolle som forposter i en stor forsvarsalliance bliver stadig mindre, og at deres fremtid bedre er beskyttet udenfor end indenfor de store atombombemagters militærsystem.“

Og bladet slutter med at sige:

„På denne baggrund er det rimeligt, at en stor del af den danske befolkning nærer skepsis overfor nytten af de store militærudgifter og ivrer for en nedskæring. . . . Det må da . . . håbes“ — siger bladet — „at folketingets forsvarsudvalg snart må være nået til vejs ende med sine overvejelser. Befolkningen er ved at være utålmodig.“

Det gælder sikkert også den del af befolkningen, som i særlig grad tilhører det nuværende regeringsparti.

Med hensyn til den økonomiske situation må det også erindres, at selvom folkepensionen ikke vil belaste indeværende års budget, så må blikket også rettes mod de kommende år, og derfor må de besparelser, der nu arbejdes med, selvfølgelig blive af et betydeligt større omfang til næste år end besparelserne for indeværende år, hvor en væsentlig del jo ikke kan få virkning for hele finansåret.

Selvom indeværende folketingssamling ikke vil slutte med en rig lovhøst, så er dog betydningsfulde opgaver løst, og alene sikringen af folkepensionen vil give denne samlings resultater en fremtrædende plads i dansk reformlovgivning.

Det radikale venstre beklager meget, at lærlingeloven ikke bliver gennemført, inden folketinget tager ferie. Vi tror, det er meget forkert, at denne sag opsættes. Det er forkert overfor håndværkerne, der fristes til at opsætte antagelsen af lærlinge, indtil de har sikkerhed for den kommende lovs indhold, og det er synd for de mange unge, der som følge heraf i de kommende måneder kan

komme til at gå forgæves i deres søgen efter en læreplads.

Det forekommer det radikale venstre, at den sidst indtrådte forsinkelse af udvalgets behandling af sagen kunne være undgået, hvis de, der havde formelle indvendinger at gøre, havde fremført dem i tide. Vi går nu ud fra, at man fra alle partiers side vil bidrage til, at folketingets lærlingeudvalg i løbet af en måneds tid overfor offentligheden kan meddele, at man er nået til enighed om en affattelse af loven, som offentligheden kan gøres bekendt med, og som ligger rede til gennemførelse, såsnart folketinget igen mødes.

Indenfor begivenhederne under denne folketingssamling har arbejdskonflikten, og hvad dermed fulgte, jo været det mørke punkt. Den åbnede perspektiver, som, hvis de blev til virkelighed, ville blive til stor ulykke for alle befolkningslag og for hele den folkelige udvikling.

Her er det simpelthen spørgsmålet om organisationslederes og politiske leders evner til at mestre de problemer, som det moderne produktionsliv rejser, og som er af en helt anden karakter end svundne tiders. Det var de skæbnesvangre muligheder, der lå gemt i indeværende års overenskomst-situation, som fik det radikale venstre til i efteråret at fremsætte de tre forslag om en voldgiftsordning, om udbyttedeling og om overvejelse af en samordning af de økonomiske kræfter.

Vi troede, at man indenfor både arbejdsgivernes og arbejdernes organisationer var nået frem til så megen realitetssans, at man forstod, at en storkonflikt aldrig mere ville få frit løb her i Danmark, at samfundet aldrig vil opgive sin nødværgeret, og at organisationerne selv står hjælpeløse med deres tapperhed og store ord, når forhandlingerne er gået i hårdknude.

Vinteren igennem var det ikke muligt at vinde tilstrækkeligt gehør for en sådan forebyggende lovgivning, og da konflikten kom, stod vi uforberedt. Det var interessant at iagttage, at da så ulykken var sket og særdeles store tab havde ramt samfundet og meget ubehagelige begivenheder var indtrådt også for regeringen, vågnede man pludselig op og erkendte, at reformer måtte gennemføres i god tid inden den nuværende

[Bertel Dahlgaard.]

overenskomstperiodes udløb. Nu var man pludselig klar over, at septemberforliget af 1899 måtte i støbeskeen, nye fagretlige regler gennemføres, forligsmandsinstitutionen reformeres, spørgsmålet om industriforbund tages op til realitetsdrøftelse og visse samfundsvigtige funktioner undtages fra arbejdsmarkedets store kamplads. En kommission skulle hurtigst muligt nedsættes. Det er for os overordentlig glædeligt, at man fra såvel socialdemokratisk som fra venstres og konservativ side endelig erkender, at vi med hensyn til arbejdskonflikternes betydning og rækkevidde for hele samfundshusholdningen forlængst er gået ind i en ny epoke.

Jeg håber, at den iver, der viste sig lige efter konfliktens afslutning, nu må holde sig. Der er allerede gået to måneder, og overvejelserne vedrørende formuleringen af en kommende kommissions opgaver er endnu ikke ført til ende. Jeg vil imidlertid gerne gøre opmærksom på, at der ikke er lang tid til kommissionsbehandling af et så vigtigt og vanskeligt arbejdsområde. Kommissionens arbejdsresultat må nødvendigvis foreligge ved denne tid om et år, og jeg vil gerne forinden denne kommissions nedsættelse understrege, at vel er det en selvfølgelig opgave for kommissionen at nå frem til sådanne ændringer på alle de områder vedrørende arbejdsmarkedets forhold, som jeg her har nævnt, at konfliktmulighederne derved begrænses mest muligt, men man kan lige så godt på forhånd gøre sig klart, at hvor langt man nu end når med et forebyggende arbejde, bliver der tilbage muligheden for den store konflikt, hvor hjulene standser og samfundets funktioner lammes. Hverken arbejdernes eller arbejdsgivernes organisationer kan lide ordet voldgift trods det, at de i 25 år i mange tilfælde ikke selv har kunnet vise anden vej. Man skulle hellere se at vænne sig til ordet; det er dog soleklart, at enten må man selv enes om i givet fald under en eller anden form at gå voldgiftsvejen, eller også vil muligheden for den store ødelæggende konflikt atter medføre statens og samfundets afgørelse. Jeg går ud fra som givet, at også spørgsmålet om at forebygge standsning af dagspressen må inddrages under kommissionens arbejde,

hvis ikke parterne selv finder vej frem i så henseende.

Sammen med en arbejdskommissions overvejelser må nødvendigvis gå bestræbelserne for at samordne de økonomiske kræfter. Det nedsatte samordningsudvalgs formandsskab vil nu i den nærmeste fremtid afgive sin rapport til regeringen og folketinget. Jeg kan intet vide om, hvad denne rapport går ud på, men jeg vil gerne sige som min egen overbevisning, at vi herhjemme må nå frem til, at de store overenskomstsituationer behandles i en atmosfære af den bedst mulige objektive orientering vedrørende landets økonomiske stilling og den sandsynlige konjunkturudvikling. Den tilstand, hvor parterne i stridens hede slår om sig med ensidige og vildledende økonomiske betragtninger og påstande, bør, som det i betydelig grad sker i Sverige, overfor offentligheden være undergivet kyndig og objektiv oplysning og korrektion.

Jeg vil gerne i anledning af en bemærkning, som det ærede medlem hr. Erik Eriksen i dag fremsatte angående problemerne om ejendomsbeskatningen og den nye ejendomsskyldvurdering, sige, at der ikke er tvivl om, at der i denne forbindelse er problemer, som vi kommer til at stå overfor i den kommende samling. Selve grundlaget for vurderingen er fastsat i den lov, der lige er vedtaget, og som er tiltrådt af alle partier; men det er klart, at der opstår følger af vurderingen, som vil medføre økonomiske skævheder, der ikke har været tilsigtet. Det har allerede været fremhævet fra vor side, at de nye vurderinger sikkert må føre til, at bygningsfradragene forhøjes. Også den formuestigning, den nye vurdering fører med sig, rejser spørgsmål, hvor formuegrænserne i lovgivningen er afgørende i den ene eller den anden henseende.

Med hensyn til selve ejendomsbeskatningen iøvrigt og i denne forbindelse særlig spørgsmålet om sygehusudgifterne hørte jeg med tilfredshed, at det ærede medlem hr. Erik Eriksen i dag udvikler synspunkter, som i hvert tilfælde nærmede sig synspunkter, der hidtil har været gjort gældende af det radikale venstre. Det af venstre fremsatte forslag om at overføre dele af amternes udgifter til sognekommunerne vil utvivl-

[Bertel Dahlgaard.]

somt være forbundet med særdeles ubehagelige virkninger for mange kommuner, virkninger, som jeg tror at venstre heller ikke selv turde tage ansvaret for.

Alt i alt har de politiske forhandlinger i denne samling formet sig og artet sig uden større lidenskaber. Hertil har bidraget, at regeringen i udpræget grad har indstillet sig på imødekommende forhandling, dikteret både af sindelag og nødvendighed. Det radikale venstre har i så henseende intet at beklage sig over. Vi har været i opposition til regeringens militær- og toldpolitik, men når det radikale venstre selv står frit i sin politik, må vi selvfølgelig også anerkende regeringens ret til at hente sin parlamentariske støtte hos de konservative, som i toldpolitikken — og hos både venstre og de konservative i militærpolitikken — medmindre det radikale venstre kunne opnå en anden politik på disse områder ved at samarbejde med andre; men det er jo ikke muligt, da vi på disse områder hos de konservative og tildels hos venstre møder regeringens politik i forstærket form.

Den forsonligere optræden i denne samling fra venstre og de konservative har selvfølgelig også sin årsag i, at de to partier ikke har formået at udstikke en politisk linie med henblik på fremtiden. Mest typisk i så henseende er jo det ærede medlem hr. Erik Eriksens såkaldte „enestetale“, hvis tema måned efter måned er, at der er forskel mellem socialisme og liberalisme. Det er sikkert ikke ukendt, men når det også fastslås som en kendsgerning, at det nødvendigvis må udelukke samarbejdet mellem socialdemokratiske og liberale partier, bliver man mere end forbavset, idet man samtidig ser, hvorledes omstændighederne tvinger det ærede medlem hr. Erik Eriksen og venstre til samarbejde med socialdemokratiet her i tinget, nu sidst om folkepensionen, og vi ser, hvorledes der i næsten alle vesteuropæiske lande endog består et regeringssamarbejde mellem socialdemokratiske og liberale eller konservative partier hen over principielle modsætninger. Ja, og så sent som for få dage siden har venstres højt værdsatte finansminister, det ærede medlem hr. Thorvil Kristensen, udtalt, at han gerne så et regeringssamarbejde mellem venstre

og socialdemokratiet. Nu vil jeg gerne bede om, at det ærede medlem hr. Erik Eriksen ikke misforstår mig; jeg tænker slet ikke på i øjeblikket at opfordre det ærede medlem til noget sådant herhjemme (Erik Eriksen: Nej, det tænkte jeg nok!) aldeles ikke. Det har det ærede medlem jo afslået. Jeg sagde det blot for at understrege, hvor virkelighedsfjern det ærede medlems politik er eller i hvert tilfælde har været, og for at forklare, hvorfor det ærede medlems politik i disse år har bragt det ærede medlem og hans parti så ringe indflydelse.

Som bekendt nærer jeg venlige følelser overfor det ærede medlem, og mine ønsker går da ud på, at det ærede medlem må blive dette angstkompleks i forhold til socialdemokratiet kvit. Der er ikke noget at være bange for, blot man selv har en politik. Men det ærede medlem skal huske på, at et sådant angstkompleks stjæler handleevnen og slører udsynet. På det sidste har jeg lagt mærke til, at man mener at kunne gøre liberale tanker mere tiltrækkende ved at bekæmpe det, man kalder velfærdsstaten. Jeg har aldrig vidst bedre, end at al sund politik går ud på at fremme statens og borgernes velfærd. Velfærdsstaten er ikke et skræmmebillede. Det, der står berettiget strid om, er, ad hvilke veje man når frem til den størst mulige velfærd for borgerne og samfundet som helhed. Velfærdsstaten er ikke en stat, hvor alle er lige, men en stat, hvis politik søger at bidrage til, at der gives enhver en fair chance, som, om man vil, giver borgerne lige muligheder for at arbejde sig frem og giver enhver et vist mindstemål af social tryghed.

I professor Myrdals store bog „Verdensøkonomien“, som udkom på svensk for et par måneder siden, citeres en udtalelse af en betydelig mand, der udefra iagttager Vestens forhold, nemlig den indiske professor Kabir. Han karakteriserer den tankegang, den såkaldte velfærdsstat bygger på, således:

„Velfærdsstatens grundlag er erkendelsen af det enkelte individs menneskeværd. Eftersom hvert individ anses at have en værdi i sig selv, forsøger staten at gribe ind i samfundets måde at fungere på for at sikre det enkelte individ visse umiste-

[Bertel Dahlgaard.]

lige rettigheder. Det er betegnende, at velfærdsstatens idé er fremstået som en videre udvikling af demokratiets idé.“

Denne udvikling er ikke en bevægelse hen imod et stagnerende samfund. Tværtimod er det karakteristisk, at alle de industrielt højt udviklede lande, de i produktionsmæssig henseende højeststående lande, bygger på denne velfærdsstatens tankegang. Den har intet med socialisme at gøre, tværtimod kan man sige, at den er modstykket til socialismen, så sandt som den i de vesteuropæiske lande har sejret over statssocialismen og skabt den sidste menne-skealders enestående produktionsstigning.

Danmark er i dag en velfærdsstat i den forstand, jeg her har nævnt det, og alle demokratiske partier har i forening bygget denne velfærdsstat op. Derfor burde både venstre og de konservative afstå fra at slynge disse tankeløse slagord ud, som, hvis de skulle have noget indhold, ville kompromittere deres egen hittidige politik. Det var med tilfredshed, at jeg af det ærede medlem hr. Aksel Møllers tale her i dag kunne forstå, at han selv allerede er blevet betænkelig ved denne læggen velfærdsstaten for had. Han siger nu, at man nok skulle tale om formynderstaten. Se, det er noget helt andet. Formynderstaten har aldrig nogensinde fået det radikale venstres støtte, men jeg går så ud fra, at vi fra nu af her i landet — idet vi lytter til det ærede medlem hr. Aksel Møllers tale — opgiver hetzen mod velfærdsstaten.

For det radikale venstre betyder velfærdsstaten afviklingen af tidligere tiders konservative overklassestat, og den er for os beviset for, at foreningen af privat foretagsomhed og social solidaritet er det socialistiske samfund overlegen. Det radikale venstre tror på, at det er dette social-liberale samfund, der bedst sikrer borgernes frihed og velfærd såvel materielt som kulturelt, og dette social-liberale samfund er i en sådan grad i pagt med dybe strømninger i dansk folkeliv og med store kredse også indenfor andre partier end vort, at socialistisk eller konservativ islæt i disse andre partier aldrig kan vinde overhånd i dansk politik. Derfor kan man nok jonglere med slagord som „socialisme“ og „liberalisme“, og man kan vrænge ad

velfærdsstaten og søge at drive politik derpå, hvis man ikke har andet, men der er ingen fremtid og ingen ledende tanke heri.

Det forekommer mig, at den store opgave er at bygge en politik op, der får styrke ved, at den virker dragende på dem, der indenfor alle partier er påvirket af social-liberale tanker. Derigennem skabes det brede grundlag for en praktisk politik, en politik, der faktisk går på tværs af partierne, men som må formidles af et samarbejde mellem partierne om de aktuelle problemer, der ude i befolkningen trænger sig på til løsning.

Må jeg slutte med at sige, at jeg desværre ikke i dag kan give det ærede medlem hr. Aksel Møller svar på, i hvilket omfang han vil gøre sig fortjent til at deltage i dette samarbejde i den kommende tid. Jeg ser, at det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen tænker sig, at det måske vil være naturligt i den kommende tid, at venstre og de konservative danner regering sammen med socialdemokratiet. Indenfor det konservative folkeparti har man jo tidligere, omkring 1949—50, været inde på, at en sådan Atlantregering ville være naturlig, og det lader sig høre. I så tilfælde er det radikale venstre selvfølgelig uden interesse. Men jeg synes, at det her foreliggende gør det åbenbart, at der er så meget uafklaret på alle disse områder, at det konservative folkeparti har godt af at være underkastet endnu et prøvår. Jeg har blot ment, at det var rigtigt ved lejlighed at gøre opmærksom på, at det nok ikke var værd, at venstre og de konservative i tankerne på forhånd går og leger regering efter næste valg og glemmer, at udgangspunktet for det hele er den politik, man vil føre, og som man endnu ikke har åbenbaret for befolkningen. Jeg vil gerne her understrege, at man skal huske på, at det radikale venstre står ganske frit i bedømmelsen af den politik, de ærede partier måtte nå frem til.

Jeg forstår jo godt, at det ærede medlem hr. Aksel Møller har vanskeligheder på disse områder. Disse vanskeligheder er karakteriseret på en fortrinlig måde af det ærede medlem hr. Poul Møller i en artikel i „Dagens Nyheder“ den 27. maj i år, hvori det ærede medlem siger, at

[Bertel Dahlgaard.]

det afgørende er jo, om venstre og de konservative kan skabe en konstruktiv politik. Det synes jeg er helt rigtigt sagt.

„Det er heri, den store vanskelighed ligger“,

siger det ærede medlem,

„for det kræver forståelse hos den højre fløj, der så ofte i dansk politik har sat borgerlige valgsejre over styr“.

Jeg synes, det er ganske skarpsindigt set og sagt af det ærede medlem hr. Poul Møller. Men alt det er jo noget, jeg ikke er berettiget til at blande mig i, selvfølgelig.

Jeg skal slutte med at sige, at den tale, det ærede medlem hr. Erik Eriksen holdt i dag, synes jeg gav udtryk for — eller jeg synes i hvert tilfælde, det lå mellem linierne — at han har en meget mere realistisk forståelse af det radikale venstres politik og fremtidige stilling end det ærede medlem hr. Aksel Møller.

Aksel Larsen: Der har været ligesom noget anstrengt over den hidtidige del af denne debat, og det kan jo ikke forbavse, når man tænker på den måde, folketinget har arbejdet på, siden det trådte sammen den første tirsdag i oktober i fjor. Det er, som om man kun tager denne debat, fordi man nu engang skal have den, og ikke fordi man har så forfærdelig meget at sige.

Den højtærede statsminister forsøgte sig med at fremlægge noget, man vel har lov til at kalde et valutamæssigt lyssyn, og han lod ligesom ane, uden at han dog ville sige det absolut, at vanskelighederne var ved at være ovre. Modsat forkyndte de ærede medlemmer hr. Erik Eriksen og hr. Aksel Møller, at det står dårligt til med valutaen, som det efter deres mening i det hele taget står dårligt til med Danmarks økonomi og politik.

Det ærede medlem hr. Bundvad holdt den rosende tale om regeringens virksomhed, en socialdemokratisk ordfører nu engang skal holde, og talte om en hel mængde reformer, som skal være gennemført i den forløbne del af året. Modsat blev regeringen angrebet af det ærede medlem hr. Erik Eriksen og det ærede medlem hr. Aksel Møller for dels at have

givet for mange valgløfter i 1953, dels at have svigtet disse valgløfter.

Jeg mener jo ingeniunde, at regeringen har givet for mange løfter eller haft et for løfterigt program i 1953. Jeg mener, at det program, socialdemokratiet gik til valg på i 1953, kunne have været virkeliggjort, hvis regeringen havde haft viljen dertil. På den anden side ligger jo heri, at jeg ikke kan bestride sandheden af, at regeringen har svigtet de væsentligste af sine valgløfter. Men jeg kan ganske vist ikke erkende, at det ærede medlem hr. Aksel Møller har nogen ret til at optræde som revser i så henseende. Det ærede medlem hr. Aksel Møller kender og anvender jo selv metoden at udstrø løfter før et valg og svigte dem efter valget. Hvordan gik det ikke i 1950, da de konservative gik til valg på løftet om, at skatterne skulle blive nedsat? Det første, regeringen med konservativ deltagelse foretog sig efter valget, var at sætte skatterne fantastisk i vejret.

Men lad nu alt dette ligge. Den hidtidige debat har i hvert fald afsløret uklarhed over Danmarks situation, over Danmarks internationale placering, over Danmarks fremtidige økonomiske perspektiver og den politik, der er mulig i fremtiden. Lad mig da sige som kommunisternes opfattelse:

Danmark kæmper stadigvæk med meget store valutavanskeligheder. Hvis man, som den højtærede statsminister gør, sammenligner valutastillingen i april kvartal forrige år med valutastillingen i april kvartal i år, kan man nok konstatere en vis forbedring. Hvis man derimod ser på valutaudviklingen i de sidste måneder, kan det ikke nægtes, at det er en udvikling til det værre. Det var da forresten også i alt væsentligt med henvisning til den dårlige valutastilling, at finansministeren i forgårs med så stor energi krævede ret til at forlænge omsætningsafgifterne på tekstilvarer og beklædningsgenstande på ubestemt tid. Resultatet er altså, at trods de byrder, man har pålagt befolkningen i form af forbrugsindskrænkninger, øgede skatter, arbejdsløshed o. s. v., og trods de løfter, man har givet befolkningen om, at denne hestekur ville bringe Danmarks valutaforhold i orden, er Danmarks valuta stadigvæk ikke i orden.

Jeg er nødt til i denne forbindelse at minde

[Aksel Larsen.]

om, at de forbrugsbegrænsende foranstaltninger fra regeringens side blev forsvaret med, at man ville hindre arbejdsløshed. I sin tale i formiddags sagde statsministeren imidlertid udtrykkeligt følgende, som jeg ved velvilje fra statsministerens side er i stand til at citere:

„Det var naturligvis udelukket, at så dybtgående indgreb overfor såvel forbruget som bygge- og anlægsvirksomheden som dem, vi gennemførte i efteråret 1954 og foråret 1955, kunne foretages uden konsekvenser for produktion og beskæftigelse her i landet. Betydelige dele af befolkningen har følt virkningerne af den økonomiske stramning i form af indtægtsnedgang, og arbejdsløsheden nåede en overgang op på et niveau, som måtte give regeringen anledning til alvorlige overvejelser.“

Ja, det sagde den højtærede statsminister i formiddags. Med andre ord, nu omsider erkender statsministeren rigtigheden af, hvad vi kommunister påpegede i 1954 og 1955, at regeringens økonomiske politik, som blev begrundet med valutasituationen, måtte føre til arbejdsløshed, ville føre til vækst i arbejdsløsheden. Men i 1954 og 1955 svor regeringen, statsministeren og hans presse på, at den økonomiske politik netop ville forhindre arbejdsløshed.

Valutakrisen og dens følger hænger sammen med hele Danmarks hidtidige politik og Danmarks desværre selvvalgte, internationale placering. Vi kan forsåvidt ikke ønske os nogen bedre bekræftelse herpå end statsministerens egne udtalelser i formiddags om det for Danmark mistrøstige resultat af den nye toldkonference i Genève. Danmark er jo gået ind i et ensidigt vestorienteret økonomisk som politisk samarbejde, og dette har haft de alvorligste økonomiske følger for vort land og dermed de alvorligste sociale følger for dette lands befolkning.

Sålænge Danmark lader sig føre i slæbetov af stormagter, der kun tænker på deres egne interesser, sålænge Danmark lader sig byde aldeles urimelige og ulige handelsvilkår af sine væsentligste handelspartnere, sålænge Danmark lader andre magter bestemme, hvilke varer vi må eksportere hvorhen, samt sålænge Danmark lader andre magter være bestemmende for, hvilket militær-

beredskab vi skal have, og hvor store Danmarks militærudgifter skal være, så længe kan man ikke vente nogen virkelig bedring af Danmarks økonomi.

Statsministeren gav en kort beretning om sin rejse til Sovjetunionen og om resultaterne af denne rejse. Det ærede medlem hr. Bundvad har her udtrykt ønske om, at folketinget fremtidigt får beretning om, og anledning til at diskutere forhandlingerne i Nordisk Råd. Jeg er ganske enig med det ærede medlem. Jeg håber til gengæld, at det ærede medlem hr. Bundvad vil være enig med mig i, at når landets statsminister foretager en så vigtig rejse som en rejse til Sovjetunionen, så er det ikke nok, at han aflægger beretning bag lukkede døre i det udenrigspolitiske nævn. Nej, så vil det være rimeligt, at folketinget også får denne beretning og får lejlighed til at diskutere rejsen og dens resultater. En sådan beretning har vi imidlertid ikke fået, vi har kun fået de kortfattede bemærkninger, statsministeren fremkom med i formiddags. Det fremgår imidlertid af disse korte bemærkninger, at selvom regeringen på forhånd proklamerede, at statsministeren under sin rejse under ingen omstændigheder drømte om at tale om handel, så er rejsens væsentligste resultat det, at Danmark nu har fået en handelsoverenskomst med Sovjetunionen. Den er ikke så stor og god, som statsministeren kunne have ønsket, og den er vel ikke så stor og god, som nogen i Danmark kunne have ønsket. Men hvad er årsagen hertil? Årsagen må vel være at søge dels i Danmarks godkendelse af de diskriminerende lister for vareeksport til Østeuropa og dels i, at den nuværende statsminister afbrød handelsforhandlingerne med Sovjetunionen for 2 år siden og har været så længe om at få dem genoptaget.

Den 12. marts i fjor havde vi her i folketinget en diskussion om dette spørgsmål. Jeg gav regeringen det råd snarest at tage initiativet til nye handelsforhandlinger, men den højtærede statsminister afviste mit råd, idet han stillede det mærkværdige forlangende, at jeg på forhånd skulle give ham en eller anden garanti for, at han kunne få netop den handelsaftale, han ønskede. Nu skal statsministeren naturligvis ikke have utak for, at han omsider

[Aksel Larsen.]

har fulgt mit råd. Det havde imidlertid været ønskeligt, om han havde fulgt dette råd på et noget tidligere tidspunkt. Jeg er overbevist om, at havde vi fået disse handelsforhandlinger i fjor, så havde vi, navnlig hvad landbrugseksporten angår, opnået en betydeligt gunstigere aftale med Sovjetunionen.

Der tales i denne debat om de seneste forhandlinger i NATO og om de nye planer om et NATO-samarbejde på et noget andet grundlag end det militære. Jeg er jo ikke så informeret som visse andre om, på hvilket grundlag man nu vil søge at etablere samarbejde, men det må være mig tilladt at sige, at sporene fra det hidtidige økonomiske samarbejde under NATOs vinger skræmmer.

Dette hidtidige økonomiske samarbejde har ikke været til gavn, men til skade for Danmark, og jeg håber ikke, man vil gå videre. Jeg håber imidlertid heller ikke, man vil slå ind på den vej, som regeringen ganske åbenbart har lyst til at slå ind på. Jeg tænker her på regeringens stadig mere intensive og tilsyneladende målbevidste orientering henimod et intimt og økonomisk samarbejde med Vesttyskland. Regeringen har haft besøg af den vesttyske udenrigsminister, hr. von Brentano, og statsministeren har deltaget i et stævne i den by, hvor krigsforbryderen storadmiral Raeder er æresborger. Det kunne være fristende at knytte nogle kommentarer til den tale, den højtærede statsminister holdt ved den lejlighed, men da tiden er for knap til det, må jeg nøjes med at sige, at det havde været ønskeligt, om statsministeren noget mere tydeligt havde talt de dansksindede sydslesvigeres sag.

Jeg må også benytte lejligheden til at spørge regeringen, om den foretager sig noget, og hvad den foretager sig, for at skaffe erstatning fra Tyskland til de danskere, der har siddet i tyske fængsler og koncentrationslejre. Jeg ved ikke, på hvilken basis de foreløbige drøftelser er ført, men jeg vil

advare imod at søge den sag klaret ved en ordning mellem den vesttyske og den danske stat. Det er ikke den danske stat, der er parthaver i denne sag, det er de danskere, der har sat liv eller helbred til i tyske fængsler og koncentrationslejre, og det er dem, der bør have erstatning. Den danske stat bør være deres repræsentant, og den bør anstrænge sig for at fremskaffe resultater.

Hvad tanken om økonomisk samarbejde med Vesttyskland angår, har jeg bemærket den højtærede økonomiministers tale i Strömstad. Ifølge „Göteborg Handels- og Sjöfartstidning“s referat skal økonomiministeren den 17. juni i Strömstad have udtalt — jeg beder om tilladelse til at citere:

„Hvis planerne for et fælles nordisk varemarked ikke meget snart realiseres, må Danmark for sin del søge samarbejde til anden side. Lige for hånden ligger det da at forsøge etableret kontakt med Tyskland og andre kontinentaleuropæiske lande“. Økonomiministeren skal efter referatet videre i sin tale have sagt:

„Danmark er allerede blevet indbudt til at tilslutte sig kul- og stålunionen. Denne invitation har Danmark ladet hvile i venten på, at et fælles-nordisk marked skulle virkeliggøres, for Danmark vil helst være med i et sådant, men det kan ikke vare længe endnu, før Danmark må beslutte sig. Konkurrencen bliver stadig hårdere, og Danmark kan ikke som en alene-stående handelspolitisk enhed opretholde, endsige højne sin nuværende levestandard. Et par år ventes det at ville vare, inden de stedfindende undersøgelser vedrørende et nordisk fællesmarked er afsluttet. Længere end som så kan Danmark næppe vente, og hvis en så vigtig detalje som samhandelen blev pillet ud af det nordiske samarbejde, så er der egentlig ikke meget tilbage, som det kan betale sig at samarbejde om.“

Ja, økonomiministerens tale var en tale på det økonomiske plan, men hele tonen og hensigten minder på den betænkeligste og

[Aksel Larsen.]

uhyggeeligste måde om Staunings berygtede lænkehundstale i Lund. Man får unægtelig det indtryk, at regeringen er parat til at vende ryggen mod Norden og er ved at orientere sig i retning af et fast politisk-økonomisk samarbejde med Tyskland, hvor Danmark som det lille land naturligvis aldrig bliver den bestemmende, men altid den dominerede part. Efter de århundredlange erfaringer, Danmark har vedrørende forholdet til Tyskland, burde regeringen i tide bakke ud af en sådan politik.

De foregående talere, statsministeren inklusive, synes dog nu at være nået til den enstemmige opfattelse, at den internationale spænding er formindsket ganske betydeligt, og da de ikke har andre kendsgerninger at henvise til, henviser de til en række kendsgerninger vedrørende Sovjetunionens udenrigspolitik og vedrørende den påbegyndte nedrustning i Sovjetunionen, men de er også tungtvejende nok. Det er jo glædeligt, at Danmarks statsminister nu kan se, at der er alvor i meddelelsen om hjemsendelse af soldaterne i Sovjetunionen. Det er glædeligt, at Danmarks statsminister ikke udtaler sig på linie med udenrigsministeren i USA, hr. John Foster Dulles, som beklagende har sagt, at han foretrækker at have de 1,2 mill. russere under våben fremfor at have dem arbejdende i fabrikker i Sovjetunionen.

Jeg kan ikke undlade i den anledning at erindre om en debat, vi havde her i tinget den 12. marts 1955. I denne debat opfordrede vi kommunistregeringen til at foranledige en formindskelse af det militære beredskab i Danmark, bl. a. ved nedsættelse af den militære tjenestetid til 12 måneder. Den højtærede statsminister gav mig i den anledning følgende svar — jeg anmoder formanden om tilladelse til et citat —:

„I samme øjeblik det ærede medlem hr. Aksel Larsens partifæller der, hvor de har den afgørende indflydelse, er indstillet på at gennemføre den virkelige gennemgribende internationale afspænding, som vi alle ønsker, og gennemfører en nedskæring af deres enorme militærstyrker og militære byrder, vil jeg have en rimelig anledning til at gøre noget

lignende herhjemme; jeg håber, det snart må ske.“

Som statsministeren selv ved og selv har omtalt, har det ærede medlem hr. Aksel Larsens partifæller siden denne danske statsministerielle udtalelse formindsket deres landes militære beredskab ganske betydeligt, bl. a. ved hjemsendelse af over 800 000 mand. Nu foreligger der for Sovjetunionens vedkommende beslutning om hjemsendelse af yderligere 1,2 mill. mand. Det må være tilladt på denne baggrund at spørge, hvornår den højtærede statsminister egentlig vil stå ved sine ord af 12. marts 1955 og tage fat på at nedsætte den militære tjenestetid herhjemme.

Der er desværre ikke nu meget, der tyder på, at dette vil ske. Den militære tjenestetid opretholdes. Der indkaldes stadigvæk lige mange værnepligtige. Nu har regeringen efter de offentliggjorte meddelelser oven i købet i sinde at foretage ekstra indkaldelser til efteråret. Det er umuligt at se den statsfinansielle fornuft i dette. Når det kniber med pengene for finansministeren, når det er vanskeligt at skaffe midler til folkepensionering, når boligbyggeriet stadig er nedskåret, og når Danmarks valutasituation er dårlig, så skulle man synes at regeringen burde bestræbe sig for at sætte de militære udgifter så langt ned som muligt og ikke foretage foranstaltninger, som kun kan bevirke, at de militære udgifter fortsat stiger. Det er svært at se, at der overhovedet er fornuft i, at Danmark opretholder det militærberedskab, der er opbygget under NATOs mørke vinger.

Jeg er ganske enig med Dansk Fredskonference, som i denne måned har udtalt, at den internationale udvikling bestyrker den opfattelse, at Danmarks selvstændighed ikke trues af militære angreb. Jeg er ligeledes af den mening, at Danmark i De Forenede Nationer og andre steder, hvor det er muligt, bør gøre et alvorligt og ihærdigt arbejde for international nedrustning og for forbud mod forsøg med og anvendelse af atomvåben. Jeg er af den mening, at de militære aftaler med NATO bør revideres med det formål, så snart det er gørligt, at føre Danmark ud af denne militære alliance, og jeg er af den mening,

[Aksel Larsen.]

at Danmark kan og bør foretage en meget kraftig nedskæring af militærudgifterne, som tynger hårdt på befolkningen og står i vejen for sociale og kulturelle fremskridt. Et første skridt på denne vej kunne gøres gennem en væsentlig nedsættelse af de værnepligtiges tjenestetid og gennem en beslutning om, at der ikke skal finde genindkaldelser sted til efteråret.

Man har benyttet omtalen af tegnene på international afspænding til indgående at beskæftige sig med de spørgsmål, der er rejst ved den 20. kongres i Sovjetunionens kommunistiske parti, og de spørgsmål, som i den forbindelse opstår ikke alene for kommunisterne i alle lande — og forresten for alle mennesker — men også i høj grad for kommunisterne i Danmark. Det er naturligt, at man har gjort dette. Dels er det meget store begivenheder, dels har dansk presse jo beskæftiget sig så uhyre meget med dem, at de nødvendigvis også må indgå i denne debat. Da vi jo her i salen har ærede medlemmer, som er tilbøjelige til at lade sig vejlede af, hvad der står i den dertil indrettede borgerlige presse af sensationsmeddelelser om kommunisterne, må det vel være mig tilladt at komme med en enkelt bemærkning. Jeg har meget vel set, at bl. a. det ærede medlem hr. Poul Møller i sit blad „Dagens Nyheder“ har afsat mig som partiformand og iøvrigt foretaget en fuldkommen omkalfatring af kommunistisk partis ledelse. Det skal han naturligvis have lov til, ligesom små børn skal have lov til at lege i sandkasse. Statsministeren skal også have lov til at holde taler om, at nu er kommunisterne afsløret for Gud og hver mand, og at nu har alle deres tilhængere vendt dem ryggen, og ved næste valg vil de blive tværet ud som kridt på en sort tavle af en våd svamp. (Stats- og udenrigsministeren [H. C. Hansen]: Det tror jeg ikke jeg har sagt!). Det tror jeg heller ikke, men det var meningen med det. Jeg skal gerne citere, hvis statsministeren er i tvivl om, at han har sagt noget i den retning. Statsministeren har sagt, at kommunisterne „bør tværtimod fjernes fra dansk politisk liv, og det har vælgerne i deres hånd ved næste valg“. Jeg tror nok, det giver den samme mening, som det, jeg sagde, men statsministeren har jo en

sygelig mani for at afbryde, også når det ikke er nødvendigt.

Nå, den slags tale og den slags dystre forudsigelser har vi hørt før. Vi har hørt dem, lige siden Stauning kom med sin berømte, for ikke at bruge et andet ord, opfordring til arbejderne om at trampe kommunisterne ned eller, som han sagde: „Tramp tjørnen ned, mens I endnu har sko på fødderne.“ Det slår bare ikke det kommunistiske parti ihjel. Vi er her, og vi bliver her. Det kan såvel det ærede medlem hr. Poul Møller som statsministeren være forsikret om. Hvordan vort parti skal ledes, og hvem der skal lede det, afgør partiets medlemmer, og det afgøres ikke af lederskribenter eller sensationsjournalister hverken i „Dagens Nyheder“, „Information“ eller andre blade.

Men det, man her vil diskutere, er altså først og fremmest de danske kommunisters stilling til Sovjetunionen efter de rystende oplysninger, der er kommet frem, og spørgsmålet om, hvorvidt de danske kommunister først nu er blevet klar over, at der er foregået sådanne misgreb i Sovjetunionen, eller om de hele tiden har vidst besked.

Hvad det første angår, har jeg givet besked om min stilling gennem min udførlige artikel i tidsskriftet „Tiden“ for juni måned. De, der har læst denne artikel, behøver altså ikke at spørge.

Hvad det andet angår, bebrejder vi os selv, at vi hidtil har været for lidt kritiske, at vi er gået ud fra og har ment at have ret til at gå ud fra, at demokrati, kollektivitet og retssikkerhed i overensstemmelse med socialismens principper var sikret i Sovjetunionen. Vi agter at drage de fornødne følgeslutninger af denne vor erkendelse. Det ærede medlem hr. Bundvad må gerne komme med hobevis af citater om, hvad vi tidligere har ment og sagt, men når han tillader sig at sætte lighedstegn mellem de danske kommunister i denne forbindelse og Tysklands nazisters angivelige uvidenhed om terroren, koncentrationslejrene, gaskamrene o. s. v. i Hitlers Tyskland, må det være berettiget at protestere. Nazisterne i Tyskland, der levede i deres eget land, havde muligheder for at være vidende om de forbrydelser, der blev begået. Det ærede medlem hr. Bundvad skulle hellere tænke på, at størstedelen af den danske dagspresse

[Aksel Larsen.]

og adskillige ærede medlemmer i denne sal indtil det sidste, indtil Hitlertysklands sammenbrud, benægtede, at der kunne sættes nogen plet på naziregimet i Tyskland. De var tværtimod tilbøjelige til at hæve det til skyerne og anbefale det som forbillede for Danmark. Såvidt jeg ved, får en af disse tidligere tilhængere af fascisme og nazisme oven i købet senere ordet i denne debat og får altså lejlighed til at bekræfte mine udtalelser.

Jeg har i den omtalte artikel i „Tiden“ ikke blot taget stilling til de spørgsmål, der foreligger, men også søgt at finde frem til en forklaring på, at misgrebene i Sovjetunionen kunne fortsætte så længe, og at det var umuligt at bringe dem til ophør tidligere. Jeg henviser det ærede medlem hr. Bundvad til at læse denne artikel. Vil han have yderligere forklaring på dette problem, synes jeg, han passende kunne spørge sin statsminister, som har haft både samtaler og selskabeligt samkvem med Bulganin, Khrustjov, Mikoyan og andre, og som vel nok har kunnet skaffe sig oplysninger fra bedste kilde.

Hvis jeg ville deltage i en citatkrig om, hvem der har vidst besked, og hvem der i rette tid har sagt det rigtige eller det forkerte om Sovjetunionen og Stalin, kunne jeg naturligvis bringe citater fra både borgerlige og socialdemokratiske danske dagblade, hvor Sovjetunionen roses og Stalin hæves til skyerne, ligesom jeg kunne give mig til at læse højt af den lille bog „Marchen til venstre“, som den nuværende forsvarsminister skrev i 1945. Nå, det skal jeg af hensyn til tiden undlade, men jeg vil dog som en prøve henvise til en ledende artikel, der stod i „Politiken“ den 2. juli 1945, og hvori der blev sagt følgende:

„Den forskel, vi nu ser mellem Stalins Rusland og Hitlers Tyskland, er karakteristisk som forskellen mellem det positive og det negative. Hitler rev ned og ødelagde. Stalin er i færd med at bygge op. Da Russerne havde bragt deres land frelst ud af revolutionen, viste de verden et eksempel på energi, viljekraft og planmæssighed. Det ville være forkert at sige, at det straks blev forstået. Den verden, som steg op af den forrige verdenskrig, var meget ængstelig for det store eksperiment

i Sovjetunionen. Resultatet blev, at Rusland lukkede sig inde i sig selv og arbejdede. Og efterhånden forstod verden, at det var noget meget interessant og meget vigtigt, der foregik i det tavse Rusland. Hvor betydningsfuldt det var, og hvor langt det var nået frem, så man først, da Hitler i en blanding af overmod efter sine sejre og den evige frygt for det store Rusland med det mægtige menneskemateriale overfaldt Sovjetunionen.“

Denne ledende artikel i „Politiken“ slutter med følgende sætninger:

„Rusland har brug for en sikker fred for at kunne genopbygge riget efter de vanvittige ødelæggelser og til at fuldføre konstruktionen af et rigt og lykkeligt land at leve i for det russiske folk, som på en måde, der ikke lader nogen tvivl tilbage, har vist, at det elsker dette land, og at det står enigt og samlet omkring den personlighed, som har været dets leder i disse svære år, der nu er kronet med sejr.“

De, der nu siger, at vi kunne jo bare stole på deres presse, og de, der nu kræver anger og ruelse af os for, hvad vi har sagt om Stalin, kunne i det mindste begynde med selv at vise en lille smule anger og ruelse, hvis de fortryder den slags rosede bemærkninger om Stalin, som de har fremsat.

Må jeg iøvrigt have lov til at sige om spørgsmålet selvkritik, at jeg kan godt forstå, at det vækker nogen bestyrtelse, at kommunisterne anvender selvkritik. Sådan har det været, hver gang vi har haft en politisk selvkritisk diskussion i vort parti. Det er nemlig ikke gangbart i dansk politik, det bedriver man i almindelighed ikke i politiske partier i Danmark.

Vi kommunister har det nu anderledes. Vi standser op, ser på vor politik i den forløbne periode, undersøger om der er fejl, og hvis vi finder fejl, retter vi dem, og bliver vi overbevist om så alvorlige fejl, som her er tilfældet, lægger vi ingenlunde skjul på, at vi har begået sådanne fejl.

Jeg har et par gange henvist til min artikel i „Tiden“, og jeg vil gerne yderligere om spørgsmålet „politisk selvkritik“ have lov at citere et kort stykke af den:

„De, der har så travlt med at udnytte den åbne selvkritik på den 20. partikongres i agitationen mod socialismen og

[Aksel Larsen.]

mod os, synes ikke at tænke på, at denne selvkritik er et tegn på styrke og et led i arbejdet for at rette begåede fejl, arbejde for at hindre, at de gentager sig, og de synes ikke at tænke på, at de alvorligste fejl og misgreb forlængst er rettet. De synes ikke at tænke på, at vel ser det ud til, at der har været en periode i Sovjetunionen, hvor der er sket brud på demokratiet, og hvor retssikkerheden ikke var betryggende, men at det hele tiden har stået dårligt til og stadig står dårligt til med overholdelsen af demokratiets regler og med retssikkerheden i de kapitalistiske lande, herunder også i Danmark.

De, der har ansvaret for nedskæringspolitikken overfor arbejderne, medens kapitalisternes pengesække bugner, de, der har ansvaret for den mere end udemokratiske lov om mægling i arbejdsstridigheder med afstemnings- og sammenkædningsreglerne, og de, der den 13. april stemte for overgrebet mod arbejderne, som med stort flertal havde forkastet mæglingsforslaget — de skulle være de sidste til at hovere over fejl, der er begået — men erkendt og rettet — i Sovjetunionen. De savner enhver ret til det, men de gør det alligevel i håb om, at det skal gøre det muligt for dem at slippe godt fra deres udemokratiske overgreb herhjemme.“

Det ærede medlem hr. Aksel Møller, som både er formand og politisk ordfører for den konservative folketingsgruppe, har benyttet det emne, jeg lige har beskæftiget mig med, til at drage spørgsmålet om Arne Munch-Petersen frem, og så bliver det naturligvis straks af større betydning, end da lillebror på grund af Flemming Madsens artikel i den berlingske presse drog det frem den 19. april 1950. Jeg har ikke så forfærdelig meget at føje til det, jeg sagde dengang. Vi havde en ret udførlig diskussion, og jeg synes, at det ærede medlem hr. Aksel Møller, før han giver sig til at diskutere det her, kunne have kigget på, hvad der blev oplyst dengang.

Jeg tillader mig at citere det meste af en spalte i folketingstidende for 1949—50, nemlig spalte 3592:

„Arne Munch-Petersen rejste — den

enkelte detail i den ærede forespørgers lange tale er rigtig — i 1936 til Moskva dels efter eget ønske, dels i henhold til en vedtagelse i Danmarks kommunistiske partis forretningsudvalg, hvoraf han selv var medlem. Hans formål med rejsen var dels at drive studier, dels at deltage i arbejdet i Den kommunistiske Internationales sekretariat som Danmarks kommunistiske partis repræsentant. Jeg må efter de pårørendes oplysninger til retten gå ud fra, at Arne Munch-Petersen i sine udtalelser til sine pårørende har lagt mest vægt på det første af de to nævnte formål.

I eftersommeren eller efteråret 1937 — man vil tilgive mig, at jeg ikke kan huske det så nøjagtigt mere — modtog vort partisekretariat meddelelse fra Arne Munch-Petersen om, at han agtede at overgå til anden beskæftigelse. Han meddelte intet om, hvilke planer eller hensigter han havde for sin person. Vi tog denne Arne Munch-Petersens meddelelse til efterretning. Det var i denne situation, jeg i 1938 fremsatte nogle udtalelser i dagspressen, som på et efter min mening ganske forrykt grundlag forsøgte at lave sensation om det forhold, at en fuldmyndig dansk statsborger var rejst til udlandet og midlertidigt eller for steds havde ophørt med at have forbindelse med sine pårørende.

For tydelighedens skyld er det måske nødvendigt at gøre en tilføjelse. Hverken Danmarks kommunistiske partis ledelse eller jeg personlig har nogen viden om, hvor Arne Munch-Petersen nu opholder sig, eller hvilket erhverv han har. Arne Munch-Petersen afbrød af grunde, som måske kun han kender, og som i hvert fald må være hans personlige, i slutningen af 1937 forbindelsen med Danmarks kommunistiske parti, men vi kan ikke i denne omstændighed se noget bevis for, at han skulle være død. Det er da endelig ikke noget helt sjældent forekommende tilfælde, at et fuldmyndigt menneske rejser til udlandet og af en eller anden grund afbryder forbindelsen med sit hjemland og sine pårørende. Almindeligvis laves der heller ikke avissensation af et sådant tilfælde, og det er vist aldrig før hændt, at et parti, der vil tages

[Aksel Larsen.]

alvorligt, har brugt en sådan sag til at lave forespørgselsdebat i folketinget. Så har man ikke svært ved at regne ud, hvorfor det er sket i dette tilfælde.“

Jeg har hertil kun at føje, at siden da har der verseret en retssag ved Københavns Byret, som afsluttedes med en dommerkendelse om, at Arne Munch-Petersen måtte formodes at være død. Der fremkom en række modstridende vidneudsagn under denne retssag, så modstridende, at man i allerhøjeste grad måtte være i tvivl om, hvilken kendelse dommeren ville afsige. Der fremkom vidneudsagn om, at han efter krigen, endda i de seneste år, var set på forskellige steder som i Leningrad, Riga, Danzig og Paris, men det var naturligvis umuligt at dømme om, hvilke vidneudsagn der var mest hold i.

Det er jo ikke tilladt at anfægte en dansk dommerkendelse, så den må man vel henholde sig til. Det betyder naturligvis ikke, at vi i vort parti har glemt den sag. Vi har derfor forsøgt ved gennemgang af Den kommunistiske Internationales arkiver at nå til klarhed over, hvilket hverv Arne Munch-Petersen påtog sig i 1937 eller 1938, og hvorhen han er rejst, idet jeg erindrer om, hvad vi også fik oplyst af regeringen i omtalte forespørgselsdebat, at der forelå oplysning fra Sovjetregeringen om, at Arne Munch-Petersen var udrejst af Sovjetunionen over den sydlige grænse. Såsnart der fremkommer oplysninger, vil de naturligvis komme til offentlighedens kundskab.

Løvrigt må jeg sige, at det er meget elskværdigt af det ærede medlem hr. Aksel Møller, at han formelt retter sit spørgsmål til stats- og udenrigsministeren og reelt til mig, men måske havde det været rimeligt, om han også havde rettet det reelt til stats- og udenrigsministeren. Et af den højtærede stats- og udenrigsministers ærinder i Moskva var at spørge efter nogle danskere.

Ja, jeg vil derefter vende tilbage til det, vi egentlig burde diskutere her: det folketingsår, der er gået, det, der er sket, og det, der bør ske i tiden, der kommer. Karakteristisk for debatten er, at den er en fortsættelse af folketingsårets debatter om den økonomiske og sociale politik, og selvom jeg godt kan se, at der er forskel på regeringens

politik og visse borgerlige partiers politik, har man dog, når det drejede sig om afgørende stillingtagen til konkrete spørgsmål vedrørende den økonomiske og sociale politik, haft svært ved at se forskel på regeringen og de borgerlige partier. Det er klart, at dette også må præge denne afsluttende debat.

Den vigtigste begivenhed i folketingsåret, der er gået, er så ganske utvivlsomt regeringens og folketingets indgriben i arbejdskonflikten med vedtagelsen af en lov, der påbød, at de iværksatte strejker ophørte og arbejderne gik i arbejde på de betingelser, de med meget stor majoritet havde forkastet.

Der har været talt og skrevet mange bitre ord om de arbejdere, som enten af lyst til at bryde loven, eller fordi de lod sig opbidse af samvittighedsløse kommunister, ikke rettede sig efter loven om, at arbejdet skulle genoptages. De partier og politikere, der så bittert og forarget er fremkommet med den slags beklagelser, taler ikke i god tro. Det er meget godt at køre frem med det gamle ord om, at lov er lov og lov skal holdes, men det sætter ikke et andet gammelt ord i skygge, som siger, at loven skal gøres til alle mænds gavn. Betingelsen for borgernes lovlydighed er, at lovgivningsmagten handler demokratisk i overensstemmelse med befolkningens retsopfattelse og i hvert fald ikke i strid med, hvad den hidtil har lovet og lovgivet. Man havde gennem en række revisioner ændret forligsmandsloven, så fagforeningsmedlemmernes egen afstemning fik bestandig mindre vægt over de såkaldte kompetente forsamlinger, men man havde forsikret, at hvis arbejderne virkelig mødte frem med en stemmedeltagelse på 75 pct., skulle de også have ret til med flertal at bestemme, om de ville godkende eller forkaste et mæglingforslag. Nu var der en sådan stemmedeltagelse: ved urafstemningen stemte 208 000 nej og 115 000 ja, og der var ingen såkaldt kompetent forsamling, der formåede at forandre dette nej til et ja. Hvordan kunne man så her i tinget tro, at arbejderne uden alvorlige protester ville se på, at regering og lovgivningsmagt brød alle demokratiske regler og diktatorisk bestemte, at arbejderne skulle anerkende det, de havde forkastet, i henhold til love, der var vedtaget af folke-

[Aksel Larsen.]

tinget? Folketinget og regeringen var ydermere advaret. Arbejderdeputationer og fagforeningsresolutioner fremførte advarsler, så kraftigt det overhovedet kunne gøres, i aftentimerne den 12. april, og vi kommunister havde i folketinget gjort opmærksom på, at man ikke kunne forvente arbejdernes respekt for et statsindgreb til arbejdsgiverforeningens fordel. I et fattigt forsøg på at trøste sig har regeringspressen såvel som de borgerlige blade indtil kedsommelighed gentaget påstanden om, at protester, strejker og uro på arbejdspladserne udelukkende er kommunisternes værk. De, der har skrevet det, tror ikke selv på det.

Skriverierne ændrer ikke den kendsgerning, at det er arbejderne selv, der uden nogen politisk anseelse har reageret i enighed mod overgreb, ligesom de fremover i enighed vil sørge for, at mæglingforslaget ikke bliver det sidste ord, der er sagt om lønninger, arbejdstid og arbejdsvilkår indtil 1958. Så kan „Berlingske Tidende“ skrive nok så mange ramsaltede ledende artikler om arbejdernes virksomhed på arbejdspladserne for at skaffe sig løntillæg.

Der var i foråret ingen som helst tvivl om, hvor det overvældende flertal af de danske arbejdere stod, og hvad de mente. Der var virkelig enighed i arbejdernes rækker, og hvis lederne af dansk fagbevægelse havde kendt deres besøgelsestid, havde de handlet i overensstemmelse med arbejdernes vilje og organiseret årets majdemonstrationer på grundlag af den enighed, der var skabt i rækkerne. Det var kun i de færreste byer, det blev tilfældet, og fra en del af majdagens talerstole benyttede socialdemokratiets faglige og politiske ledere lejligheden til dels at give et fortegnet billede af det, der var sket, dels at skælde kommunisterne ud. Den uskældende del af talerne kan jeg gå let hen over, selvom det unægtelig er stærkt, at de skulle misbruge majdagen dertil, og selvom det unægtelig er stærkt, at den neutrale og farlige radio ensidigt og villigt stillede sig til rådighed med transmission af skældsordene.

Jeg må dog spørge smedenes formand, det ærede medlem hr. Hans Rasmussen, om han virkelig den 1. maj, da han talte i Nykøbing, Falster, havde glemmt, at han om morgenen den 13. april sammen med os

kommunister her i salen stemte imod statsindgreb. Selvom det ærede medlem virkelig skulle have glemmt det, da han holdt sin tale i Nykøbing, Falster — folk kan være glemme-somme — kunne en sådan glemsomhed dog ikke berettiggende ham til mod bedre vidende at fremsætte påstanden om, at kommunisternes eneste formål er at fremme ulovlighed.

Formanden for De samvirkende Fagforbund, hr. Eiler Jensen, fortalte i Københavns Fælledpark, at kommunisterne havde ønsket, at regeringen skulle gå. Jeg ved ikke, hvem der har bildt ham det ind, hvis han da selv har troet på den påstand, han fremsatte og fik lov til at udsende gennem statsradiofonien. Vi har ikke sagt, at regeringen skulle gå. Vi har advaret regeringen. Vi har talt for, at man skulle respektere arbejdernes afstemning og fagbevægelsens strejkeret. Vi har rådet regeringen til ikke at gennemføre statsindgreb, men i stedet for erklære, at den står på arbejdernes side, og vi har rådet regeringen til alvorligt at henstille til arbejdsgiverforeningen, at den under nye forhandlinger giver fagbevægelsen rimelige indrømmelser. Vi har herunder erindret regeringen om eksemplet fra Finland, hvor en socialdemokratisk regering bragte en generalstrejke til ophør ved at foranledige, at arbejdernes lønkrav blev opfyldt til 100 pct. Denne henvisning til Finland er uberettiget, sagde den højtærede statsminister, da han talte den 1. maj, og han påberåbte sig, at statsminister Fagerholm i Finland bagefter har udtalt, at generalstrejken som våben i en lønkonflikt er meget farlig i vore dage. Det er vist den slags argumentation, der må karakteriseres som: Goddag mand, økseskaft. Det er ligegyldigt, hvad Fagerholm end har sagt efter strejken. Det, det drejer sig om, er den kendsgerning, vi har draget frem, at Fagerholms regering greb ind i generalstrejken, men ikke imod generalstrejken, idet den hjalp arbejderne til at få deres lønkrav opfyldt til 100 pct.

Vi har iøvrigt ikke råbt på generalstrejke, selvom vi ikke anser en generalstrejke for at være absolut forkastelig, men vi har rådet den højtærede statsminister til at stille sig på arbejdernes side efter mæglingforslagets forkastelse. Statsministeren sagde i Fælledparken, at regeringen

[Aksel Larsen.]

var nødt til selv at foreslå statsindgreb mod arbejderne, for, som han sagde, alle uden undtagelse vidste, at sådan som udsigterne var, ville folketinget gribe ind.

Lad os hellere komme ned på jorden og holde os til kendsgernerne. Der var ingen, der vidste, at folketinget under alle omstændigheder ville gribe ind. Det var sandsynligt, at de borgerlige partier havde lyst dertil, men derfor behøvede regeringen ikke at hjælpe dem, og den behøvede slet ikke at gå i spidsen. Hvis regeringen nu i stedet for at komme med sit forslag om indgreb havde benyttet den autoritet, den dog som regering måtte råde over, hvis regeringen havde opfordret til nye forhandlinger, er det vist temmelig givet, at der ville være kommet sådanne forhandlinger, og så kunne der være kommet et nyt og bedre forslag, og man havde undgået statsindgreb.

Iøvrigt føler jeg mig i ganske godt selskab med mine synspunkter i denne sag. Jeg ved, at de deles af flertallet af Danmarks fagorganiserede arbejdere, og jeg er oven i købet i den situation, at det, jeg sagde her i folketinget den pågældende nat, indholdsmæssigt, om ikke ordret, også er blevet sagt af formanden for det største fagforbund i Danmark, Dansk Arbejdsmands Forbund, Chr. Larsen, i hans tale på De samvirkende Fagforbunds repræsentantskabsmøde, hvor han kategorisk erklærede, at der ikke forelå nogen nødvendighed for regeringsindgreb, hvor han udtalte stærk tvivl om, at nogen skulle være forhippet på at styrte regeringen og overtage regeringsmagten i en strejkesituation, og hvor han sagde, at det havde været bedre, om regeringen havde støttet sig til arbejderne og til fagbevægelsen. Havde den gjort det, kunne man få svært ved at vælte den, og så kunne den desuden være sikker på, at den ved et kommende valg ville stå langt stærkere end tidligere. Jeg tror altså, at vi er i overensstemmelse med arbejderne og med de aller fleste fagforeningsfolk her i landet, og jeg tror, vi har ret til endnu en gang at erindre regeringen om, at den sidder på arbejdernes og ikke på godsejernes eller skibsredernes stemmer. Naturligvis er det ikke meningen, at regeringen skal løbe sin vej, hver gang det

kniber lidt, men den skal handle i overensstemmelse med, hvad arbejderne har ret til at vente af den. Den skal handle i overensstemmelse med sit eget program og sine egne valglofter.

Såvel den højtærede statsminister som det ærede medlem hr. Bundvad er let ophidset, eller måske er statsministeren meget ophidset over, at kommunisterne tillader sig at tale om det, vi kalder arbejderenhed. Det går endda så vidt, at statsministeren i den tale, jeg er tvunget til at citere et par sætninger af — det er ikke, fordi jeg har noget imod det, men jeg anså det for uønsket — fortæller, at nu er der kommet et kommunistisk manifest om enighed med socialdemokratiet, men det vil blive afvist, og man vil ikke engang så meget som indkalde socialdemokratiets ledelse for at spørge, om det skal afvises.

Denne holdning kan give anledning til refleksioner over demokratisk anskuelse. Hvis der nu var kommet et sådant manifest, mener statsministeren det altså demokratisk, at han i egen magtfuldkommenhed tager stilling til det. Han vil ikke engang lade sit partis ledelse indkalde for at lade den tage stilling til det. Men lad de refleksioner være. Der er ikke kommet sådan et manifest. Jeg aner ikke, hvad det er, den højtærede statsminister sigter til; jeg ved ikke, hvilke onde drømme han har haft. Jeg ved på den anden side, at når kommunisterne taler om arbejderenhed, er det ikke noget nyt. Det har vi gjort mig bekendt, så længe partiet har eksisteret. Vi ønsker virkelig, at arbejderne er enige og trækker i samme retning, og vi er parat til at arbejde sammen med alle, som vil gøre det rigtige for arbejderne. Man kan ikke forlange, at vi derfor skal gøre det modsatte af, hvad der er til gavn for arbejderne, sådan som det blev gjort med regeringens medvirken under forårets overenskomstsituation. Jeg tror, at når statsministeren så kraftigt afviser tanken om arbejderenhed, skulle han tænke på, hvad arbejderne mener — det fik han anledning til i foråret — og tænke på arbejdernes interesser. Jeg tror også, at statsministeren, hvis han ikke ønsker at tænke klasse-mæssigt, skulle forsøge at tænke politisk. Det, det drejer sig om, er at få gennemført den bedst mulige politik her i dette land.

[Aksel Larsen.]

Hertil vil statsministeren selvfølgelig sige, at dertil skal man have et flertal i folketinget.

Nuvel, så må et sådant flertal tilvejebringes. Der er for nogen tid siden kommet nogle ikke helt uinteressante tal fra det foretagende, der kalder sig Dansk Gallupinstitut. De er selvfølgelig beklagelige for dem, der som statsministeren og det ærede medlem hr. Poul Møller er i færd med at likvidere det kommunistiske parti, for de siger, at vort parti ved et valg nu kunne vente at få 4—5 mandater mere, end det har i øjeblikket. Men jeg vil ikke bruge galluptal, som bevis i den retning, selvom de utvivlsomt udtrykker en tendens. Jeg vil imidlertid sige, at hvis man kikker på disse tal fra Gallupinstituttet, så konstaterer man — hvilket iøvrigt stemmer overens med tallene fra valgene — at der er et flertal af Danmarks befolkning, som har givet og vil give deres stemmer til partier, for hvem man måtte anse det for muligt at nå frem til enighed om de nærmestliggende politisk-økonomiske foranstaltninger.

Det drejer sig her om en økonomisk politik, som frigør Danmark fra den skadelige afhængighed af visse stormagter og derved skaber grundlag for, at vore valutaforhold kan komme i orden. Det drejer sig om en politik, som indeholder en meget betydelig nedsættelse af militærudgifterne og dermed danner basis såvel for sociale fremskridt som for betydelige skattenedsættelser.

Det drejer sig om en politik, der sikrer fuld beskæftigelse. Det drejer sig om en politik, der tager hensyn til de unge, og det er vel desværre nødvendigt at sige, at i de 11 år, der er gået siden 1945, har vi ikke mærket stor anden interesse for ungdommen her i landet end den, der er udtrykt i de digre kommissionsbetænkninger fra ungdomskommissionen. Det ville være rart, om man snart tog fat på at omsætte nogle af forslagene i kommissionsbetænkningerne

i praktisk politisk handling. Endelig drejer det sig om en politik indeholdende betydelige sociale forbedringer, og i denne forbindelse kan jeg ikke undlade at sige, at efter mit partis opfattelse er det muligt at nå til en langt bedre folkepensioneringsordning, også i begyndelsen, end den, man foreløbig konfirmerede ved anden behandling i går.

En sådan politik er der et ganske utvivlsomt flertal for blandt landets vælgere. Til dette flertal kommer statsministeren, hvad enten han vil eller ej, til at regne kommunisterne, og statsministeren gør både sig selv, sit parti og arbejderenheden en dårlig tjeneste, hvis han ikke vil arbejde sammen med dem, der vil det samme, som han vil, det, som står i hans program og valglofter, men foretrækker samarbejde med andre. Jeg er sikker på, at spørgsmålet om arbejderenheden ikke afgøres ved en diskussion, det være sig en akademisk eller skændende diskussion, mellem statsministeren og mig; det afgøres ude i det praktiske liv mellem arbejderne. De har tilstrækkeligt tydeligt tilkendegivet, at de er i stand til at finde sammen uanset partipolitisk opfattelse, og jeg håber og tror, at vi vil se arbejderenheden i Danmark virkeliggjort i en overskuelig fremtid.

Formanden: Jeg gør opmærksom på, at omtale af tingets medlemmer må ske i overensstemmelse med tingets forretningsorden og ikke gennem en bemærkning om familieforhold til andre medlemmer.

Viggo Starcke: I alle nationer, ikke blot i den vestlige verden, men også i den østlige verden, findes et dybt ønske om fred og afspænding, og man har med stor interesse fulgt de begivenheder, som i den sidste tid har udspillet sig på verdenspolitikens skueplads. Jeg tænker på det opgør, som har fundet sted i Sovjetrusland med den tidligere tilbedte fører, Stalin. Der er igennem en lang række handlinger fra Sovjetrusland i den sidste tid skabt et håb om afspænding.

[Viggo Starcke.]

Der er skabt muligheder, men der er endnu kun skabt muligheder. Man har endnu ikke i den afstandtagen, som man har lagt mærke til fra Sovjetruslands side overfor Stalins politik, set noget tegn på, at den også omfatter det udenrigspolitiske, og man har endnu ikke set noget symptom på, at de resultater og de gevinster, som Stalins aggressive politik har medført, skal opgives.

Der foreligger endnu ikke noget nyt om Estlands, Letlands, Litavens, Tjecoslovakiets, Polens, Østtysklands og de andre under Sovjetrusland dominerede staters skæbne.

Følger man Sovjetruslands vækst, og følger man det tidligere czaristiske Ruslands vækst siden Ivan den Skrækkeliges tid, har det været en stadig fremadskridende imperialismen med underlæggelse af territorier, stater og folkeslag, der grænsede op til det oprindelige Rusland. Man viser i den vestlige verden stor opmærksomhed overfor de fejl, som den vestlige verdens kolonistyre har haft; men den vestlige verden er for tilbøjelig til at fremhæve de fejl, der er sket gennem kolonistyret, uden at være opmærksom på de fejl, som den imperialistiske aggression fra Ruslands side har medført. Kolonistyret har dog i mange tilfælde bragt ro og orden og bragt fordele for en befolkning, der tidligere var stærkt udplyndret af sine egne magthavere og jordejere. Og hvad angår en bedømmelse af det, der sker i øjeblikket i Sovjetrusland, er der endnu ikke givet noget klart svar på det spørgsmål, om det var Stalin, der skabte systemet, eller om det var systemet, der skabte Stalin. Hvis det er det sidste og systemet stadig består, med despoti, med fåmandsvælde, med imperialismen og med manglende demokratiske friheder, er en svingning tilbage til den gamle politik stadig en mulighed, som man må regne med.

Det var denne aggressive politik, der medførte den vestlige verdens sammenslutning. I de 7 år, det atlantiske samarbejde har bestået, er freden blevet bevaret, og der har nu åbnet sig forhandlingsmuligheder, som næppe ville være opstået, hvis det vestlige samarbejde ikke havde bestået. Indenfor lægekunsten gælder den regel, at når en behandling giver gode resultater,

skal man ikke opgive den, før den er blevet overflødig; på samme måde indenfor politik: når en politik hjælper, skal man ikke opgive den.

I det vestlige verdenssamarbejde har forsvaret stået i forreste række, og det ligger sådan, at de internationale forpligtelser, som er indgået mellem de vestlige stater, må overholdes loyalt, men dog udfra de enkelte landes selvstændige bedømmelse. Det er ganske naturligt, at den vestlige verden ønsker meget snart at kunne imødekomme en afspænding, som vil føre til en nedrustning og til besparelser, idet forsvaret er overordentlig dyrt.

Den realistiske bedømmelse, som den højtærede statsminister og den nye højtærede forsvarsminister har anlagt, kan jeg ganske tilslutte mig og takke for; men jeg vil gerne understrege, at når man står overfor spørgsmålet om besparelser på forsvarets område i Danmark, er der en mulighed for at foretage besparelser uden at svække forsvaret. Det kan for det første ske gennem rationalisering, gennem arbejdsanalyser, gennem en større anvendelse af økonomi, men det kan også ske gennem en virkelig konstruktiv omlægning af forsvaret, idet man drager lære af de erfaringer, man kan hente fra andre lande, som har konstruktive ordninger — jeg tænker særlig på Schweiz og på Canada.

Spredningen, som i høj grad vil forøge sikkerheden for det indkaldte mandskab og for beredskabsstyrken, har samtidig den store militære fordel, at den bevirker, at forsvaret ikke kan udslettes ved et pludseligt lynangreb, og den giver desuden mulighed for en meget hurtig koncentration, hvis den kombineres med den ordening, som man træffer i mange andre lande: at den gammel-dags langsomme mobilisering bliver erstattet med en hurtig alarmering.

Vi har talt for dette i mange år, og begivenhederne og erfaringerne rundt omkring i verden har i større og større grad givet os ret.

Der er et andet problem, som også er meget vigtigt, og det er frivilligheden i sammenligning med tvangsudskrivningen. Her er det af betydning, at en så stor og effektiv militærstat som Canada udelukkende har opbygget sit forsvar på frivillighed. Den engelske regering har nylig forberedt forsvarets ansvarlige ledelse på, at i

[Viggo Starcke.]

løbet af 2 år vil man have mulighed for at gå over til frivillighedens princip i England; og i Vesttyskland står man endnu den dag i dag og vakler med hensyn til, om man skal bygge det kommende vesttyske forsvar op på frivillighed og effektivitet eller på den gammeldags tvangsudskrivning.

Besparelser, som ikke tager hensyn til de forpligtelser, Danmark har, og som ikke tager hensyn til forsvarets opgave, kan ganske vist være økonomiske, men de kan også sommetider være farlige, og derfor er det undertiden ejendommeligt at se det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard gå så stærkt i brechen for besparelser på det militære område uden at anvise noget konstruktivt forslag med hensyn til, hvor sådanne besparelser kan gennemføres uden en forringelse af forsvarets styrke og uden en krænkelse af de forpligtelser, som Danmark har påtaget sig.

Det er rigtigt, at i øjeblikket er Danmarks forsvarsudgifter meget høje, men sammenlignet med de andre vestlige stater er de nogle af de laveste. Skatterne i Danmark er siden 1939, før krigen, steget fra ca. 1 milliard kroner til 7 milliarder kroner, men det er kun den ene milliard af disse, som angår forsvaret.

Ser man endelig på de radikales drøm: et selvstændigt neutralt Danmark, som skulle føre en politik, der svarer til Sveriges, må man minde om, at Sverige har bygget sit forsvar op gennem 150 år og bruger til at vedligeholde det beløb, som pr. hoved er højere end dem, vi anvender i Danmark, og at Danmark, hvis vi var neutrale, skulle bygge forsvaret op ved egen hjælp uden at kunne få hjælp fra Canada og uden at kunne få hjælp fra De Forenede Stater.

Betragter man forsvarsudgifterne i forhold til statsbudgettet, så lå de i Danmark forud for den første verdenskrig på ca. 18 pct. I dag ligger de på ca. 20 pct., men under den radikale regering under den første verdenskrig var de oppe på det dobbelte, ca. 40 pct. Jeg synes, at disse tal er interessante, og at de må fremdrages i denne sammenhæng.

Det samarbejde mellem landene, som hidtil kun har været forsvarsmæssigt og diplomatisk, vil det ifølge Atlantpagtens

struktur være naturligt at følge op med et samarbejde på det økonomiske område.

Særlig indenfor Vesteuropa er det et brændende spørgsmål, fordi Vesteuropa i dag er delt op med kunstige grænser mellem stater, der naturligt kunne samarbejde med hverandre. De Forenede Stater i Amerika har forlængst løst dette problem, idet de har realiseret et samarbejde mellem deres 48 stater, hvor der ikke findes hindringer for handelen og transporten, hvor der hverken er toldgrænser eller restriktioner. En stor del af forklaringen på Amerikas store produktionskraft og store velstand ligger i dette forhold, og det vestlige Europa ville stå sig ved at studere det og efterligne det.

Den fremgangsmåde, man hidtil har anvendt, nemlig de internationale konferencer, har vi fornylig set et eksempel på i Genève ved GATT-konferencen, hvor man for Danmarks vedkommende efter 4 måneders forhandling og en kostbar delegations ophold derved opnåede nedsættelser af fire todsatsers på relativt betydningsløse områder som brillestål og ananas. Lad os dog her i Danmark, som vi har gjort det tidligere, gå i spidsen og vise, hvordan det kan gøres. Vi har fra vor side fremsat et lovforslag, efter hvilket toldbeskyttelsen i Danmark kunne aftrappes i løbet af 5 år med 20 pct. hvert år, således at toldbeskyttelsen var væk efter 5 år. Det var en gestus, som ville være af den største betydning for det nordiske samarbejde, for det europæiske samarbejde og for den vestlige verdens samarbejde. Det ville desuden være til stor fordel for Danmark, idet det ville gøre det lettere for Danmark at købe billigt og fordelagtigt i udlandet. Noget tilsvarende kan siges om restriktionerne og de kunstige indgreb i importen: restriktioner og planøkonomi hænger sammen, og restriktioner fordyrer varerne kolossalt. Allerede i 30'erne beregnede professor Warming, at restriktionerne under valutacentralen fordyrede importen med mindst 100 mill. kr. om året. I øjeblikket er det snarest mere. En sådan ganske overflødig fordyrelse af varerne for den jævne befolkning er der ikke noget motiv til at opretholde.

Det, som i det hele er kærneproblemet i vor økonomiske situation, er forholdet imellem priserne og kriserne, de stadigt stigende

[Viggo Starcké.]

priser og de stadigt gentagne kriser. Hvorfor stiger priserne i en periode, hvor den fremadskridende teknik og den stadigt voksende produktionskraft gør det muligt at producere billigere og derfor at nedsætte priserne? Vi mødte problemet i hele dets alvor under arbejdskonflikten, og da konstaterede man, at arbejdernes skuffelse og arbejdernes vrede hænger sammen med dette, at de nu har årtiers erfaring for, at hver gang deres løn stiger, så stiger priserne og skatterne samtidig. Igennem 80 år har arbejderne stadig ved forhandlinger og ved arbejdsstridigheder været i stand til at forhøje deres pengemæssige løn, men den danske arbejderstands andel i den årlige samfundsproduktion har i disse 80 år ligget ganske uforandret på 35 pct., hvilket med sikkerhed viser, at fagforeningerne og socialdemokratiet ikke har været i stand til at løfte den danske arbejders andel i samfundsproduktionen een eneste procent. Det hænger sammen med prisstigningen, og det er dér, man må finde forklaringen på arbejderbevægelsens skuffelse og arbejdernes vrede. Der er blot den ulykke ved det, at arbejderne hidtil har troet, at det var arbejdsgiverne, der tog overskuddet fra dem. Men i de samme 80 år er den andel i den årlige samfundsproduktion, som tilkom de selvstændige erhvervsdrivende og de selvstændige arbejdsledere indenfor industri, landbrug, håndværk og skibsfart, faldet.

Den er i løbet af 80 år gået ned fra 57 pct. til 37 pct., og dette viser med sikkerhed, at det ikke kan være arbejdsgiverne, der tager en så stor andel, at det forklarer arbejderne ringe forhold. I de samme 80 år har vi derimod set, at den andel, som administrationen, som embedsmænd og funktionærer har i samfundets årlige produktion, er steget til det 5-dobbelte, fra 4 pct. til 20 pct. En meget stor del af fremskridtene er altså blevet opslugt af den voksende administration og af det voksende statsvælde. I de samme 80 år er den årlige produktion, det årlige nationalprodukt, blevet næsten 4-doblet, således at der skulle være muligheder for en virkelig effektiv højnelse af levestandarden. Men den højnelse af levestandarden, som vi har set, skyldes netop, at produktionen og teknikken har været i stand til at frembringe flere varer og billigere varer.

Den arbejdskonflikt, som vi har oplevet nu i foråret, og som vi kan risikere vil komme tilbage igen næste år, stiller samfundet overfor dels problemet om den øjeblikkelige konflikt, dels problemet om at fjerne årsagerne til, at sådanne konflikter opstår. Fra vor side ønsker vi så få indgreb og så små indgreb som overhovedet muligt. Men vi ønsker samtidig en effektiv løsning af det problem: hvorfor får både arbejderne og arbejdsgiverne for lidt?

Hvad kommer prisstigningerne af? Ja, ser man bare på et problem som told, da har vi jo herhjemme for et år siden oplevet dette, at de forbrugsbegrænsende afgifter, som blev gennemført ved forliget mellem de radikale og socialdemokraterne og det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen, har givet statskassen en årlig indtægt på 250 mill. kr., et beløb, som man lægger ovenpå varepriserne, og et beløb, som endogså vil vokse og trykke arbejdslønnen med et større beløb end det, der indkommer i statskassen. Vi så her i foråret, hvordan socialdemokraterne og de konservative gennemførte en forhøjelse af tekstiltolden, som vil koste forbrugerne op imod 100 mill. kr.

Når det ærede medlem hr. Aksel Møller i dag så smukt talte om det, han kaldte afgifter på de fattiges nødvendigheder, arbejdstøj og børneudstyr, vil jeg gerne minde det ærede medlem hr. Aksel Møller om, at han i høj grad har en del af ansvaret for dette gennem den tekstiltold, han var med til at gennemføre. Det var tåbeligt af de konservative at gå med til det samarbejde med socialdemokraterne, fordi formålet med denne politik var at drive en kile ind mellem det frihandelsvenlige venstre og det toldvenlige konservative folkeparti. Derigennem er en venstre-konservativ regering i fremtiden blevet vanskeliggjort. Men det var også tåbeligt af socialdemokraterne at gå ind i denne politik, idet det er en arbejderfjendtlig politik at fordyre tøjet for den jævne befolkning. Denne tekstiltold og de forbrugsbegrænsende afgifter for et år siden havde på forhånd opslugt hele den lønstigning, som arbejderne kunne opnå som følge af konflikten, og dette giver et tab i tilliden til den høje regering, og det giver også uro i arbejderne kredse. Det ærede medlem hr. Aksel Møller har oven i købet med denne tekstiltoldpolitik brudt

[Viggo Starcke.]

et klart tilsagn, som han gav her i det høje ting den 21. april 1950, da han erklærede, at venstre og konservative var enige i,

„at vejen ud af den toldpolitiske misère for Danmark under en videre liberalisering ikke er en forhøjelse af Danmarks toldsatser.“

Og nogle år efter går han med til at forhøje Danmarks toldsatser.

Venstre står heller ikke ganske rent i dette forhold, thi både i 1947 og i 1951 foreslog venstres daværende finansminister, det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen, toldforhøjelser, som begge gange praktisk talt ville betyde en fordobling af toldsatserne i Danmark.

Alle disse afgifter lægges over på varepriserne og driver varepriserne op, og arbejderne og bønderne må betale det, og det er kun til fordel for aktionærene i de pågældende virksomheder. Det ærede medlem hr. Erik Eriksen, som i sit hjerte er frihandelsmand, men som i sin politik samtidig er tøvende og vaklende, udtalte for nogle år siden, at venstre er tilhænger af frihandel og værditold. For blot at give nogle få glimt af, hvad der foregår gennem toldpolitik og også gennem værditoldpolitik, vil jeg fortælle lidt om, hvordan værditolden har virket f. eks. overfor tekstil- og manufakturimporten.

Der har på dette område været rejst meget alvorlige beklagelser og anklager fra importørernes side. Forholdene ude på godsbanegården er i øjeblikket nærmest kaotiske. Ekspeditionstiden for toldklaring andrager fra tre til otte dage. Klarererne må møde meget tidligt for at få et nummer og stå i række; de må møde senest kl. 6³⁰ om morgenen, og der er mange af dem, der allerede møder kl. 4 eller kl. 5. Dette må betales med dyre overarbejdspenge. Ude i frihavnen sker der noget lignende, og dér har man endda ikke som på godsbanegården truffet den ordning, at varerne opstilles i række og efter mærke, nej, i frihavnen må man gå ud på rampen og lede efter varerne. Det tager hver gang mellem 15 og 20 minutter, og imens står en toldassistent, en frihavnsfunktionær, en arbejdsmand og importørens repræsentant, i alt fire mand, og ventetiderne bliver deres tid. Dette gentages gang på gang mange

gange daglig. Det er spild af kostbar tid, og det er spild af kostbare penge. Og hvem skal betale det? Det må lægges over på priserne og betales af den jævne befolkning. Der klages nogle steder over, at toldpersonalet møder meget sent, hvorved arbejdet forsinkes allerede fra begyndelsen. Der er speiditører og importører, som har den fornemmelse, at hvis de påtaler dette, at toldpersonalet møder for sent, udsættes de for en bevidst langsom ekspedition.

Jeg vil gerne give et andet lille glimt af de indirekte skatters virkning. Fra en fremstående urmager her i København har jeg fået den oplysning, at de ekstraordinære afgifter og tolden tilsammen i øjeblikket andrager ca. 29 pct. af værdien af et ur, hvorimod manovre i Sverige betaler 1 kr. pr. stk. i afgift. Følgen er, at mange mennesker tager til Sverige og køber deres ur dér, og den danske handel lider derved. Turisterne har også opdaget det, og hvem skal betale? Det skal den jævne befolkning!

Restauratør erhvervet kæmper i øjeblikket en hård kamp for overhovedet at holde sig oven vande. Restauratør erhvervet er gennem en ensidig og uretfærdig beskatning truet med ødelæggelse.

Vedrørende guldsmederhvervet har jeg fra et stort schweizisk firma Golay-Buchel & Cie i Lausanne modtaget en beskrivelse af den behandling, de udsættes for, når de skal møde med prøvekollektioner i Danmark, f. eks. af kulturperler.

I Tyskland er der ingen told på prøvekollektioner af kulturperler, og dér betales kun 4 pct. i omsætningsafgift og en deponeringsafgift på 4 pct. af værdien. I Holland og i Sverige er det noget lignende. Her i Danmark kræver man ikke en deponeringsafgift på 4 pct., men på 65 pct. af værdien, foruden at der lægges en mængde andre hindringer i vejen. F. eks. skal en toldembedsmand være tilstede i lokalet, når kollektionen skal forevises, og honoreres med 40 kr. pr. dag.

På denne måde fordyres dansk håndværk og industri på dette område 20 pct. allerede fra starten, og dertil kommer, at guldsmede, som har eget værksted, skal betale 10 pct. i ekstra afgift.

Ser man på, hvordan arbejdernes lønforhøjelser opsluges, blev der af det ærede medlem hr. Aksel Larsen henvist til Fin-

[Viggo Starcke.]

land, hvor man efter storstrejken imødekom arbejdernes krav 100 pct. Det ærede medlem hr. Aksel Larsen meddelte imidlertid ikke, at den lønfremgang, som de finske arbejdere opnåede, forlængst er opslugt.

Et andet vigtigt moment er skatterne. De samlede skatter i Danmark var i begyndelsen af dette århundrede godt 100 mill. kr. Ganske vist var kronen dengang mere værd, og vi var nogle færre mennesker. Forud for denne krig var skatterne godt 1 milliard kr., og siden er de blevet 7-doblet. De er i dag næsten 600 pct. højere i kroneværdi, selvom kronen er mindre værd, idet skatterne nu ligger oppe omkring 7 000 mill. kr.

Det ærede medlem hr. Erik Eriksen talte om, at man ikke skulle piske befolkningen med flere skatter. Det ærede medlem hr. Erik Eriksen glemte at meddele, at under hans regering gennemførte hans egen finansminister, det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen, skatteforhøjelser, som hidtil har været rekord i Danmarkshistorien, og når derfor det ærede medlem hr. Erik Eriksen spurgte, om man ikke skulle bide i det sure æble, ved jeg ikke, om deri lå en hentydning til det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen, eller om der lå en imødekommenhed overfor det spørgsmål, som det ærede medlem hr. Tholstrup i går rejste her i tinget om, hvorvidt man kunne forvente i en kommende venstre-konservativ regering, at det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen igen ville blive finansminister. Jeg synes, at de udtalelser, det ærede medlem hr. Erik Eriksen fremsatte i dag, lover godt for fremtiden i den henseende.

Alle disse skatter lægges ovenpå varepriserne og må betales af arbejderstanden, af bønderne og de øvrige forbrugere. De udhuler lønnens købekraft, de straffer arbejde, de straffer overarbejde, de straffer initiativ og sparsommelighed og selvhjulpethed.

Til dette kommer renterne. Hele kreditindskrænkningen og den høje rentepolitik har i høj grad været til gavn for de gamle firmaer, idet de unge firmaer og de nye konkurrenter bliver slået ud og slået ned heraf. De unge bliver på den måde ude-

lukket fra at bygge virksomheder op, og disse høje renter, hvor Danmark i øjeblikket næsten har Europarekord, må betales af den jævne og den fattige del af befolkningen. Den høje rente er kun til fordel for de rige, der har så mange penge, at de har penge tilovers at låne ud, og det er dog egentlig mærkværdigt at se en arbejderregering føre en politik, der giver høje renteindtægter til de rige og høj rentebyrde til de fattige, idet alle renterne lægges ovenpå varepriserne.

Dertil kommer den rente, man må betale af jordværdien. De samfundsskabte jordværdier i Danmark er siden vurderingen i 1950 steget mindst 3 milliarder, måske 4 milliarder, en stigning oven på den jordværdi, der var i forvejen. Disse millionværdier skal forrentes, og renterne lægges igennem husleje, igennem butikleje, værkstedleje og kontorleje ovenpå priserne.

Jordværdierne i Danmark er i de sidste 5—6 år steget ca. 600 mill. kr. om året eller ca. 2 mill. kr. om dagen.

Når det ærede medlem hr. Erik Eriksen talte om den nye vurdering, som man venter nu til efteråret, og nævnte en bestemt villa, for hvilken ejeren ville komme til at betale 500 kr. ekstra i skat, var det, det ærede medlem sagde, temmelig udkommenteret, og sandsynligvis var det noget snak. Men når det ærede medlem taler om ejendomsskylden, glemmer han at skelne imellem værdien af bygninger og de arbejds-skabte værdier, som vi fra vor side ønsker skal være skattefrie, og den værdi, som tilføres jorden ved samfundets arbejde og vækst. Det ærede medlem kaldte dette en formuestigning på papiret, men det kan ikke være rigtigt. En ejer, som har en vis prioritetsgæld i sin ejendom, f. eks. halvdelen af ejendommens værdi, vil nemlig, hvis kronens værdi går ned til halvdelen, stadig have den samme prioritetsgæld, medens ejendommens værdi alt andet lige vil stige til det dobbelte, så at skødehaverens andel i ejendommen i realiteten stiger fra halvdelen til tre fjerdedele.

Vi har derfor fra vor side næret et oprigtigt håb om, at den grundskyld, der er skabt flertal for i det høje ting, allerede var blevet gennemført i denne samling. Men i stedet for et forslag om fuld grund-

[Viggo Starcke.]

skyld blev der af den høje regering fremsat et forkølet lille forslag om grundstignings-skyld, som heller ikke er blevet gennemført.

Jeg takker det ærede medlem hr. Bundvad for, at han gav håb om, at i hvert fald grundstigningsskylden ville blive taget op til efteråret, men han gav desværre ikke noget løfte derom. Vi ønsker, at grundskylden skal anvendes til at skubbe andre skatter ud, skatterne på bygninger, skatterne på forbrug og skatterne på arbejde, og jeg tror, at med den indstilling, den høje regering har til dette problem, ville dette spørgsmål allerede have været løst, hvis ikke de radikale havde ført en så tvetydig politik. Hvis grundskylden ikke bliver virkeliggjort i Danmark i denne eller den næste samling, vil det fulde ansvar herfor ligge hos det radikale venstre, og derfor må de radikale vælge, om de vil følge husmændene i Køge, eller de ønsker at følge proprietærene i Salling.

Landbrugets stilling har været meget truet, fordi tøjskatten og tekstiltolden og skatterne for en meget stor del rammer landbruget. Samtidig rammes landbruget af bacontolden i England og af en ugunstig udvikling for smørrets vedkommende.

Det ærede medlem hr. Bundvad knyttede nogle bemærkninger til arbejdskonflikten og udtalte, at efter hans mening var radio-kommentarerne en ualmindelig dårlig idé. Jeg vil gerne rette det spørgsmål til det ærede medlem, om han nærer den anskuelse, at det under fremtidige konflikter alene skal være socialdemokratiet og kommunisterne, som skal have adgang til at få befolkningen i tale igennem pressen, og om han vil virke for at udelukke radioens ytringsfrihed. Jeg synes, det er af betydning at vide det.

Når det ærede medlem hr. Bundvad også talte om noget, som han kaldte retsforbundets leflen for alle, vil jeg gerne spørge det ærede medlem, om retsforbundet i radio-kommentarerne leflede for spekulationskapitalen, om vi leflede for jordmonopolet, om vi leflede for toldmonopolet, om vi leflede for den ustandselige varefordyrelse og prisforhøjelse, om vi leflede for restriktionernes vilkårlighed, om vi leflede for skattetrykket, og om vi leflede for de gamle partier. Vi gjorde ingen af delene. Derfor er den udtalelse, som det ærede medlem

fremstillede om, at retsforbundet leflede for alle, temmelig dårligt gennemtænkt.

Strejkens og lockoutens filosofi er en forældet filosofi; arbejderne strejker, og arbejdsgiverne lockout'er, fordi de synes, de får for lidt, og at deres andel kun kan være en andel af produktionen. Men ved strejken og lockouten standser man delvis produktionen, så at der bliver endnu mindre at dele. I virkeligheden har arbejderne og arbejdsgiverne fælles interesser, og jeg kunne tænke mig, at det var det, det ærede medlem hr. Bundvad kaldte leflen. Det er dog en kendsgerning, at den andel, som både arbejderne og arbejdsgiveren skal have, kan de kun få ved at producere, og de har en fælles interesse i at forøge produktionen, så at der bliver mere at dele. Derfor må man undersøge alle de kræfter i samfundet, som har store indtægter og store rettigheder uden at deltage i produktionen, og det er monopolerne, det er særrettighederne, og det er tildels skatterne. Det var ellers en ejendommeligt situation, vi så her i foråret, dette skærende misforhold imellem fagforeningernes ønsker og socialdemokratiets ønsker, hvor fagforeningerne og arbejderne ønskede lønnen og deres andel i samfundsproduktionen sat op, hvorimod socialdemokratiet ønskede lønnen sat ned ved at undergrave dens købekraft gennem tekstiltold, gennem tøjskatter og gennem alle skatter og afgifter.

Med hensyn til pengepolitikken befinder vi os stadig i en inflationspolitik. Valutastillingen forringedes i 1954 her i Danmark med 498 mill. kr., men pengeforsyningen formindskedes kun med 52 mill. kr., og dette betyder, at der i 1954 fandt en udpumpning sted på ca. 446 mill. kr. I 1955 blev valutastillingen forringet med 67 mill. kr., men pengeforsyningen blev forøget med 119 mill. kr., hvilket for 1955 giver en udpumpning på 186 mill. kr. Tilsammen i disse to år en udpumpning på 632 mill. kr.! Dertil kommer så den kunstige købekraft, som skabes hos de mennesker, der har fordel af de stigende jordværdier og har privilegier igennem toldbeskyttelsen og restriktionerne. Denne kunstige købekraft efterspørger varer uden at producere varer, og denne efterspørgsel finder så sted udenfor landets grænser, når varerne ikke er produceret herhjemme.

Vi ønsker et sikkert og hæderligt penge-

[Viggo Starcke.]

væsen gennemført. De store planer, som nu realiseres igennem det store forlig om folkepensionen, ville have været meget nemmere at realisere, hvis man forinden havde sørget for, at der var et sikkert og hæderligt pengevæsen i Danmark. Dette, at der er skabt usikkerhed overfor pengevæsenet, influerer på opsparingen, idet almindelige mennesker, når de har deres fornufts fulde brug, ræsonnerer som så, at når værdien af pengene forringes, er der ikke megen mening i at spare op, idet man i fremtiden kun får udbetalt de tre fjerdedele eller halvdelen af det, man har sparet sammen.

Det ærede medlem hr. Erik Eriksen udtalte i dag, at den bedste politik ville være at underbygge pengenes værdi, og det er jeg enig med det ærede medlem i; men han glemte at oplyse, at venstre tre gange har været med til at nedskære kronen, ligesom socialdemokratiet tre gange har været med til at nedskære kronen, og ligesom det radikale venstre tre gange har været med til at nedskære kronen. Alle tre devalueringer har disse tre partier deltaget i. De konservative deltog ikke i Kanslergadeforliget og kun i noget reduceret skikkelse i den sidste devaluering, men de har til gengæld æren af, at det var dem, der satte gang i denne politik, idet det jo var Christmas Møller, som i sin tid, i 1931, begyndte at tale om at slække på kronen.

Det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen skrev den 12. juni en kronik i „Politiken“, hvoraf jeg gerne med den højtærede formands tilladelse vil citere et par sætninger. Han talte om, at

„en vis koncentration af indkomsterne nu engang er nødvendig, hvis den fornødne opsparing skal finde sted.

Her kunne man nu spørge, om man ikke i højere grad kunne koncentrere opsparingen hos staten, så alle så at sige blev medejere af den“.

Og videre:

„jeg tvivler om, at der er nogen her i landet, der i de sidste ti år har arbejdet hårdere og mere stabilt for at sikre et betydeligt statsoverskud end jeg.“

Se, dette er jo den klareste statssocialisme, som står i det mest skærende misforhold til de synspunkter, venstres ordfører, det ærede medlem hr. Erik Eriksen, fremførte i dag.

Hvor længe vil venstre følge det ærede medlem hr. Thorkil Kristensens politik? Det ærede medlem er i sit inderste statssocialist og planøkonom. Han er den sorte skoles blege søn.

Man taler om, at forbruget er så højt i Danmark. Danmark har en relativt høj levestandard sammenlignet med de andre vestlige Atlantlande; det er vistnok kun Sverige og Schweiz, som var neutrale under krigen, der har en levestandard, der er højere end Danmarks. Men forbruget i Danmark er siden 1939 kun steget 8 pct., og da produktionen samtidig er steget 14 pct., kan forklaringen på vore vanskeligheder ikke ligge i, at forbruget kun er steget halvdelen af det, produktionen er steget. Ser man på det offentlige forbrug, som det giver sig udtryk igennem skatterne til staten og skatterne til kommunerne, er det i en periode, hvor det private forbrug er steget 8 pct., steget 600 pct. Det er dør, forbruget er for stort, og det er derfor, man skal sætte ind med store offentlige besparelser, med en begrænsning af de offentlige opgaver, så at pengene kan få lov til at blive ude i befolkningen, og befolkningen, der udfører arbejdet, kan få den stigning i forbruget, som er en naturlig nødvendighed og en naturlig følge deraf. Sidste år gennemførte man forbrugsbegrænsende skatter, og disse forbrugsbegrænsende skatter fordyrer leveomkostningerne og forhøjer priserne for arbejderne og for bønderne.

Venstre har under typografistrejken stærkt hævdet, at ytringsfriheden måtte værnes, og jeg er enig med venstre i, at såvel pressefriheden som ytringsfriheden må værnes. Men ytringsfriheden må også værnes her i det høje ting, og når grundlovens § 31 foreskriver, at valgloven skal sikre en ligelig repræsentation af de forskellige anskuelser blandt vælgerne, har man lov til at påstå, at det første, som vore tre største partier gjorde, efter at de havde gennemført den ny grundlov, var at bryde den, idet de lavede en valglov, der var grundlovsstridig, idet den ikke giver en ligelig repræsentation og ikke giver en repræsentation af de forskellige anskuelser blandt vælgerne. Vi mener, at når et parti har så mange stemmer bag sig, at de kan vælge 1, 2, 3 eller 4 folketingsmænd, skal det have et sådant antal folketingsmænd, ellers krænker man grundloven gennem valgloven.

[Viggo Starcke.]

Der har været et uforsvarligt hastværk med folkepensionen — er der mange der synes — og ingen hensyntagen til vælgerne. Man har i det udvalg, som behandlede forslaget om folkeforsikring, været meget utilbøjelig til at give den fornødne tid og de fornødne oplysninger til befolkningen. Noget lignende skete ved behandlingen af svangerskabsloven. Det ærede medlem hr. Bundvad knyttede nogle bemærkninger til gennemførelsen af svangerskabsloven. Jeg skal ikke knytte mange bemærkninger dertil, det gjorde jeg under debatterne her i salen; men jeg vil gerne understrege, at nu har vi i Danmark gennemført en lov, efter hvilken det er tilladeligt at slå småbørn ihjel af økonomiske grunde. Dette er ikke noget kulturfremskridt. Man taler så meget om social tryghed. Der er ikke skabt social tryghed for småbørn, sålænge man kan slå dem ihjel på noget, man kalder en socialmedicinsk indikation, men som kun er en social indikation. Denne lov er efter mit skøn en oprørende lov, og dens vedtagelse kan kun forklares og kun forsvares, hvis de partier, som gennemførte den, og de folketingsmænd, som stemte for den, har den anskuelse, at lønspørgsmålet ikke kan løses, at boligspørgsmålet ikke kan løses, og at fattigdommens og arbejdsløshedens problemer ikke kan løses. Vi ved, at disse problemer kan løses, og hvis man vil give os lejlighed dertil, vil vi tilbyde at løse dem; vi kender midlerne dertil.

Man jamrer fra mange sider over de store årgange, der rykker frem, som om det var en ulykke. Da man i 1930'erne havde de små årgange, jamrede man over disse små årgange. Jeg synes, man må huske, at hver gang der fødes et barn og en mund, som skal mættes, fødes der også to hænder, som kan bestille noget og fylde munden. Derfor er de store årgange ikke en ulykke, hvis blot man giver dem adgang til en arbejdsplads og til produktionsmuligheder.

Herhjemme har vi været vidne til de

svingninger, som det kommunistiske parti har foretaget i den sidste tid; vi har set det lydige ærede medlem hr. Aksel Larsen med krølle på halen følge alle de svingninger, som har fundet sted i Sovjetrusland. Men jeg vil gerne pege på det alvorlige problem, som vi har herhjemme: den stærke, systematiske og velorganiserede kommunistiske infiltration, som finder sted ved vore skoler, ved vore universiteter og i vor administration. Det er en farlig ting, som man må have opmærksomheden henvendt på.

Den stærke interesse, der i øjeblikket findes ude i befolkningen for retsforbundets politik, og som giver sig udtryk i meget store forsamlinger, når vi holder møder, har medført, at socialdemokratiet har været nødt til at udsende et lille skandskrift imod retsforbundet i håb om at bremse denne udvikling. I dette lille skrift anklager man retsforbundet for, at vi ikke var tilhængere af avancestop, at vi ikke var tilhængere af prisstop, og at vi ikke stemte for monopolloven. Dertil vil jeg sige, at vi er i stand til at give faldende priser, hvis man fjerner de årsager, som i dag medfører prisstigninger, at vi i og for sig ikke ønsker en kontrol af monopolerne, vi ønsker monopolernes afskaffelse. Vi ønsker ikke at klippe neglene på kapitalismens og særrettighedernes udbytning; vi ønsker denne udbytning bragt til ophør. Se, det er en arbejdervenlig politik, som det ærede medlem hr. Bundvad sikkert i sit inderste er enig med mig i.

Det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard erklærede i dag den såkaldte velfærdsstat sin kærlighed; han sagde, at han var tilhænger af velfærdsstaten, men at han ikke i og for sig var tilhænger af formynderstaten. Fra retsforbundets side er vi ikke tilhængere hverken af en velfærdsstat eller af en formynderstat; vi er tilhængere af en retsstat. Under en retsstat vil enhver have mulighed for at sikre sig selv den velfærd, som han føler trang til; og det, som er velfærd for den ene, er ikke velfærd for den anden. Velfærdsstaten kan kun gennem-

[Viggo Starcke.]

føres, hvis den kombineres med formynderi, og i det lange løb kan man ikke føre en politik, der prøver at sikre statens budget ved at ødelægge hjemmenes budget, der prøver at ruinere den ene for at hjælpe den anden.

Retsforbundet har med glæde set, at der i denne sal efterhånden er samlet et flertal, som er tilhængere af, at motorafgifterne kun skal bruges til vejformål. Som en lille aflægger af dette problem talte det ærede medlem hr. Aksel Møller i dag om knallerterne, og såvidt jeg forstod, ønskede han en beskatning af knallerterne. Jeg vil foreslå det ærede medlem, at han, hvis han vil udarbejde lovforslag i den retning, dog gør i hvert fald de knaldfri knallerter skattefri. Det ville sikkert hjælpe på støjplagen herhjemme.

Den danske befolkning, som gennem vore frihedstraditioner har inddrukket friheden med modernælken, interesserer sig også for den almindelige mælks problemer. Fornylig var der en mand oppe i Tikøb, der ville sælge sin mælk 3 øre billigere pr. liter.

Det blev ham forbudt, og han blev idømt bøde for at sælge billig mælk. Det danske landbrug ønsker at sælge sin mælk uforfalsket; derved ville mælken blive 10 pct. mere værd i indhold og kun 5 pct. dyrere i pris, således at man ville få mere mælk for de samme husholdningspenge. Dette har regeringen forhindret. Regeringen, som i høj grad er tilhænger af kvalitetskontrol, er på denne måde med til at gennemføre en kvalitetsforringelse. Jeg vil gerne pege på den interessante erfaring, man har haft oppe i Norge, hvor mælkemonopolet har erklæret blokade og nægter at levere fløde og mælk til dem, der foruden at fremstille fløde-is ønsker at fremstille vand-is og sherbet.

Noget sådant har vi ikke oplevet i Danmark, men det maner til en vis opmærksomhed, fordi et sådant mælkemonopol kan betyde en stor fare for fremtiden.

Fra retsforbundets side har vi fremsat disse konstruktive forslag, som går lige ned til de problemer, det danske samfund i dag står overfor: en ødelæggelse af jordmonopolet gennem en gennemførelse af fuld grundskyld, noget, som der er flertal

for i det høje ting. Vi har fremsat forslag om en afvikling og aftrapning over 5 år af toldafgifterne, som virker prisfordyrende. Vi har fremsat et forslag om overførelse til friliste af alle de varer, der i dag ligger under restriktionerne på bunden liste; det vil give billigere priser, og det vil give flere varer for den samme løn. Vi har fremsat forslag om, at tøjskatten skulle ophæves, aftrappes over en kort periode, i stedet for at den nu skal forlænges på ubestemt tid.

Det er en politik, som er enkel og vil være effektiv. Den danske befolkning har i dag skabt forudsætningerne for velstand og for høj levestandard gennem sin store produktion, hvor man både indenfor landbrug, industri, håndværk, skibsfart og handel præsterer det ypperste. Folkestyret kræver, at folk får adgang til en arbejdsplads, så arbejdsløshedens spøgelse kan manes i jorden, og det kan grundskylden skaffe. Folkestyret kræver, at folk får lov til at beholde deres arbejds løn, så vi kan komme fattigdommen til livs; det kan skattelettelser, skattenedsættelser og besparelser på de offentlige budgetter skaffe. Folkestyret kræver, at folk får lov til selv at bestemme, hvad de vil købe for deres penge, hvor de vil købe, og når de vil købe, så vi kan komme prisstigningerne til livs, og dette kan afviklingen af tolden og restriktionerne skaffe dem.

Hans Schmidt: Når vi ser tilbage på det forløbne år, må vi nede fra grænsen understrege betydningen af de mindretalsdrøftelser, der fandt sted i marts 1955, og som førte til mindretalserklæringerne af 29. marts 1955. Og selvom jeg har gjort det før, føler jeg trang til endnu en gang at takke delegationerne, der forhandlede i marts 1955, og de statsmænd og politikere, der har været med til at føre sagen til det opnåede resultat. Jeg retter en tak specielt til den højtærede statsminister og til udenrigsministeriets direktør, der fungerede som leder af den danske delegation.

Det er jo givet, at disse erklæringer ikke har ført til en løsning af alle aktuelle problemer, men de har skabt et grundlag for hele forholdet mellem folk og stat i grænselandet; og ånden, som ligger til grund for erklæringerne, må man kunne bygge videre

[Hans Schmidt.]

på, så den kommer til at præge de praktiske forholdsregler og derudover hele atmosfæren i grænselandet.

Da det er meningen med disse mindretalserklæringer ikke alene at præcisere mindretalsrettigheder, men derudover også at slå bro over grænsen fra folk til folk og fra stat til stat, føler jeg trang til at takke for alle bestræbelser, der går ud på at lette færdslen over grænsen. De danske myndigheder har ladet forstå, at de er rede til at åbne flere grænseovergange, i alt fald for danske og tyske statsborgere, og de tyske myndigheder har i den senere tid lempet grænsekontrollen i bemærkelsesværdig grad.

Jeg håber, at man vil kunne gå videre ad denne vej til gavn for befolkningen på begge sider af grænsen, og jeg håber, at man også vil se sig i stand til at ophæve tilholdet for en del personer, der blev udvist her fra landet i 1945, men som på grund af deres hjemstavnret og de familiære forhold dog skulle have adgang til at passere grænsen på lige fod med de øvrige statsborgere såvel i Tyskland som i Danmark. I alt fald vil jeg bede den højtærede justitsminister se velvilligt på alle andragender af denne art, som måtte blive forelagt justitsministeriet til afgørelse. Også på dette punkt skulle tiden være moden til en normalisering af forholdene.

Under de drøftelser, som fandt sted inden for mindretallet forud for de dansk-tyske samtaler i marts 1955, vedtog vi 4 punkter, som vi for vort vedkommende anbefalede at tage op til forhandling.

Punkt 1 gik ud på, at bestemmelserne i Kiel-erklæringen blev taget op til fornyet overvejelse, og således at den nye erklæring blev overflyttet til Bonn, medens der så skulle afgives en tilsvarende dansk erklæring for det tyske mindretals vedkommende. Dette ønske blev opfyldt, og det er vi særdeles taknemlige for.

Som punkt 2 fremsatte vi forslag om oprettelse af et dansk-tysk kontaktudvalg, altså en udvidelse af det syd for grænsen bestående udvalg til et udvalg, der skulle beskæftige sig med forholdene på begge sider af grænsen. Vi mente, at man på denne måde kunne bidrage til at skabe yderligere forbindelser tværs over grænsen og til at fremme en fredelig udvikling. Man har ikke

ment at kunne acceptere dette forslag, men hermed er dog ikke sagt, at det ikke skulle være muligt på anden måde at tilvejebringe de eventuelt fornødne kontakter.

Punkt 3 gik ud på generhvervelse af eksamensretten, og her ligger sagen i dag således, at spørgsmålet i princippet er løst, medens det hidtil ikke har været muligt at skabe en betryggende overgangsløsning. Såvidt jeg kan forstå, er landsregeringen i Kiel rede til at acceptere en overgangsløsning for en række gymnasie- og mellem-skoleklasser, selvom undervisningen i disse klasser hidtil ikke har været tilpasset de for de højere tyske skoler gældende undervisningsplaner. Forsåvidt ligger forholdet mere ligetil hos os nord for grænsen, hvor de klasser, vi gerne skulle have ind i en overgangsløsning, i deres undervisning er tilrettelagt efter de danske skoleplaner. Jeg ville være taknemlig, dersom den højtærede undervisningsminister kunne se sig i stand til at give os tilsagn om en snarlig løsning af problemet.

Samtidig vil jeg i denne forbindelse gerne have lov til at sige et ord om skolebyggeriet. Da vi har mistet vore gamle skolebygninger i 1945 og faktisk da stod på bar bund, så at vi måtte begynde helt forfra, siger det sig selv, at det for mindretallets vedkommende i dag drejer sig om et ekstraordinært behov for byggetilladelser. Hvis det skulle være således, at man fordeler byggetilladelserne for nye skoler mellem det tyske mindretal og det almindelige skolevæsen i grænselandet i relation til begge parters procentuelle andel i hele landsdelens befolkning, vil det ikke være muligt at tage hensyn til det af mig omtalte forhold. Jeg ville være taknemlig, dersom de bevilgende myndigheder kunne se sig i stand til at tage hensyn til det ekstraordinære behov ved afgørelsen af de andragender, som vi i den senere tid har stillet.

Jeg kan her også henvise til, at anerkendelsen af eksamensretten til mindretals-skolen selvfølgelig også medfører et yderligere behov for skolelokalteter. Foruden skolebyggeriet i Sommersted, for hvilket der er meddelt tilladelse fra 1. april, har mindretallet stillet andragender for Tønder, Sønderborg og Feldsted. I Tønder er det stærkt påkrævet at begynde med det andet byggeafsnit, da der ikke er plads til mellem-

[Hans Schmidt.]

skoleklasserne i den nuværende bygning. I Sønderborg er det nødvendigt at afløse det nuværende provisorium med nye lokaler, og i Feldsted har tilgangen til skolen i de forløbne år været sådan, at vi har været nødt til at foretage en udvidelse.

Det er de sager, som står på lige i øjeblikket, hvormed ikke skal være sagt, at vi med disse objekter er kommet til vejs ende. Men vi er klar over, at opbygningen af vort kulturelle arbejde i grænselandet er en opgave, der ikke kan gennemføres på een gang, men må foregå skridt for skridt.

Som punkt 4 i vore anbefalinger til mindretalsforhandlingerne var vi inde på afviklingen af særlovgivningen fra 1945, og jeg kan, hvad dette forhold angår, også henvise til en resolution, som er vedtaget af mindretalskongressen i Østrig i maj dette år, og hvori det, almenlydigt for alle europæiske stater, henstilles at undersøge forholdene, for så vidt mindretallene skulle være ramt i deres kulturelle bestræbelser og i deres økonomiske forhold igennem foranstaltninger, der er truffet i efterkrigstiden, og som trods deres almenlydighed rammer mindretallene særlig hårdt.

Man har dog i marts 1955 ikke ment at kunne inddrage sådanne forhold i mindretalsforhandlingerne, idet det her ikke udelukkende drejer sig om specielle mindretalsproblemer. Man vil kunne være enig med mig i, at en endelig afvikling af de virkninger, som denne lovgivning har haft, kan have betydning for en positiv udvikling i grænselandet, og jeg vil derfor gerne takke for den lov, som generelt har givet valget tilbage. Jeg vil også gerne erkende, at i alt fald de fleste begrænsninger af erhvervsmæssig karakter er fjernet.

Jeg ville være taknemlig, dersom vi nu også snart kunne få en positiv afgørelse på de pensionsandragender, som vi har indsendt til finansministeriet i den senere tid, og jeg håber, at amter og kommuner på samme måde som staten vil kunne gå i gang med en behandling af de enkelte sager, som man har fremdraget fra mindretallets side.

I spørgsmålet om tilbagebetalingskravene overfor vore frontsoldater har vi i de forløbne år ført en hel række forhandlinger med finansministeriet, og ministeriet har

set sig i stand til at medvirke til en nedskrivelse af kravene i et ikke helt ubetydeligt omfang. For så vidt vi har kunnet konstatere, må vi regne med, at staten ialt har fastholdt krav til et beløb på ca. 550 000 kr., og det siger sig selv, at disse krav indeholder en stærk svækkelse af de enkelte mindretalsmedlemmers økonomi.

Vi mener fortsat at måtte fastholde, at disse tilbagebetalingskrav, omend ikke formelt, så dog faktisk betyder en meget væsentlig tillægsstraf, og vi må også fortsat rejse vore tvivl om, hvorvidt de frivillige overhovedet kan anses som passivt legitimeret i relation til disse krav, idet spørgsmålet om clearinggælden eller besættelsesmagtkontoen i første linie må være et dansk-tysk mellemværende og ikke et retsforhold mellem de enkelte soldater og den danske stat.

Man vil også forstå, at vi som mindretal føler os særlig forpligtet overfor de sårede og de faldnes efterladte, og vi håber at kunne gå ud fra, at militærrenter, som det skulle være muligt for mindretallet at udvirke, ikke medregnes i den skattepligtige indkomst, i lighed med den ordning, der er gældende for renterne fra første verdenskrig og for en række andre hædersgaver, som er nærmere omhandlet i lovekendtgørelse nr. 344 af 22. december 1953.

Når der her er tale om efterkrigstidens virkninger i grænselandet, må man også specielt tænke på konfiskationslovgivningen, som har fået ualmindelig dybtgående virkninger, selvom jeg gerne vil erkende, at man i en række enkelttilfælde har bestræbt sig for at rette på forholdene ved at gøre brug af dispensationsmulighederne, men jeg behøver her kun som eksempel at henvise til tilfældet Knudsen, Bremsbøl, hvor den ene halvdel af gården er blevet deklareret som tysk, fjendtlig ejendom, medens den anden halvdel ikke har fået samme bedømmelse, for at henlede opmærksomheden på det uheldige i, at denne lov praktiseres i grænselandet, og på de vanskeligheder, som denne lovs gennemførelse indebærer.

Hvad specielt det tyske mindretal som sådant angår, skal jeg her også nævne de seks bygninger, som tilhørte Wohlfahrts- und Schulverein i Flensborg. Det drejer sig om den forhenværende folkehøjskole i Tinglev, en kontorbygning for Wohlfahrtsdienst

[Hans Schmidt.]

i Tinglev, biblioteksbygningen i Aabenraa, den forhenværende tyske landbrugsskole i Haderslev, den forhenværende husholdningsskole i Haderslev og en forhenværende husholdningsskole i Graasten. Alle disse bygninger har tjent kulturelle og sociale formål indenfor mindretallet.

De stod på navnet Wohlfahrts- und Schulverein fra Flensborg i tingbogen, men sagen var jo den, at mindretallet udøvede en ejers rettigheder, og at disse bygninger, såvidt jeg kan se, med undtagelse af een alle har været i tysk besiddelse siden før første verdenskrig, så man kan ikke sætte erhvervelsen i forbindelse med besættelsestiden. Dispensationsandragendet er dateret den 28. juli 1951, og i min første tale i dette høje ting var jeg inde på dette spørgsmål. Jeg fik dengang det svar, at sagen var under overvejelse. Nu foreligger der imidlertid et afslag fra handelsministeriet, og jeg vil dog i denne forbindelse under hensyn til det, jeg lige har sagt, gerne anmode den højtærede handelsminister om at tage sagen op til fornyet overvejelse. Jeg kan ikke se, at opretholdelse af konfiskationerne i dag skulle være påkrævet, og jeg mener, at man i alt fald skulle give mindretallet og muligvis Wohlfahrts- und Schulverein, henholdsvis dens retslige efterfølger, adgang til en afsluttende forhandling med den højtærede minister.

Jeg er klar over, at man fra myndighedernes side har vist stor imødekommenhed overfor mindretallet, da vi rejste en ny efterskole i Tinglev, men jeg kan ikke se, at dette forhold skulle kunne være tilstrækkelig begrundelse for opretholdelse af disse konfiskationer.

Endelig er der endnu en kategori af konfiskationer, som har vakt uro. Det er konfiskationen af de gårde, som hørte ind under Höfeverwaltungsgesellschaft. Det er kendt, at der var tilstået en del af de forhenværende ejere eller deres familier en forkøbsret til deres ejendomme. Ved likvidationen af selskabet er der ikke taget hensyn til disse forhold, og jeg kunne ønske, at man så sig foranlediget til at undersøge, om det ikke her drejer sig om et forhold, som må respekteres af staten.

Til slut må jeg tillade mig atter at lægge et ord ind for de ulykkelige, som endnu

frister en krank skæbne bag fængslets mure. Jeg kender godt de modstridende følelser, som knytter sig til dem, og jeg har forståelse derfor, men jeg ved også, at fortvivlelsen breder sig blandt dem, og jeg føler et ansvar for dem, fordi de er bragt i ulykke ved mit folks mellemkomst. Jeg kunne derfor ønske, at løsladelsen ikke trækkes ud i flere lange år, som vil slide på dem mere, end godt er.

Ole Bjørn Kraft: Denne debat vil ganske naturligt væsentligt blive af indenrigspolitisk og økonomisk karakter, men det ville alligevel være urigtigt, hvis vi lod de udenrigspolitiske emner ligge. Formålet med en debat som denne i tinget nu ved afslutningen af arbejdet herinde må være at give udtryk for den opfattelse af regeringens politik, som hersker i de forskellige partier, men den må også have til hensigt til vejledning og støtte for regeringens overvejelser at give udtryk for vurderinger af mere principiel natur, og således som situationen nu engang er i verden, indgår en udenrigspolitisk vurdering naturligt heri. Der er nemlig ikke nogen som helst grund til at skænke denne side af landets politik mindre opmærksomhed, end den har påkaldt hele tiden siden krigens afslutning. Der er så meget mindre grund hertil, som vi befinder os i en situation, der er flydende. Jeg tror, jeg vil kalde den en foreløbig situation. En udvikling er uden tvivl undervejs, men fremtidens hovedlinje er på ingen måde fastlagt. Den vil bl. a. komme til at afhænge af, hvorledes vi her i Vesten bedømmer den ny udvikling, der i dag finder sted i Sovjetunionen.

I denne situation er det rigtigt, som det også har været regeringens opfattelse, nøgternt at overveje stillingen, men at fastholde den hidtil førte politik og den samarbejdslinje med vore allierede, der har været en så stor styrke for Vesten i forholdet til Sovjetunionen. Thi til trods for alt, hvad modstanderne af Atlantpagten har påstået, er det magtbalancepolitikken, der har ført til den afblæsning af den kolde krig, som man kan notere. Det er også denne magtbalancepolitik, hvorpå vi i dag kan bygge håbet om en fredelig udvikling og sikkerhed mod en ny krig, og jeg kan derfor, således som mit

[Ole Ejørn Kraft.]

partis formand og ordfører forudså det, give fuld tilslutning til de udtalelser, der er fremsat fra regeringens side af stats- og udenrigsministeren og af den nyudnævnte forsvarsminister, på dette område.

Jeg håber ikke, at den højtærede forsvarsminister bliver ked af, at jeg føler mig nødsaget til at udtale min tilfredshed med hans klare fastholden ved den hidtidige linie i dansk forsvarspolitik. Når jeg siger det, er det, fordi det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard i anledning af nogle udtalelser, det ærede medlem hr. Aksel Møller havde fremsat, nærmest beklagede den højtærede forsvarsministers stilling. Men jeg vil fastholde, at den tale, som ministeren holdt, var en nøgtern og god tale, og ikke mindst synes jeg, at den højtærede ministers udtalelser til det indkaldte mandskab var værdifulde. Thi det er rigtigt overfor det unge mandskab at fremhæve værdien og nødvendigheden af den tjeneste, de yder. Der kan således ikke være nogen tvivl om efter de udtalelser, der foreligger fra regeringen, fra venstre og det konservative folkeparti, at vi vil fastholde det udenrigspolitiske og forsvarsmæssige samarbejde med Vesten indenfor Atlantpagten, og når denne politik gennemføres, som vi har al grund til at tro, ikke blot i ord, men også i handling, vil regeringen have tilslutning til den fra et stort flertal her i folketinget og også ude i befolkningen.

Det er naturligt i denne forbindelse at sige et par ord om forsvarets stilling i dag. Det har også været behandlet af enkelte andre talere under debatten. Det er klart, at den stedfundne våbentekniske udvikling og Vesttysklands optagelse i NATO med tyske styrkers deltagelse i Vesteuropas forsvar vil gøre en omlægning af det danske forsvar nødvendig. Denne omlægning kan meget vel blive af omfattende karakter.

I det folketingsudvalg, der er nedsat til at forberede en ny lovgivning, arbejder man nu på baggrund af et omfattende materiale med dette spørgsmål, og vi skal netop nu, når tingets medlemmer hjemsendes på ferie, påbegynde en møderække til udarbejdelse af et direktiv for de sagskyndige til forberedelse af et grundlag, hvorpå de endelige drøftelser om en ny forsvarsordning kan føres. Jeg vil gerne

have lov at sige klart og tydeligt her, at det er mit partis opfattelse, at så længe dette arbejde foregår, kan der ikke foretages sådanne indgreb i forsvarets stilling, at dets karakter derved ændres. Det ville være en meget urigtig og uheldig fremgangsmåde at gøre det. Man kunne da meget let komme i den situation at måtte rette tilbage i løbet af forholdsvis kort tid, hvad man nu ændrede, og derfor finder jeg også, at de tanker, det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard her har fremsat, er urealistiske og urimelige.

Der må virkelig nu gives dette folketingsudvalg tid til at tilendebringe sit arbejde, inden man på et meget, meget løst grundlag som det, det ærede medlem arbejder på, griber afgørende ind i forsvarets stilling, således som han har anbefalet det. Der kan nemlig på det nuværende tidspunkt intet siges om den kommende ordning. Jeg vil gerne understrege, at der er ingen, heller ikke i mit parti, der ønsker at bruge mere til forsvaret, end hvad dets nyttevirkning kræver, men forhandlingerne om nyordningen af forsvaret må føres på et rent sagligt grundlag for at finde, hvad forsvaret af vort område og hensynet til det vesteuropæiske forsvar, som jo er et samlet forsvar, hvoraf vort forsvar kun er en del, kræver. Vi skal ikke vende tilbage — det var egentlig det, det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard var godt på vej til — til den måde, vi behandlede forsvaret på i 1930'erne. Da gjorde man det på den måde, at man enedes om det absolut mindst mulige beløb, som man overhovedet kunne tænke sig, og derefter bad man de sagskyndige finde ud af, hvad man kunne få for de penge, der var altfor små. Resultatet blev, at vi ikke fik noget forsvar. Jeg troede, vi var kommet væk herfra. Jeg troede også, at vi ikke længere i dette ting skulle høre betragtninger om nytten af det danske forsvar. Jeg troede virkelig, at vi alle var enige om, at den gamle betragtning „hvad kan det nytte?“ ikke længere havde gyldighed i dag, hvor det ikke drejer sig om et isoleret dansk forsvar, men, således som den højtærede forsvarsminister også har understreget det, om et forsvar, der er et led i det europæiske, hvor vi står sammen med 12 andre stater og har den store støtte og styrke bag os,

[Ole Bjørn Kraft.]

om det atlantiske fællesskab betyder. Jeg er da også overbevist om, at det vil være muligt på et rent sagligt grundlag og et stort flertal her i salen at løse den stillede opgave på en tilfredsstillende måde.

Atlantpolitikken må fastholdes, men det må ikke og skal ikke betyde en stivnen i en een gang fastlagt form. Det ville efter min opfattelse være meget farligt, hvis Atlantpagtens stater i en situation, der er ureløslig, der er under udvikling, ikke var rede til selv at lade deres politik være under udvikling. Men det er de også. Det fremgår af de drøftelser, man nu har optaget om en udbygning af samarbejdet indenfor Atlantpagten udover det rent militære; netop i disse dage samles i Paris et tre mands udvalg, der blev nedsat på det sidste Atlantpaktmøde, for at påbegynde arbejdsplanen af forslag herom til forebyggelse for regeringerne og rådet senere på året.

I forbindelse med tanken om at udvide samarbejdet til civile områder har der været mange ideer fremme, nogle gode, andre mindre gode. Blandt de sidste er — det vil jeg gerne fremhæve som min opfattelse — tanken om et NATO-samarbejde om støtte til de lande, man med et dårligt ord kalder de underudviklede.

Det ville være meget urigtigt, hvis man forsøgte noget sådant indenfor Atlantpagten. NATO ville her gribe ind på et område, der hidtil har været varetaget af andre, og det er i sig selv uheldigt, men væsentligt er det, at en sådan hjælp, når den blev ydet gennem NATO, der opfattes som en forsvarsalliance, på forhånd ville være kompromitteret og blive mistydet i de stater udenfor Europa, der skulle have hjælpen. Man vil ikke i Asien have tillid til et hjælpeprogram, der udføres gennem NATO; man vil ikke tro på, at hjælpen bliver ydet uden bagtanke. Det er imidlertid meget vigtigt for Vesten i dag ikke at vække mistanke om hensigten med sit hjælpearbejde, men tværtimod at søge at vinde ny tillid og et nyt forhold i samarbejdet med de frie stater i Asien og Afrika. Vesten må omlægge hele sin politik på dette område. Det er afgørende nødvendigt, hvis det skal lykkes os påny at få tilvejebragt et godt samarbejdsforhold med disse ver-

densdeles befolkninger. Iøvrigt tror jeg, alle vil være enige i, at et nærmere samarbejde mellem Atlantpagtlandene på det økonomiske, sociale og politiske område vil være rigtigt. Også her vil jeg dog gerne understrege overfor stats- og udenrigsministeren, der på Danmarks vegne kommer til at føre forhandlingerne i rådet, at der er nogle vigtige hensyn at tage.

Det internationale samarbejde trues af overorganisering. Man må advare imod, at NATO-samarbejdet, når det begiver sig ind på disse nye områder, overlapper det arbejde, som allerede nu på udmærket måde udføres i OEEC og EPU og delvis i Europarådet. Men det vil være nyttigt, om der ved rådets forhandlinger bliver givet plads også for økonomiske drøftelser, særlig med det formål at samarbejde de forsvarspolitiske og de økonomiske problemer for derigennem at tilvejebringe en endnu stærkere solidaritet mellem Atlantpagtlandene end den, der allerede eksisterer. Det mest betydningsfulde ville være at få tilvejebragt en virkelig drøftelse mellem Vestens stater om den udenrigspolitiske linie, der nu skal følges under den nye udvikling i Sovjetunionen, og overfor de mangeartede spørgsmål, der rejser sig i denne forbindelse.

Der vil naturligvis være områder, hvor de mindre lande hverken kan eller skal tage et medansvar for de beslutninger, de store lande træffer, men de små lande vil være interesseret i at medvirke ved tilrettelæggelsen af en fælles holdning og vurdering. Selv i de tilfælde, hvor de må holde sig udenfor, vil det være af betydning for dem at blive informeret, og de store lande vil formentlig også være interesseret i at høre de mindre landes vurderinger. Det er ikke noget absolut nyt, det begyndte allerede i 1951—52, men vi er nu nået til en situation, hvor det, der er begyndt, yderligere må udvides og styrkes.

Jeg tror, at den højtærede stats- og udenrigsminister er enig med mig i, at de forhandlinger, jeg her taler om, må blive af en anden karakter end de forhandlinger, der sidst fandt sted i Paris. Man har som udenforstående ikke kunnet undgå at få det indtryk, at dette møde var meget dårligt forberedt, og at der blev givet altfor lidt tid til drøftelserne. Der må i fremtiden

[Ole Bjørn Kraft.]

gives lejlighed til længere og mere velforbredte og indgående drøftelser af den fremtidige politik i Atlantpagtrådet. Jeg tror med andre ord, at overfor den nye kommunistiske taktik vil det være nødvendigt, at Vestens stater tilrettelægger en fælles holdning, en fælles fremtidslinie.

Det var det militære samarbejde, der skabte sikkerheden; et politisk samarbejde, et fællesskab i holdning, vil kun kunne underbygge denne sikkerhed. Et politisk samarbejde vil altid kun have til formål at søge stadig mere farbare veje til samarbejde, ikke blot som nu til en sameksistens mellem øst og vest, hvor man tåler hinanden, men alligevel, som det fremgår af mange udtalelser fra Sovjetunionen, ligger på lur for at komme hinanden til livs.

Jeg vil gerne tilføje en ting. Det forekommer mig at være meget påkrævet, at Vesten selv tager et initiativ, ikke blot som hidtil i de fleste tilfælde, indretter sig på at besvare de skiftende træk fra Sovjetunionen. Dermed er vi kommet til et emne, som også har været behandlet af tidligere talere: Hvad betyder den nye udvikling i Sovjetunionen?

Det er jo i sandhed et mærkeligt billede, der møder os, når vi betragter begivenhederne ved den 20. kongres. Først tøvende og fortroligt, derefter mere og mere voldsomt og tilsidst i fuld offentlighed en fuldstændig fordømmelse af den mand, som kommunisterne i hele verden — også de danske kommunister — har hyldet som den store uforglemmelige leder og fader for alverdens folk, en fordømmelse, der ikke standser ved hans personlige holdning, men som også omfatter hans politik. Vi oplever nu af de sovjetrussiske ledere mund at høre en bekræftelse på alt, hvad der fra Vestens side blev påstået om forholdene i Sovjetunionen under Stalin, hvadenten det drejer sig om de store udrensninger, henrettelser af politiske modstandere, polititerror, afpresning af bekendelser om landsforræderi, der senere viste sig at være ganske urigtige, systemet med slaveleje o. s. v. Det var altsammen rigtigt, altsammen, og kommunisterne, som burde have vidst bedre, fornægtede det altsammen på det voldsomste og med

de stærkeste anklager mod de mænd, der altså fortalte sandheden om denne sag. Jeg synes ærlig talt, at vi også i denne sag savner en undskyldning fra de kommunistiske ordførere for den holdning de har indtaget under dette tidsrum, for de burde have vidst bedre og burde have været meget mere tilbageholdende, når de var så usikre, som det har vist sig at de har været.

Det er også ganske ejendommeligt for os at lægge mærke til, at fordømmelsen i Sovjetunionen nu foretages af de mænd, der alle har været Stalins håndgængne medarbejdere og medhjælpere ved alt det, som de nu vender sig imod. Khrustjov var fra 1938, Malenkov siden 1941 og Bulganin siden 1946 medlem af den øverste ledelse af Sovjetunionen. De kom alle til magt og værdighed just i den periode, som de nu fordømmer. Jeg fremdrager disse kendsgerninger, fordi de hører med i billedet, når vi skal foretage en bedømmelse af den nye udvikling, og fordi disse kendsgerninger er en naturlig baggrund for den tøven i den vestlige verden, som er tilstede, når man skal bedømme følgerne af begivenhederne på kongressen og hensigten med den efterfølgende charmeoffensiv.

Vil vil her i Vesten, og det er sandt og ærligt at sige det, meget gerne tro, at systemskiftet i Sovjetunionen er ægte, det vil betyde en fredeligere udvikling, og vi vil gerne yde vort bidrag dertil. Vi vil ikke på forhånd afvise nogen mulighed for en fortsat afspænding, men vi har også pligten overfor vore egne folk og overfor fremtiden til ikke at indrette os efter en ønsketænkning, men til at opbygge vor politik i overensstemmelse med virkeligheden.

Der er da her nogle kendsgerninger, som det ærede medlem hr. Aksel Larsen ikke talte om, men som må indgå i vore overvejelser. Den første er, at Sovjetunionen stadigvæk er et diktatur, at Sovjetunionen ikke opgiver diktaturet, at det er et etpartistyre, de har. Det er ikke første gang, der har været kollektiv ledelse i Sovjetunionen. Den var ingen garanti mod en tyrannisk diktator, og hvad der er hændt før, kan hænde igen. Man taler ikke om at opgive diktaturet i Sovjetunionen. Sameksistens betyder ikke sameksistens på det ideologiske

[Ole Bjørn Kraft.]

område. Tværtimod blev det med voldsomhed understreget på kongressen, at målet stadig er den kommunistiske verdensrevolution, og at man med den yderste styrke og udholdenhed vil optage den ideologiske krig mod kapitalismen. Man tror ikke længere, krig er nødvendig for at nå dette mål, men man vil anvende andre midler dertil, det fremhæver man klart og tydeligt. Et af dem er folkefrontpolitikken, samarbejdet med socialdemokraterne for ad parlamentarisk vej at få flertal til omdannelse af samfundet. Derfor fløjter man for tiden en meget venlig melodi, når man taler om, at kommunismen vil sejre med fredelige midler, men man understreger, at i en række kapitalistiske lande vil en voldsom omstyrning af, hvad man kalder bourgeoisiets diktatur, og en skærpelse af klassekampen være nødvendig, og man fremhæver, at kommunisterne naturligvis må gå i spidsen i dette samarbejde med socialdemokraterne.

Det ærede medlem hr. Aksel Larsen — og det er den tredje ting, jeg gerne vil nævne — henviste til, at Sovjetunionen ville nedskære sine styrker med 1,2 mill. mand i løbet af det kommende år. Hvis det betyder en reel reduktion, vil det blive hilst med glæde og bidrage til afspænding; men vi må samtidig ikke glemme, at Sovjetunionen indtil nu har opretholdt disse militære styrker og lagt megen vægt på dem og også øget deres effektivitet. Vi hører nu, at Sovjet råder over interkontinentale raketvåben. Den norske udenrigsminister, Lange, fremhævede med rette i stortinget fornylig, at de nye våben gør det tvingende nødvendigt både af budgetmæssige og militære grunde at gennemføre betydelige omlægninger af forsvaret, og derfor må meddelelsen om reduktionerne ses i sammenhæng hermed. De behøver ikke absolut at betyde en virkelig reduktion i magt.

Det hører for det fjerde også med til billedet, at Sovjetunionen vedbliver med at bære ved til bålet eller, hvor det ikke allerede blusser, at lægge det tilrette i Asien,

Mellemøsten og Afrika. Disse bestræbelser, som er et angreb på Vestens position, er på ingen måde blevet afværget, efter at charmeoffensiven er kommet i gang; kommunisterne i de forskellige lande, også de danske kommunister, arbejder ivrigt på at sætte spild mellem Atlantpagtlandene i det håb — som det også fremgik af det ærede medlem hr. Aksel Larsens tale — at få Danmark og Norge ud af Atlantpagten.

Når de russiske forhandlere under handelsforhandlingerne med så stor vedholdenhed krævede, at vi skulle bygge tankskibe til dem, var det i håb om at slå en breche i vort forhold til de vestlige lande. Det lykkedes ikke; stats- og udenrigsministeren førte disse forhandlinger i Moskva på en måde, som har vundet tilslutning fra alle sider her i landet.

Man er heldigvis i forholdet til Norden i den senere tid kommet ind på en bedre indstilling, som bl. a. har givet sig udtryk i holdningen overfor Nordisk Råd, men målet er ikke opgivet — det fremgik med tydelighed af det ærede medlem hr. Aksel Larsens tale. Når jeg imidlertid har sagt alt dette, vil jeg gerne fremhæve, at det trods alt må ses som et stort fremskridt, at kampen så at sige er flyttet fra det militære til det politiske, økonomiske og ideologiske område. Vi skal blot erindre, at den fortsætter.

Vi er også tilfredse med og betragter det som et godt tegn, at der for tiden synes at føres en mere human politik i Sovjetunionen, og at der gives mulighed for bedre samkvem mellem folkene. Det kan heller ikke afvises, at en indre udvikling i Sovjetunionen kan styrke den tendens til samarbejde, som nu har vist sig. Der er jo sket store ændringer. Ikke blot er der kommet en herskende overklasse, men man er også i færd med at danne en mellemstand, som ikke tidligere har eksisteret, og som man giver betydelige privilegier. Vi må derfor her i Vesten være åbne for at kunne medvirke til styrkelse af de kræfter i Sovjetunionen, der vil opgive den verdensrevolutionære politik. Vi kan ikke og vil ikke afvise

[Ole Bjørn Kraft.]

et samarbejde, men et sådant må foregå på lige vilkår, og hertil hører, at Sovjetunionen må opgive at undergrave vort system ved hjælp af partier i Vesten, der arbejder efter russiske direktiver og støttes af Sovjetunionen. Adgangen i Sovjetunionen til sand oplysning om vestlige forhold må være lige så åben som den adgang, vi giver kommunisterne til propaganda her i landet.

Afsløringen på den 20. sovjetkongres må være kommet som et frygteligt chok for de kommunistiske partier i Vesten, som man ikke havde vist det hensyn at underrette i forvejen. At det giver anledning til mange overvejelser, fremgår klart af de udtalelser, der nu foreligger fra kommunistiske ledere i mange lande. Det ærede medlem hr. Aksel Larsen har jo også offentligt udtalt, at disse afsløringer af Stalin som en helt anden end den, det ærede medlem i mange år har troet han var og stået inde for overfor den danske offentlighed at han var, har givet det ærede medlem anledning til dybtgående personlige overvejelser.

Jeg finder det meget tiltalende, at det ærede medlem så åbent erkender dette og så åbent har givet udtryk for, at han må overveje sin hele stilling på grund af de store fejltagelser, han har begået; men den tone af ydmyghed, af personlig ransagning, som var i det ærede medlems udtalelser, bl. a. til „Frit Danmark“, den har vi sandelig ikke mærket noget til under forhandlingen her i dag. Det var helt og fuldt det gamle ærede medlem, der mente at kunne korrekse til alle sider, skønt han i dag selv er i en meget sårbar situation.

Det afgørende er, hvad overvejelserne indenfor de kommunistiske partier vil føre til. Vi er fra dansk offentligheds side også interesseret i, om det nu kan bekræftes, at man ikke længere vil modtage direktiver fra Moskva. Der foreligger jo udtalelser fra kommunister fra hele Europa om, at sådan har det hidtil været; det er en af de ting, det ærede medlem hr. Aksel Larsen altid har benægtet, men nu foreligger der udtalelser om, at man hidtil har følt, at det var obligatorisk. Her vil jeg lade kendsgerningerne i fremtiden tale, thi foreløbig er der ikke sket nogen ændring. Det ærede medlems tale om Atlantpagten, det ærede

medlems tale om, at Danmark og Norge skal ud af Atlantpagten, det ærede medlems tale om samarbejde med socialdemokratiet og folkefrontspolitikken er nøjagtig en efterfølgelse af de paroler, som er blevet udstedt på den 20. sovjetkongres. Man følger altså stadigvæk direktiverne.

Det, der foregår i verden, kan man kalde kampen om menneskenes sind. Jeg har tillid til, at Vesten og vort demokratiske system vil kunne stå sig i denne kamp, hvis een forudsætning opfyldes: at vi virkelig gør os klart, hvad vi står for, og drager konsekvenserne heraf; det, vi står for, er kristendom, demokrati, humanisme og menneskerettigheder, respekt for moralske love, som vi må bøje os for. Hvis dette livssyn, den høje vurdering af det enkelte menneske og dets værdighed, virkelig efterleves, behøver Vesten ikke at frygte konkurrencen.

Jeg vil gerne give tilslutning til de udtalelser, som de ærede medlemmer hr. Erik Eriksen og hr. Bertel Dahlgaard har fremsat om det nordiske samarbejde. Jeg vil også gerne give tilslutning til den gensidige ros, som de to ærede medlemmer fremsatte overfor hinanden. Jeg synes, den i begge tilfælde var meget berettiget. Jeg vil gerne give tilslutning også til det, den socialdemokratiske ordfører sagde om en debat om Nordisk Råd her i tinget. Jeg mener i virkeligheden, at det bedste ville være, om vi her i folketinget inden det næste møde i Nordisk Råd kunne få anledning til en særlig drøftelse af de nordiske problemer.

Der er her to spørgsmål, der træder i forgrunden: det nordiske fællesmarked og det nordiske atomenergisamarbejde. Vi må løse disse problemer. Mislykkes det, betyder det ringere chancer og en lavere levestandard for de kommende nordiske slægter, thi fremtiden vil blive bestemt af de store områders lov; kun hvis vi indretter os efter den, vil vore økonomiske problemer kunne løses på en tilfredsstillende måde, og denne lov byder os at samarbejde i Norden og at samarbejde europæisk.

Ude i Europa er arbejdet for skabelsen af det såkaldte „lille Europa“ godt i gang. Hastigheden med hensyn til dette arbejde er sat op, og vi må følge denne udvikling med den største opmærksomhed.

[Ole Bjørn Kraft.]

Jeg vil gerne, også i tilslutning til det referat, jeg har set af den højærede økonomiministers udtalelser, sige, at hvis det nordiske samarbejde glipper på de nævnte områder, står Danmark overfor at måtte tage stilling til en nærmere tilknytning til det europæiske. Vi kan nemlig ikke være os selv nok — de andre nordiske lande heller ikke. Det betyder dog ikke — som det ærede medlem hr. Aksel Larsen synes at mene — en speciel tilknytning til Vesttyskland. Det var lidt ejendommeligt at høre ham advare imod, at vi som en lille stat skulle samarbejde med en større, når man ved, at han er en varm tilhænger af, at vi skal samarbejde med et endnu større område, nemlig Sovjetunionen, der er 4 gange så stort som Tyskland. Det betyder i virkeligheden en afgørelse af, om Europa skal være uafhængigt i forhold til de to store stater øst og vest for os. Jeg tror, vi må tage disse spørgsmål op i fremtiden, både i den danske befolkning og her i tinget, mere aktivt, end vi hidtil har gjort det.

Må jeg lige slutte med en enkelt udtalelse om udviklingen i Sydslesvig.

Sydslesvigs danskhed går nu ind i en ny periode i sin historie. De danske Sydslesvigere må indrette sig på dansk og nordisk kulturliv som statsborgere i det nye Tyskland. Men Sydslesvigs danskhed har udviklingen med sig, tror jeg; den vil kunne se frem til en tid, hvor grænserne i Vesteuropa skulle få stadig mindre betydning, og hvor det efterhånden må blive helt naturligt og selvfølgelig, at et mindretal får fuld ligestilling — administrativt, økonomisk og erhvervsmæssigt — med det folk, det lever iblandt, samtidig med at det betragtes som det eneste naturlige, at det åndeligt og kulturelt søger at leve i samklang med det folk, det føler sig knyttet til.

Grænserne må under denne udvikling fortone sig. Jeg synes, man er på vej dertil i Sydslesvig. De to erklæringer fra København og Bonn har beredt jorden for en sådan udvikling, og den tyske udenrigsminister von Brentanos udtalelser i København giver håb om yderligere fremskridt. Endnu synes jeg, der er en forskel mellem Bonns og Kiels bedømmelse af disse spørgs-

mål. Der er uløste spørgsmål i Sydslesvig; der er ting, som har skuffet os. Jeg vil særlig understrege, at det, at der ikke er kommet nogen løsning af de kirkelige forhold dernede, må forekomme danske meget forbavsende; men vi har lov til at håbe, at der også på det punkt vil ske en ændring. Under alle omstændigheder — eet er sikkert: vi vil her i Danmark åndeligt og økonomisk støtte vore landsmænd dernede.

P. M. Dam: Jeg vil gerne have lov til under denne debat at sige nogle ord om færøske forhold, til hvis behandling og løsning der må knytte sig fælles dansk-færøske interesser.

Jeg takker det ærede medlem hr. Bundvad for hans velvillige udtalelser vedrørende Færøerne.

På grund af taletidens begrænsning er jeg nødt til at se bort fra en grundig og detaljeret behandling af problemerne og må nøjes med i korte træk at berøre nogle af dem og deres fundamentale betydning for det færøske samfund.

Finansieringsspørgsmålet er måske det, som i øjeblikket trænger sig stærkest på. Dette gælder for så godt som alle områder, erhvervsmæssige som kulturelle. Hvadenten der er tale om fællesanliggender eller særanliggender, må finansieringsspørgsmålet — forekommer det mig — betragtes som en rigs- eller statsopgave, forsåvidt og i den udstrækning det ikke kan løses fra privat side eller ved midler, lagtinget råder over eller kan komme til at råde over i kraft af den lovgivningsmagt, det har på det økonomiske område.

Som det, der har den største betydning for færingernes eksistens, og hvis finansiering hverken det private eller det offentlige initiativ på Færøerne til fulde er i stand til at magte alene, kan nævnes fornyelsen af den færøske fiskerflåde. Fiskeriet er i en vis udstrækning et særanliggende, men på betydelige områder er det et fællesanliggende. Jeg tænker særlig på markedsforholdene, fangstområderne, herunder bestemmelserne om fiskeriterritoriet ved Færøerne, og på finansieringsforholdene.

Der er — som ved tidligere lejligheder berørt — tale om en for den færøske fiskerbefolkning katastrofal mangel på fiskerskibe, særlig de nye, moderne skibe, som

[P. M. Dam.]

man i nabolandene har anskaffet, og som man på Færøerne må anskaffe, såfremt der skal være tale om, at man kan konkurrere og eksistere på lige fod med de øvrige nordiske nationer. Færingerne har som sagt for få moderne fiskerskibe til at kunne beskæftige fiskerne og den del af hjemmebefolkningen, hvis levebrød er fiskearbejde.

Hvilke skadelige følger for befolkningen denne kendsgerning har — og i endnu højere grad i fremtiden vil få, såfremt de manglende skibe ikke kan tilvejebringes — forstår enhver. Som forholdene stiller sig i dag, må som bekendt et stort kontingent af vore fiskere søge arbejde ombord i islandske, norske, engelske og tyske fiskerskibe. Man kan sige, at det er godt, de arbejdsløse fiskere får lejlighed til at tjene gode penge hos de fremmede nationer, og at de har godt af at komme ud at se og lære at arbejde med det nye, som de andre har, både hvad angår selve fiskeriet og fiskeriindustrien samt forarbejdningen af fiskeriprodukterne til eksport i forædlet tilstand. Det er rigtigt; men den fisk, som vore fiskere fanger for de fremmede nationer, vore bitreste konkurrenter, burde de kunne fange fra vore egne skibe, så fangsten kunne komme til forarbejdning hjemme på Færøerne og afhjælpe arbejdsløsheden dér, som føles meget mere knugende end hernede, idet man som bekendt ikke har nogen arbejdsløshedsforsikring på øerne.

At der allerede er gjort en hel del med hensyn til finansieringen af køb af fiskerskibe til færingerne, kan siges. Man kan således henvise til realkreditinstituttet, de af staten bevilgede beløb som suppleringslån på indtil 15 pct. af anskaffelsesværdien og de af lagtinget de sidste år på budgettet opførte beløb som direkte tilskud på indtil 15 pct. af anskaffelsesværdien. Ved hjælp af denne finansiering og ved yderligere banklån dér, hvor staten ifølge loven ikke har kunnet yde nævnte lån, er det lykkedes at anskaffe nogle store moderne trawlere. Men i erkendelsen af, at denne finansiering er utilstrækkelig, har lagtinget vedtaget at bemyndige landsstyret til i samråd med lagtingets finansudvalg at søge at få et lån på 20 mill. kr. med særligt henblik på køb af hypermoderne store trawlere, hvis anskaffelsessum ligger omkring 5—6 mill. kr.

for hver. Brugte og ikke længere helt moderne store trawlere koster 4—5 mill. kr. Landsstyret har prøvet på at rejse lån i England og andre steder, men uden positivt resultat.

Foruden den nævnte vedtagelse foreligger der en lagtingsvedtagelse, som pålægger landsstyret og de færøske folketingsmænd at undersøge mulighederne for optagelse af et lagtingslån på indtil 50 mill. kr., der dog ikke er tiltænkt fiskeriet alene, men også andre grene af erhvervslivet samt udbygning af kommunikationsforholdene.

Dette viser, hvor stor en kapitalhunger der er på Færøerne. Udenfor rigets grænser er det vist meget vanskeligt at skaffe den nødvendige kapital, således som forholdene er i dag. Og selvom det var muligt, er jeg bange for, at betingelserne ville være alt andet end frie og billige.

Pengene må imidlertid skaffes. Der er her tale om en i allerhøjeste grad færøsk-dansk opgave. En færøven her i København, en ledende bankmand, der har beskæftiget sig meget med færøske forhold, sagde en dag til mig, at han kunne ikke se nogen anden løsning; end at det med hensyn til den påkrævede finansiering af en hurtig fornyelse af den færøske fiskerflåde var nødvendigt at rejse spørgsmål om, at staten ydede lagtinget de nødvendige lån eller garanti for disse lån. At denne færøven og bankmand har ret, kan der ikke herske tvivl om iblandt dem, der kender de færøske erhvervsforhold.

Af hensyn til den misforståelse, der ofte opstår blandt folk med hensyn til, hvad der ydes som tilskud, og hvad der ydes som lån, er det nødvendigt at understrege, at der her ikke er tale om tilskud, men om lån til almindelig rente. Og såfremt man overhovedet tror på, at et rationaliseret, moderne fiskeri kan klare sine forpligtelser, er der ikke tale om større risiko for staten. Her er tale om hjælp til selvhjælp, den samarbejdsform, som alle parter har størst glæde af. Det er mit håb, at den høje regering og det høje ting vil møde ethvert fornuftigt, konkret forslag om en sådan hjælp, når det foreligger, med velvilje og en positiv indstilling.

Jeg berørte fiskeriterritorispørgsmålet. Det er ikke for meget sagt, at dette spørgsmål er et af de mest brændende på Færø-

[P. M. Dam.]

øerne i dag. Omkring Færøerne findes nogle af de bedste fiskebanker med en meget fin kvalitetsfisk. Disse fiskebanker havde færingerne gennem mange århundeder for sig selv; men så blev ved fiskerikonventionen af 1901 det færøske fiskeriterritorium indskrænket til 3 sømil. I forbindelse med den eksplosive udvikling af det engelske og andre landes trawlfiskeri må indførelsen af tremilegrænsen for fremmede nationers fiskeri omkring Færøerne betegnes som en af de beklageligste vedtagelser, der er sket, set udfra færøske fiskeriinteresser. Englands og andre landes trawlfiskeri ved Færøerne har faktisk tvunget de færøske fiskere bort fra deres egne fangstområder til så fjerne fangstfelter som dem ved Island, Grønland og Norge samt i Beringshavet.

Fiskeriet på disse områder kræver som foranført en kolossal investering. En udvidelse af det færøske fiskeriterritorium i lighed med, hvad der er sket i Island, ville ændre billedet med hensyn til hjemmefiskeri på øerne i så høj grad, at dette ville komme til at opleve en renaissance og spille en lige så stor rolle, som det havgående fiskeri gør i dag; det ville kunne udfylde et tomrum i fiskernes beskæftigelsesmuligheder og derved virkelig muliggøre en højnelse af den færøske levestandard. Det var af så livsvigtig betydning for den islandske befolkning at få udvidet Islands fiskeriterritorium, at islændingene for at gennemføre denne udvidelse ikke veg tilbage for den mest forbitrede økonomiske strid, for ikke at sige krig, med de engelske rederier og fiskeriinteresserede.

Jeg føler mig overbevist om at være i overensstemmelse med hele det færøske folk, når jeg siger, at en udvidelse af det færøske fiskeriterritorium er ikke af mindre betydning for det færøske samfund end den islandske territorieudvidelse er for islændingene, hvorfor jeg tillader mig at lægge den høje regering og det høje tings medlemmer meget stærkt på sinde ikke at spare nogen anstrengelse for, at færingerne kan opnå i hvert fald lige så store fiskeriterritoriale indrømmelser, som islændingene har vundet.

Efter at have berørt disse de to største vanskeligheder for det færøske fiskeri og bedt om den høje regerings og det høje

tings hjælp til overvindelse af dem føler jeg trang til at udtrykke min tak til den høje regering og det høje ting for den ydede støtte med hensyn til afsætningen af vore eksportartikler, først og fremmest vor fiskeriproduktion. Jeg tænker særlig på det spanske klipfiskemarked, afsætningen af vor småfaldende salt- og klipfisk på de øvrige sydlige landes markeder i Europa og i Amerika samt på vor sildehandel med Rusland og andre lande i den østlige zone. Uden kompensationshandel fra dansk side ville vor saltfisk-, klipfiske- og sildeeksport have haft de største vanskeligheder at slås med.

Jeg har med den største glæde her i det høje ting været vidne til og selvfølgelig personlig stemt for en mængde sociale, kulturelle og skolemæssige goder og reformer. Det må desværre indrømmes, at den del af riget, der hedder Færøerne, på disse områder langt fra står på højde med den øvrige del af riget. Men den nye styrelsesordning på Færøerne havde det som en urokelig forudsætning, at man med hensyn til disse områder, der også er fællesanliggender, skulle med forenede anstrengelser fra færøsk og dansk side hurtigst muligt eliminere al forskelsstilling. Det er i fortrøstning til denne fælles grundindstilling, at jeg glæder mig til en forstærket dansk-færøsk indsats, så vi inden altfor længe med sandhed kan sige, at man på Færøerne er ligestillet med den øvrige del af riget, hvadenten der er tale om aldersrente, invaliderente, ulykkesforsikring eller anden social forsorg kombineret med eller indarbejdet i en for hele folket gældende folkeforsikring, eller der er tale om adgang til højere og lavere skoler og undervisning af samme standard hjemme på Færøerne som hernede. Det er klart, at initiativet må komme fra færøsk side. Det har desværre skortet noget herpå, men jeg tvivler ikke om, at dette misforhold vil ændre sig.

Ved ministeriets og landsstyrets foranstaltning blev det for nogen tid siden givet kulmineeksperten civilingeniør Marstrander i opdrag at undersøge mulighederne for en rationelt drevet større kulminedrift på Færøerne. Civilingeniør Marstrander har foretaget denne undersøgelse, og fra hans hånd foreligger en udførlig rapport. Denne rapport er meget

[P. M. Dam.]

positiv med hensyn til mulighederne for en langt større kulproduktion og til langt billigere priser, end tilfældet er i dag.

Hr. Marstrander lancerer to forslag. Det ene kræver en investering på 8—10 mill. kr., men indebærer så til gengæld mulighed for en forøgelse af kulproduktionen fra 20 000 t årlig, som man har i dag under de meget primitive former, til flere hundrede tusind tons pr. år. Det andet forslag kræver kun ca. ½ mill. kr. og går ud på en modernisering af den nuværende primitive driftsform. Denne modernisering med moderne små kulhugningsmaskiner m. m. vil efter hr. Marstrandens mening også forøge produktionen og gøre kullene billigere, omend ikke i så høj grad som det store projekt. Der foreligger altså her konkrete forslag fra en kulmineekspert. Det skal bemærkes, at hr. Marstrander en overgang har været beskæftiget i kulminedriften på Tveraa og følgelig har det nødvendige indgående kendskab til de lokale forhold.

I den seneste tid er der fra kyndig side rejst spørgsmål om, hvorvidt det ville lønne sig bedre på Færøerne at benytte kullene, særlig kulstøvet og den blanding af kul og ler, der smides som ubrugeligt på affaldsdyngerne udenfor kulminerne, til fremskaffelsen af el-kraft end at udbygge vandkraften.

Man vil fra færøsk side være den højtærede statsminister og den høje regering og det høje ting meget taknemlig for en velvillig og positiv behandling af det færøske kulminespørgsmål. Det er mit håb, at man må kunne finde veje til en positiv løsning, en løsning, der indebærer det fælles gode, at den foruden at være beskæftigelsesgivende er valutabesparende, hvortil kommer billigere kul til færingerne og forhåbentlig også til en del af befolkningen i den øvrige del af riget, idet en modernisering og udvidelse af kulminedriften betyder eksport af kul hertil.

Johan Poulsen: Den debat, der har fundet sted her i folketinget i dag, giver mig ikke anledning til nogen lang tale. Jeg kan fatte mig i korthed og indskrænke mig til følgende bemærkninger.

Det ærede medlem hr. Bundvad, ordføreren for det socialdemokratiske parti,

fremsatte i sin ordførertale nogle udtalelser, der tog sigte på forholdene på Færøerne. Det ærede medlem nævnte således, at den uro, der havde været omkring lægestriden i Klaksvig, synes at have lagt sig. Ja, heldigvis. Med hensyn til dette punkt forholder det sig sådan, som det ærede medlem udtalte.

Lægestriden er jo, som ærede medlemmer vil vide, afsluttet derhen, at der ved Klaksvig sygehus er udnævnt en ny sygehuslæge, ligesom der også er udnævnt en ny kommunelæge. Hovedpersonen i den beklagelige lægestrid, læge Halvorsen, er rejst herved og praktiserer, såvidt jeg ved, for tiden i København. Derved er hans saga som praktiserende læge på Færøerne antagelig endeligt afsluttet. Den anden hovedperson i lægestriden, læge Rubæk Nielsen, der som bekendt var udnævnt til læge ved sygehuset i Klaksvig, men blev forhindret i at komme til at bestride sit embede, er nu ansat som sygehuslæge ved sygehuset på Tveraa, Suderø. Der hersker således normale forhold på dette område, og jeg for mit vedkommende tror og håber, at denne tragiske episode i løbet af nogle år vil være opslugt af den uendelig store og i dette tilfælde barmhjertige glemsel uden at efterlade nævneværdige spor af bitterhed i sindene.

Fornylsen af fiskerflåden, der har stået på dagsordenen i den politiske debat på Færøerne gennem en årrække, er efter oprettelsen af realkreditinstituttet kommet i gang. Jeg kan i denne forbindelse nævne, at der i de to sidste år er tilgået den færøske fiskerflåde 4 store, moderne trawlere, og en nybygning vil være færdig til efteråret, således at vi med de 3, vi har i forvejen, i alt til efteråret har 8 store, moderne trawlere, der hver har en besætning på ca. 45 mand. Disse fartøjer har en betydelig fangst- og produktionskapacitet og byder derved på betydelige muligheder for gode fortjenester til besætningerne, hvad der desværre ikke er tilfældet for mange af de ældre kutteres vedkommende. De nævnte trawlere byder også på muligheder for fortjeneste for den hjemmeværende befolkning. Arbejdet med tilberedningen af de store saltfiskelaster til klipfisk har givet beskæftigelse til mange hænder, og det er ikke ringe beløb, der ved denne forædling

[Johan Poulsen.]

af produktet er tilgået det færøske samfund. Endnu er der imidlertid langt igen, inden vi har fornyet vor fiskerflåde således, at vi selv kan beskæftige alt vort arbejdsduelige mandskab. Det er en opgave, der forudsætter en så omfattende finansiering, at der nødvendigvis må medgå en række år til dens løsning. Heldigvis tegner det til, at det brasilianske marked byder på betydelige muligheder for afsætning af klipfisk. Fra en ringe begyndelse er Brasilien i løbet af ganske få år blevet vort betydeligste marked næst efter Spanien.

Jeg ønsker at udtale min tilfredshed med, at det er lykkedes den høje regering at afslutte en 2-årig handelsoverenskomst med Sovjetunionen, hvorved der legaliseres mulighed for at sælge ca. 75 000 tønder saltsild pr. år. Jeg regner med, at dette kontingent vil blive forbeholdt Færøerne, da man mig bekendt ikke eksporterer saltsild fra det egentlige kongerige. Der er stor interesse for saltfiskeriet på Færøerne. Sidst jeg hørte deroppefra, havde ca. 100 fartøjer meldt sig til deltagelse i saltfiskeriet i den kommende sæson, der begynder med august og varer, om vejret tillader det, til sidste halvdel af november.

Ordføreren for det socialdemokratiske parti, det ærede medlem hr. Bundvad, berørte i sin omtale af Færøerne den sociale lovgivning og skoleforholdene og udtalte, at man i sin målsætning med hensyn til disse områder måtte arbejde hen til, at forholdene blev de samme på Færøerne som hernede. Deri er jeg enig med det ærede medlem. Jeg kan lige nævne uden at komme ind på detaljer, at vi trænger til et sindssygehospital, og at Klaksvig sygehus ligesom Dronning Alexandrines hospital trænger til udvidelse og modernisering.

Det var med stor interesse, jeg hørte det ærede medlem hr. Bundvad udtale, at den højtærede statsminister ville aflægge Færøerne et besøg engang i august. Det er en udtalelse, der vil vække almindelig interesse og forventning på øerne. Det er forståeligt, at den højtærede statsminister, der netop i sin egenskab af statsminister skal beskæftige sig med færøske forhold, ønsker at aflægge øerne et besøg for ved selvsyn og personlige samtaler med myndigheder og enkeltpersoner at uddybe sit kendskab til

livet og forholdene deroppe. Derfor skylder vi færingene den højtærede statsminister vor tak.

Under den højtærede statsministers besøg i august vil der uden tvivl blive anledning til at få en forhåbentlig frugtbar drøftelse med den højtærede statsminister af alle de spørgsmål, der trænger sig på og kræver en snarlig løsning. Jeg skal bl. a. under hensyn hertil afholde mig fra at beskæftige mig med enkeltheder, men kun udtale i al almindelighed, at det vil være alle klart, at på grund af øernes særlige samfundsstruktur, øernes ensidige erhvervsmuligheder — ca. 95 pct. af øernes eksport skyldes fisk og fiskeprodukter — vil al anden udvikling, det være sig på det sociale, det kulturelle eller andre områder, der nævnes kan, være betinget af de kår, vort hovederhverv, fiskeriet, arbejder under. Fiskerierhvervet er det økonomiske fundament under det færøske samfund. Så længe dette fundament ikke er i orden, vil udviklingen på alle de andre områder nødvendigvis lide derunder.

Samtidig med at jeg takker statsministeren og den høje regering for udvist forståelse og velvilje under forhandlingerne om færøske spørgsmål, ønsker jeg at frembære min tak til samtlige partier her i folketinget for den interesse, forståelse og velvilje, jeg har mødt, når talen har været om færøske spørgsmål. Således synes jeg også det bør være; Færøerne er ikke og bør ikke være et partianliggende her i folketinget, det er hævet over snævre partiinteresser, det er et rigsansliggende.

Økonomi- og arbejdsministeren (Krag): Jeg vil gerne takke de ærede ordførere for de bemærkninger, der er fremsat i forbindelse med det nordiske samarbejde, specielt det nordiske økonomiske samarbejde. En række af de ærede ordførere efterlyste en egentlig folketingsdebat om det nordiske samarbejdes problemer. Jeg er enig i, at vi her bør have en sådan forhandling på samme måde, som man regelmæssigt har det i Norge og Sverige. Ganske vist har vi i folketingsårets løb adskillige møder i de forskellige udvalg, hvorunder de nordiske sager sorteres, og her gives en orientering om det arbejde, som udføres, og der finder en drøftelse sted. Men jeg er enig i, at dette

[Økonomi- og arbejdsministeren.]

ikke er tilstrækkeligt, og fra regeringens side vil vi med glæde imødesee en sådan folketingsforhandling.

Om arbejdet henimod et nordisk fælles varemarked udtalte det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard, at vi ikke bør lægge pres på Norge om at tilslutte sig et økonomisk samarbejde, der har større omfang, end Norge finder værende i overensstemmelse med sine egne interesser. Heri er jeg ganske enig. Intet af de nordiske lande presses til et samarbejde, som det pågældende land ikke selv finder overensstemmende med sine interesser. Man bør ikke ved utålmodighed udsætte forhandlingsbåndene med noget land — og heller ikke med Norge — for en belastning, som disse bånd ikke kan bære.

Jeg vil iøvrigt gerne takke det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard for hans venlige og anerkendende bemærkninger om det arbejde, der udføres for at udforme et forslag til et fælles nordisk varemarked. På det ærede medlems spørgsmål om tidspunktet for dette arbejdes færdiggørelse kan jeg svare, at som arbejdet nu er tilrettelagt og med de vanskeligheder, der endnu står tilbage at overvinde, vil det, til trods for at der arbejdes med allerstørste hast, dog ikke være muligt at blive færdig til Nordisk Råds næste møde i februar i Helsingfors. Jeg er helt enig med det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard i, at det under disse omstændigheder næppe vil være hensigtsmæssigt af få en ny generel økonomisk debat på Nordisk Råds session i Helsingfors. Der foreligger jo ikke noget nyt grundlag for en sådan debat, og det vil derfor formentlig være det rimeligste, at den udskydes til rådsmødet i 1958.

Til den tid vil til gengæld den endelige plan kunne være færdig. Vi regner med, at de embedsmænd, eksperter og repræsentanter for erhvervslivet, der arbejder med planen for det fællesnordiske varemarked, vil kunne færdiggøre planen til sommeren 1957. Den vil da fra eksperterne kunne oversendes til de tre regeringer, og regeringerne vil have nogenlunde tid til at tage politisk stilling til den færdige plan. Dette vil formentlig kræve en del forhandlinger, dels skal regeringerne

selv tage standpunkter, men især skal de forhandle med de politiske partier og med erhvervene. Jeg er derfor helt enig med det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard i, at 1957 bliver et skelsættende år i det nordiske samarbejde.

Når de tre regeringers stillingtagen er klar, skulle planerne for det fælles nordiske varemarkeds oprettelse kunne fremlægges på Nordisk Råds 6. session i 1958; og under forudsætning af at man på Nordisk Råds møder og ved forhandlinger de tre regeringer imellem når til enighed, skulle de endelige planer da i løbet af 1958 kunne videregives til behandling i GATT, hvor de skal opnå godkendelse, inden den praktiske udførelse af det fælles nordiske varemarked kan finde sted.

Jeg skal ikke her komme ind på en omfattende redegørelse for, hvorledes arbejdet med det nordiske fællesmarkeds problemer er skredet frem. Jeg skal tillade mig at nøjes med ganske kort at resumere stillingen. Vi stræber nu mod et fælles marked, omfattende ca. 75 pct. eller tre fjerdedele af den internordiske samhandel, og om denne målsætning for undersøgelse omfang er der principiel enighed mellem de tre samarbejdsministre, som forestår dette arbejde. Disse 75 pct. af den internordiske samhandel spænder over et meget bredt varefelt. Vi har dels det såkaldte lette område, hvor toldsatserne i forvejen er lave, og hvor der praktisk talt ingen importregulering findes. Det drejer sig om varer som gummi, huder, skind, mineraler, mineralske olier, træ, tømmer, papir og skibe. Desuden har vi det såkaldte Harpsundområde, hvis ramme blev lagt til rette ved Harpsundmødet i efteråret 1954. Det drejer sig om jern, stål, metaller, metalhalvfabrikata, den kemiske industri, medicinalindustrien og elektrotekniske varer. Endvidere er der til denne række, det centrale vareområde, føjet maskinområdet, og endelig har man på et møde, der er holdt for en uges tid siden i Harpsund, yderligere føjet nye områder til, hvori bl. a. indgår, at bilindustrien skal undersøges for med henblik på et fælles nordisk varemarked at skabe basis for en større og en fællesnordisk bilindustri. Også bygningsartikler af jern blev herunder indføjet på den fællesnordiske vareliste, der

[Økonomi- og arbejdsministeren.]

er til undersøgelse. Møbelindustriens og den keramiske industris produkter blev indføjet samt en række andre varer.

Hele dette arbejde forventes som sagt at være færdigt til næste år ved denne tid, men allerede nu begynder man jo at kunne skimte konturerne i planerne. Samtidig med arbejdet med at finde grundlaget for et fælles nordisk varemarked for de mange varegrupper, jeg her har nævnt en del af, hvor man altså skal ophæve toldsatserne de nordiske lande imellem og samtidig finde fælles toldsatser udadtil, er der en række komplicerede økonomiske problemområder, som er knyttet nært sammen med det fællesnordiske. Man arbejder med spørgsmålet om de relative konkurrencevilkår de tre lande imellem; det er spørgsmålet om at sammenligne skatterne i de tre lande, sammenligne lønniveauerne i de tre lande, sammenligne priserne på el-kraft i de tre lande. Man arbejder videre med spørgsmålet om direkte produktionssamarbejde; specielt på jern- og stålområdet har man fra norsk side positive planer herom. Også spørgsmålet om et finansieringssamarbejde er med i forhandlingsprogrammet.

Flere af de ærede ordførere har gjort bemærkninger i anledning af, at Finland nu er blevet medlem af Nordisk Råd. Jeg synes, jeg bør tilføje, at Finland nu også deltager som observatør i disse økonomiske forhandlinger, medens den finske regering overvejer sin senere standpunkttagen til, i hvilket omfang Finland kan gå aktivt ind i det fælles nordiske marked som praktisk deltager, når dette engang bliver realiseret.

Flere af de ærede ordførere — først og fremmest de ærede medlemmer hr. Erik Eriksen og hr. Ole Bjørn Kraft — har i deres kommentarer til det nordiske samarbejde været inde på de omfattende økonomiske integrationsbestrebelsers, der finder sted ude i verden. Jeg synes, det er noget meget centralt, man dér har peget på. Det er jo rigtigt, at vi skal berede os på i fremtiden at skulle konkurrere med vor

eksport i en verden, hvor man både af tekniske og politiske grunde slutter sig sammen i meget stærke økonomiske blokke. Vi ser østblokken som en sådan stærk, økonomisk sammensvejset blok. Vi ser England samarbejde med sine dominions og sine kolonier. Vi ser Beneluxlandenes toldunion, der allerede er en realitet. Vi ser den europæiske kul- og stålunion, der også er en realitet, og vi ser, hvordan de seks europæiske lande i det, man kalder „Det lille Europa“, Holland, Belgien, Luxembourg, Tyskland, Frankrig og Italien, arbejder energisk på at blive sammensluttet i et fælles varemarked.

Jeg tror, man må erkende, at vore nordiske lande vil komme til at stå svagt i fremtiden, hvis vi ikke kender vor besøgelsestid og formår at gribe til nu, da de nordiske samarbejdsmuligheder reelt synes at være tilstede, også på det økonomiske område.

Finansministeren (Kampmann): Må jeg først svare på et par af de spørgsmål, der er stillet til mig.

Det ærede medlem hr. Aksel Møller spurgte mig om, hvordan det gik med det udvalg, der skulle undersøge beskatningen af andelsforeninger og brugsforeninger, og det ærede medlem gav nærmest udtryk for, at jeg ville sylte denne sag. Jeg kan oplyse, at vi ganske vist var nogen tid om at få skrevet til de organisationer, der skulle være repræsenteret i udvalget, fordi det var lidt vanskeligt at finde en formand for udvalget. Ligningsdirektør Niels Hansen har nu påtaget sig hvervet. Vi har skrevet til organisationerne; vi fik det sidste svar den 16. juni, og vi står nu umiddelbart overfor at skulle nedsætte udvalget.

Flere af de ærede ordførere har også været inde på den kommende ejendoms-skyldvurdering og nævnt en række problemer i forbindelse hermed. Jeg går ud fra, at de udtalelser, der er faldet, ikke skal forstås derhen, at ejendomsskyldvurderingen ikke skulle foretages, sådan som loven

[Finansministeren.]

foreskriver, nemlig således at ejendommene vurderes til deres værdi i handel og vandel. Det må jo herefter være vor opgave at tage stilling til, hvilke virkninger en højere vurdering skal have indenfor de forskellige lovgivningsområder. Jeg tror nok, det må blive sådan, at de skattefri fradrag indenfor ejendomsskyldbeskatningen må sættes i vejret; det har vi gjort tidligere, når vi har fået en højere vurdering. Iøvrigt kan jeg tilføje, at hvis vi gennemfører de forslag, der er fremsat i forbindelse med skattereformen, hvorefter ejendomsskyldvurderingen fikseres, falder hele problemet med at regulere de skattefri fradrag væk. Ligeledes er det klart, at der med hensyn til formueansættelser — og særlig med hensyn til de formuegrænser, der gælder indenfor sygekasselovgivningen — må foretages visse korrektioner, når den nye vurdering foreligger.

Det ærede medlem hr. Erik Eriksen var inde på et enkelt skatteproblem, idet det ærede medlem gav udtryk for, at der nu måtte finde en ændring af den amtskommunale beskatning sted. Jeg kan sige til det ærede medlem, at det jo er en af de ting, vi arbejder med i skatteudvalget. En af vanskelighederne ved at finde en løsning på dette spørgsmål har jo været, at regeringsforslaget går ud på at søge at begrænse amtskommunernes udgifter ved at regulere tilskuddene fra staten, medens partiet venstre hidtil har indtaget det standpunkt, at amtskommunernes udgifter skulle begrænses ved, at der skulle ydes tilskud til dem fra sognekommunerne. Jeg forstår på det ærede medlems udtalelser i dag, at det ærede medlem nu, om jeg så må sige, også gerne ville forhandle om den løsning, der er anvist i regeringens forslag, og er dette tilfældet, skulle der være mulighed for at finde en løsning på dette problem samt andre kommunale skatteproblemer, som har været behandlet i skatteudvalget her i foråret.

Jeg håber meget, at skatteudvalget ikke vil bruge hele tiden, indtil vi skal mødes igen, til sommerferie; jeg så meget gerne, at vi, når den sommerferie, som vel nu er nødvendig også for skatteudvalgets medlemmer, er overstået, igen mødtes, og at der blev mulighed for at tilendebringe de

forhandlinger, vi er godt i gang med angående den kommunale beskatning, således at den side af skattereformen kunne finde sin løsning — forhåbentlig så det kan få virkning for det kommende skatteår.

De ærede medlemmer hr. Bertel Dahlgaard og hr. Aksel Møller var begge inde på spørgsmålet om statens overskud, spørgsmålet om, hvorvidt det overskud, som vi har budgetteret for det finansår, vi er i, er for stort eller for lille. Det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard gav udtryk for, at de besparelser, som vi sigtede på, og som androg omkring 100 mill. kr., måske ikke var tilstrækkelige — vi burde måske snarere sigte på 200 mill. kr. Må jeg hertil svare, at jeg egentlig kun har givet udtryk for, at hvis vi skal fastholde det budgetterede overskud på omkring 350 mill. kr., er det nødvendigt at finde besparelser på 100 mill. kr. Om besparelser på 100 mill. kr. er tilstrækkelige, eller med andre ord om et overskud på 350 mill. kr. er tilstrækkeligt, må bl. a. de kommende måneders økonomiske udvikling vise. Men jeg kan da sige så meget, at jeg er mere enig med det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard end med det ærede medlem hr. Aksel Møller, der gav udtryk for den modsatte opfattelse. Det ærede medlem hr. Aksel Møller sagde nemlig, at efter hans skøn måtte vi efterhånden komme væk fra et overskud på statsbudgettet, vi kunne ikke fortsætte ad denne vej. Såvidt jeg forstod det ærede medlem, mente han og det konservative parti, at i stedet for et overskud på statsbudgettet måtte vi forøge den private opsparing. Jeg mener ikke, at der her foreligger et enten-eller; jeg tror tværtom, der må foreligge et både-og.

Fra regeringens side har vi jo gjort forskellige ting for at forøge den private opsparing; vi har taget initiativ til en lovgivning, hvorved denne private opsparing præmieres — jeg kan egentlig ikke sige, at vi fik så meget støtte fra det konservative parti, da denne lov skulle gennemføres. Vi er meget beredt til, som jeg også sagde i går, fortsat at drøfte, om vi kan gøre noget for at forøge den private opsparing; men jeg vil gøre opmærksom på, at jeg tror ikke, vi kan begynde i den ende, at vi nedsætter overskuddet på statsbudgettet og derefter fortroster os til, at rent

[Finansministeren.]

automatisk vil den private opsparing øges og derigennem vore valutaproblemer blive løst.

Men jeg har forstået, at det er en sådan politik, man fra konservativ side mener skal føres, og det må også siges, at partiet har givet udtryk for det her i salen; jeg tænker bl. a. på den situation, vi oplevede både forleden dag og nu i formiddag, da man stemte imod en forlængelse af omsætningsafgiften for manufakturvarer. Jeg gav udtryk for, at hvis denne afgift faldt væk, ville hele overskuddet på statsbudgettet forsvinde; så ville man fra konservativ side have fået sit ønske opfyldt.

Når det ærede medlem hr. Aksel Møller siger, at man kun sigter på balance, er det jo heller ikke rigtigt, for man har under tidligere forhandlinger givet udtryk for, at motorafgifterne her i landet er for store og burde nedsættes. Hvis man gik med til at nedsætte motorafgifterne, ville vi ligefrem få et underskud på statsbudgettet. Kan det virkelig være rigtigt, at man fra konservativ side mener, at tiden er inde til en sådan lettelse af finanspolitikken? Mon ikke det standpunkt, som man her har, er noget præget af, at man sidder på oppositionsbænken?

Undervisningsministeren (Bomholt): Et par bemærkninger til det ærede medlem hr. Hans Schmidt.

Hvad angår skolebyggeriet, må det tyske mindretal gå ind under de fælles nationale vilkår her i landet. Når der som i foråret kun er 25 mill. kr. til rådighed til nyt skolebyggeri, må beløbet fordeles over landets forskellige egne, til hovedstad, købstæder og landkommuner, til offentlige og private skoler, og der er grænser for, hvad de sønderjyske amter kan få af tildeling, når der skal ydes ret og rimelighed til alle sider. Det tyske mindretal er i sandhed ikke blevet tilsidesat og vil heller ikke blive det i fremtiden.

Hvad angår eksamensretten, er der jo enighed om, at de mellemskoler, der startes i tiden efter gennemførelsen af lov nr. 165 af 24. maj 1955, går ind under de for mellemskoler gældende, almene vilkår. Et års tid forud for denne dato var der startet en første mellemskoleklasse i Aabenraa, og det

er denne klasses 11 elever, sagen i første linie drejer sig om. Hvis denne klasse videreføres efter de vilkår, der var gældende ved starten, skulle dens 11 elever gå op som privatister; men man har anmodet om, at også denne klasse må gå op på de almene mellemskolevilkår. Det er et eengangsproblem, et overgangsproblem, og regeringen er af den opfattelse, at der fra alle de politiske partiers side er enighed om, at eksamensretten kan udstrækkes også til den omtalte klasse. Den principielle afgørelse er altså truffet, og den fremsendte ansøgning vil følgelig blive imødekommet.

Stats- og udenrigsministeren (H. C. Hansen): Jeg vil meget gerne takke de ærede ordførere for de betragtninger, der er anstillet her i dag, og takke for den mildhed, der er lagt for dagen overfor regeringen. Der er jo da i hvert fald grund til at sige, at denne afsluttende politiske debat, omend den har trukket linier op og naturligvis også på visse punkter har været præget af en vis skarphed i udtrykkene, ikke har tilkendegivet nogen spændt politisk situation, hvad vel heller ingen på forhånd havde regnet med.

Jeg må måske, inden jeg siger et par ord til de enkelte ordførere — jeg skal bestræbe mig for at gøre det kort — lige have lov til at sige to ord dels til det ærede medlem hr. Hans Schmidt, dels til de to færøske folketingsmænd, de ærede medlemmer hr. P. M. Dam og hr. Johan Poulsen, som har haft ordet her i dag.

Jeg er glad for, at det ærede medlem hr. Hans Schmidt påny ville udtale anerkendende ord i sammenhæng med de mindretalsforhandlinger, der i sin tid fandt sted.

Den højtærede undervisningsminister har allerede beskæftiget sig med den side af det ærede medlems bemærkninger, der vedrører skoleområdet. Der er af det ærede medlem fremført forskellige betragtninger med hensyn til andre ministres områder, men jeg går ud fra, at det ærede medlem kan være enig i, at der ikke her i dag afgives nogen besvarelse vedrørende disse detailområder, men at det ærede medlems betragtninger og udtalelser gøres til genstand for overvejelser af de forskellige ministre, de vedrører.

Det ærede medlem hr. P. M. Dam og det

[Stats- og udenrigsministeren.]

ærede medlem hr. Johan Poulsen beskæftigede sig med færøske spørgsmål, det ærede medlem hr. P. M. Dam i særlig grad med det færøske fiskeris stilling.

Jeg kan kun, for at tage en del af dette område først, nemlig det ærede medlems bemærkninger vedrørende søterritoriet, sige, at vi følger udviklingen i spørgsmålet om det islandske søterritorium med betydelig interesse, og det er jo klart, at hvis der her for det islandske områdes vedkommende bliver tilvejebragt et andet grundlag end det, der har eksisteret som udgangspunkt for den færøske løsning, ja, så må spørgsmålet om de færøske grænser gøres til genstand for nye overvejelser i den kommende tid. Dette spørgsmål har imidlertid på nuværende tidspunkt ikke den aktualitet, at en realitetsbesvarelse heraf kan gives.

Jeg takker for den anerkendelse, der er ydet for vor indsats for at lette færingernes afsætning af fisk og fiskeriprodukter. Jeg kan godt se det ærede medlem hr. P. M. Dams store interesse i den færøske fiskerflådes udbygning, men jeg må måske have lov til at sige, at realkreditinstituttet og lovgivningen om lagtingets og statens støtte jo er ret ny og derfor endnu ikke har afgivet tilstrækkeligt erfaringsgrundlag for den videre udvikling på dette felt. Jeg tror, vi kan sige, at man hervedefra med vågen opmærksomhed følger, om der er muligheder og baggrund for yderligere støtte, men spørgsmålet er jo ikke blot det enkle, om der kan tilvejebringes fornødne lånemidler, spørgsmålet må jo også være på den anden side, om det pågældende erhverv er i stand til at forrente og afskrive yderligere betydelig investering. Man må nok overveje dette spørgsmål lidt nærmere.

Jeg kan ikke se, at det er muligt for mig i dag at give noget svar på spørgsmålet vedrørende kulminedriften på Færøerne. Jeg må nøjes med at tage de af det ærede medlem fremsatte udtalelser til efterretning.

Jeg tror, at alle partier i det høje ting, at hele det høje ting, ligesom regeringen er glad for, at begge de ærede medlemmer fra Færøerne i dag har givet udtryk for anerkendelse og tak overfor regering og folketing for interessen for de færøske anliggender og for de foranstaltninger, der i denne sammenhæng er gennemført.

Det er rigtigt, som det ærede medlem hr. Johan Poulsen nævnte, at jeg har til hensigt at aflægge Færøerne et besøg i august måned. Jeg har ikke i den tid, hvor jeg har haft ansvaret for statsministeriet og dermed også den del af statsministeriet, som Færøernes område nu engang er, haft lejlighed til at aflægge besøg på Færøerne, og jeg glæder mig til at tage derop og med de interesserede kredse deroppe, myndighederne i det hele, drøfte de spørgsmål, som dog må interessere både Færingerne og os hernede.

Det ærede medlem hr. Bundvads bemærkninger om Nordisk Råds arbejde er fulgt op af bemærkninger også fra anden side, og den højtærede økonomi- og arbejdsminister har besvaret det, der vedrører først og fremmest det økonomiske samarbejde. Men jeg vil gerne tilføje, at jeg er ganske enig i økonomi- og arbejdsministerens udtalelse om, at regeringen må være interesseret i en debat om Nordisk Råds arbejde. Jeg tilføjer blot, for at ingen misforståelse skal opstå, at det har været en klar aftale, såvidt jeg erindrer, at den danske afdeling af Nordisk Råd selv skulle tage initiativ på dette punkt. Men dette er blot sagt, for at der ikke skal opstå den opfattelse, at regeringen har forsømt noget i den henseende. Alle må være interesserede i, at en sådan debat finder sted efter Nordisk Råds session eller før, som nu opgaverne måtte komme til at foreligge; begge parter, både regering og folketing, vil naturligvis være enige om det betimelige heri.

Det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaards udtalelser om administrationens arbejde med de spørgsmål, som Nordisk Råd rejser, skal jeg besvare med, at jeg gerne vil bekræfte, at der arbejdes løbende med disse sager. Jeg tror ikke, man kan sige, at der i administrationen er forsømt noget for at få disse sager fremmet mest muligt. I hvert fald kan jeg erklære mig enig i det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaards udtalelse herom: at det stærkest mulige arbejde med de sager, der rejses ved Nordisk Råds møder og føres videre i form af rekommandationer, skal finde sted.

Jeg kan konstatere, at der i udenrigspolitisk henseende synes at foreligge en væsentlig overensstemmelse i vurderingen

[Stats- og udenrigsministeren.]

hos det ærede medlem hr. Erik Eriksen og det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft. Formulering og ordvalg kan være forskellige, men jeg fandt ikke mindst i den formulering, som det ærede medlem hr. Erik Eriksen for sit vedkommende valgte, en ret klar overensstemmelse med det ordvalg, jeg selv har betjent mig af. Det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft benyttede et andet ordvalg, men det er vist rigtigt at fastslå, også på baggrund af det ærede medlem hr. Ole Bjørn Krafts egne bemærkninger herom, at der er den samme overensstemmelse i udenrigspolitisk henseende, som hidtil har bestået her i salen, og jeg takker for, at dette fortsat er tilfældet.

Det ærede medlem hr. Aksel Møller var også inde på en kort udenrigsministeriel betragtning i den forstand, at han fremsatte en anerkendelse til udenrigsministeren. Jeg har fået det hverv på udenrigsministerens vegne at bringe det ærede medlem en tak herfor. Udenrigsministeren er en smule bekymret over, at det ærede medlem ikke er i stand til at give statsministeren en tilsvarende anerkendelse, men udenrigsministerens personlige glæde over det ærede medlems anerkendelse kan ikke formindskes af den manglende anerkendelse til statsministeren. Det er dog i hvert fald rart, at der er visse områder, hvor vi kan gå et langt stykke vej, og det gælder i det hele taget på det udenrigspolitiske område, at der jo er debat i denne sal, uoverensstemmelser mellem partierne om NATO-politikken, men gennemgående er dog de udenrigspolitiske anliggender fulgt som fællesanliggender mellem de demokratiske partier her i tinget.

Forholdet bliver naturligvis et noget andet, når vi bevæger os ind på det indenrigspolitiske område, og her ville det være fristende at gå igennem alle de betragtninger, der er fremsat. Men jeg har egentlig opfattet de indlæg, der er fremkommet, som en slags oplæg til sommerens diskussioner ude omkring, og om det egentlig kan have så forfærdelig stor interesse, at vi på dette tidspunkt af forhandlingen begynder en diskussion om almindelige principper og synspunkter, ja, det kan vel nok være nogen tvivl underkastet.

Det kunne være af interesse at gå ind

på det ærede medlem hr. Erik Eriksens betragtninger om de mange løfter, vi er løbet fra. Jeg har en fornemmelse af, at den betragtning vil vi møde også på et senere tidspunkt, og da vil vi få al mulig lejlighed til at debattere den side af sagen, om vi er snublet i starten, før starten eller lige efter starten. Det er også noget, der vel sagtens ruller op på et senere tidspunkt, og derfor synes jeg ikke, det kan optage os ved denne lejlighed i så synderlig grad. Man kan sige, at regeringen har mistet ansigt, som det ærede medlem hr. Erik Eriksen nu engang mener det rigtigt at sige. Jeg har ikke selv den fornemmelse. Regeringen har haft besværligheder, det kan ikke bestrides. Det ærede medlem hr. Erik Eriksen kan måske erindre en tid, da han var regeringschef; han havde også et par småvanskeligheder af og til og måtte med sin kære skrumple over mangen stenet grund, som vi andre har måttet gøre det. Om vi mister ansigt derved, ved jeg såmænd ikke. Man kan altid diskutere, hvor meget en mindretalsregering skal give efter. Det ærede medlem har været mig et udmærket forbillede i henseende til eftergiveness i god forstand, d. v. s. med hensyn til lyst til at nå et resultat ved forhandling til mange sider. Og selvom de ærede medlemmer hr. Bertel Dahlgaard og hr. Erik Eriksen en gang imellem sådan småhugger lidt til hinanden, har man indtrykket af, at det ærede medlem hr. Erik Eriksen dog, når han taler til det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard, tænker tilbage på en tid, der vel er svunden, men dog ikke ligger længere end de 3, 4, 5 år tilbage, da det ærede medlem var den, der skulle klare vanskelighederne igennem for sin regering.

Og i det hele taget: man kan altid bebrejde en mindretalsregering, at den ikke har nået, hvad den gik ud med i sin tid som ønsker. Det ærede medlem hr. Erik Eriksen var i slutningen af sin tale inde på en række betragtninger om, hvad der er opnåeligt i en sag, hvor — som det ærede medlem selv sagde — to store hovedblokke står overfor hinanden og med et parti i midten, som har været en forhandlingsformidler — og en resultatformidler iøvrigt på mange måder. Jeg synes nok, det må være sådan, at en mindretalsregering kan

[Stats- og udenrigsministeren.]

fremstøtte sine forslag; hvad den kan få igennem af disse forslag, må afhænge af, hvad den kan opnå tilslutning til i dette høje ting; det er et spørgsmål ikke blot om regeringens vilje, men også om oppositionens gode vilje til at arbejde med på de foreliggende opgaver. Men som sagt, jeg skal ikke gå i enkeltheder angående dette punkt.

Med hensyn til det ærede medlems betragtninger om det økonomiske vil jeg have lov at henvide til den korte redegørelse, jeg har givet for valutastillingen. Den viser, at det ikke er muligt at komme udenom, at der lykkeligvis har været en fremgangslinie igennem det sidste års tid, og det kan vi vel i det mindste allesammen, uanset hvad vi iøvrigt politisk skal slås om, være glade for.

Det ærede medlem hr. Aksel Møller rettede et spørgsmål til mig om Arne Munch-Pedersen, men det var uægtelig et spørgsmål, som i første linie var rettet til — det fremgik også af det ærede medlems udtalelser — det ærede medlem hr. Aksel Larsen. Jeg kan måske her springe ind i dette enkelte spørgsmål med det samme. Det ærede medlem hr. Aksel Larsen har ved et citat fra en tidligere givne redegørelse i denne sag givet sit bidrag til spørgsmålet. Jeg behøver derfor ikke at gå ind på den debat, som i sin tid fandt sted. Men jeg forstod på det ærede medlem hr. Aksel Larsen, at han nærmest var af den opfattelse, at jeg skulle have rejst spørgsmålet, eller i hvert fald kunne have rejst spørgsmålet, da jeg førte forhandlinger på så højt et plan som med ministerchef Bulganin og førstesekretær Khrustjev — det var vist de to fremragende politikere, det ærede medlem nævnte. Nu tror jeg nok, jeg i denne sammenhæng måske er kommet en lille smule for tidligt af sted. Såvidt jeg ved, var redegørelsen vedrørende hr. Khrustjevs tale om Stalinperioden på den 20. partikongres ikke nået frem endnu på det tidspunkt, og hvis jeg husker rigtigt, havde jeg vel heller ikke haft nogen som helst chance for at få den ringeste anmodning fra det ærede medlem hr. Aksel Larsen om at rejse spørgsmålet om Munch-Petersen. Men naturligvis er der visse formelle vanskeligheder for udenrigsministeriet ved at

gøre det. Munch-Petersen er ved dansk ret erklæret død, og derfor er det selvsagt af formelle grunde lidt besværligt, men jeg vil alligevel gerne sige, at hvis jeg får et brev fra det ærede medlem hr. Aksel Larsen, hvori han beder mig om at tage sagen op overfor de sovjetrussiske myndigheder, vil vi gøre det, det er klart. Inden vi rejste til Moskva, fik vi nogle hundrede breve fra pårørende, som var meget urolige, og fra bekendte af folk, som var forsvundet, og vi har taget os omhyggeligt af alle henvendelser, og hvis det ærede medlems egne forbindelser ikke er gode nok, vil vi da gøre, hvad vi kan.

Hvis jeg altså får et brev fra det ærede medlem, skal jeg nok tage sagen op overfor myndighederne derovre, men vi kan jo afvente og se, om det brev kommer, eller om det ærede medlem måske mener, at han selv kan klare det spørgsmål. Jeg tror, det ville være fornuftigt, om man i hvert fald gjorde, hvad man kunne, for at få dette personspørgsmål klaret op, men jeg forstår, at det ærede medlem hr. Aksel Larsen og hans parti nu selv er meget stærkt optaget af at få klarhed på dette punkt.

Tilbage til det ærede medlem hr. Aksel Møller. Vurderingsproblemerne har finansministeren talt om. Det ærede medlem har iøvrigt beskæftiget sig med hele velfærdsstatens problematik. Jeg erkender uden videre, at det ærede medlem i sin tale i dag er strejft ind over forskellige problemer af interesse, og at det ærede medlem med udgangspunkt i mine spørgsmål i Fredericia har gjort et forsøg på at tegne visse konturer op af betragtninger, som hans parti og han må anlægge. Jeg synes ikke, der er tale om nogen afklaring, som virkelig kan være tilfredsstillende, navnlig da det ærede medlem jo ikke er i stand til — jeg havde forresten heller ikke ventet det — at pege på, hvilke konkrete lovgivningsområder det ærede medlem og hans parti ville ønske ændret i forbindelse med en revision af velfærdsstaten. Hvad det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard sagde om velfærdsstaten, er jeg enig i, og måske kan vi så få den mere principielle diskussion rundt om på møderne i den kommende tid.

Jeg har svaret det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard vedrørende arbejdet i Nordisk Råd.

[Stats- og udenrigsministeren.]

Hvad de militære betragtninger angår, kan jeg kun sige, at det var da i hvert fald rart for det ærede medlem, at „Aftenposten“ i Silkeborg var udkommet inden forhandlingen her i dag. Jeg ved ikke, om det er, fordi Silkeborg ligger så nær ved Skive, at der fremkommer den slags betragtninger i „Aftenposten“. Iøvrigt opfattede jeg „Aftenposten“s betragtninger således, at det var et forsøg på at drage visse hovedlinier ud af den udvikling, som er foregået. Det kan godt være, at dette forsøg er lidt videregående i sin konklusion, end jeg måske vil være parat til at acceptere, men ikke desto mindre har det sit udgangspunkt i den særlige udvikling, som nu er i gang.

Iøvrigt er der vist ikke grund til nu at gøre mange bemærkninger på dette punkt. I de to foregående finansår er der gennemført betydelige besparelser på forsvarsbudgettet, der på dette års finanslov er holdt på samme niveau som sidste år. Nu er der yderligere givet tilsagn om besparelser på 50 mill. kr., besparelser, som kan gennemføres uden at svække selve beredskabsstyrken. På den anden side kan man næppe i indeværende finansår nå videre uden at foruddiskontere resultatet af forsvarsudvalgets arbejde. Når dette arbejde, forhåbentlig inden altfor længe, er tilendebragt, er tiden inde til den videregående drøftelse af forsvarrets organisation og udgifterne dertil, som det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard har strejft.

Det ærede medlem hr. Aksel Larsen har også været inde på det militære område. Jeg vil nu gerne, for at der ingen mytedannelse skal opstå, sige, at i det finanslovsforslag, som er vedtaget for indeværende år, er der regnet med 6 mill. kr., hvis jeg ikke husker helt forkert, til genindkaldelser; og det, som er gennemført på genindkaldelsesområdet med nogle begrænsninger, som vi har fundet rimelige, andrager en udgift på godt og vel 4 mill. kr. Jeg tror derfor, man skal lade være med at give befolkningen indtryk af, at der nu er tale om nogle kæmpemæssige nye udgifter til de genindkaldelser, som regeringen har fundet det rimeligt at foretage efter de planer, der i lange tider har foreligget. Iøvrigt kan de bemærkninger om de forsvarsmæssige områder, som jeg lige har gjort, dække som

svar også til det ærede medlem hr. Aksel Larsen.

Det ærede medlem mente, at jeg tidligere burde have givet folketinget en beretning om rejsen til Moskva, og det kan såmænd godt være. Hvis jeg havde fået nogen som helst anmodning om at gøre det, ville jeg også have gjort det. Det ærede medlem har jo haft samme ret som ethvert andet medlem af dette ting til enten underhånden eller direkte at fremsætte ønske om en sådan redegørelse. En sådan henvendelse har jeg ikke fået, men jeg erkender uden videre, at der i folketinget burde gives en redegørelse, og derfor har jeg taget initiativet i dag til at give en redegørelse, således at en omtale af denne rejse nu findes i folketings-tidende.

Det ærede medlem sagde, at regeringen på forhånd havde erklæret, at der ikke ville blive drøftet handelsspørgsmål derovre. Nu ved jeg ikke, hvor voldsomt denne udtalelse af det ærede medlem skal forstås, men jeg vil gerne sige, at regeringen havde al grund til at tro efter de forespørgsler, der i forvejen var rettet til regeringen i Sovjetunionen, og den besvarelse, vi havde modtaget derovrefra, at der ikke ville blive anledning til på realitetsbasis at drøfte handelsproblemer. Jeg er glad for, at vi alligevel ikke blev skuffet på dette punkt. Jeg er glad for, at det virkelig lykkedes på naturlig måde at komme ind i en drøftelse af de problemer, som har spillet en så væsentlig rolle for handelsforholdet mellem Sovjetunionen og Danmark gennem altfor lang tid, og jeg er glad for, at det lykkedes at nå frem til et grundlag, som betød den handelsaftale, der senere er blevet afsluttet.

Det ærede medlems bemærkninger om Kiel giver mig en velkommen lejlighed til at sige følgende. Det var for mig en forudsætning for at tage til Kiel, at Raeder ikke var æresborger i Kiel. Det er meddelt på forhånd, og det er afklaret på forhånd, at Raeder har afsagt sig sit æresborgerskab i Kiel. Jeg synes, at det i og for sig passende kunne stå i det par blade — det er kun et par stykker, der har muntret sig særlig på dette punkt — at netop denne sag er bragt i orden. Den var for mit vedkommende en hovedbetingelse for, at jeg ville deltage i Kieler Woche, således som det skete. Jeg skal iøvrigt ikke gå ind på deltagelsen i

[Stats- og udenrigsministeren.]

mødet, idet det jo offentlig har været omtalt, hvilke udtalelser jeg har fremsat der-nede.

Det ærede medlem mente, at jeg skulle have været mere åbenhjertig i omtalen af mindretalsproblemerne. De findes omtalt i den tale, jeg holdt; talen er offentlig tilgængelig. Der er i høj grad enighed om, at disse problemer er berørt med samme åbenhjertighed som de andre spørgsmål, jeg har talt om. Jeg ser nok, at „Svendborg Avis“ — tror jeg det er — finder, jeg har været taktløs ved at tale om de økonomiske forhold mellem Danmark og Tyskland med den åbenhed, hvormed det er sket. Det ville man, hvis det var en tysker, der kom herop, siger „Svendborg Avis“, have betragtet som en taktløshed. Ja, sådan har jeg ikke opfattet det. Jeg har haft den opfattelse, at hvis vi skal knytte den forbindelse, som et moderne samarbejdsforhold må forudsætte, må vi tale åbent ud, når vi inviteres ved slige lejligheder, og jeg føler mig i hvert fald overbevist om, at for formens vedkommende vil hverken „Svendborg Avis“ eller andre tale om taktløshed. For indholdets vedkommende er det rigtigt, at jeg har berørt både toldproblemerne og de restriktive spørgsmål, der ligger i samhandelen mellem vore to lande, og tilsvarende handelsmæssige problemer.

Men de er nu engang af væsentlig betydning for samhandelsforholdet mellem Danmark og Tyskland, der jo stadig er således, at der er et væsentligt overskud i tysk favør. Og så vil jeg gerne tilføje, at det var mit indtryk, at man fra tysk side i Kiel, uanset partifarve, fandt det naturligt, at der blev lagt en sådan åbenhed for dagen i den redegørelse, jeg havde lejlighed til at give. Jeg har i hvert fald — til trods for samtaler til adskillige sider derefter — ikke mødt noget som helst andet.

Når det ærede medlem hr. Aksel Larsen spørger mig om de tyske koncentrationslejrlænger i forbindelse med hr. von Brentanos besøg, vil jeg gerne svare, at herom vil der om kort tid finde samtaler sted på en slags fælles basis mellem Benelux, Frankrig, Norge og Danmark, og så får vi se, hvilke resultater der kan komme ud heraf.

Det ærede medlem var iøvrigt inde på en

lang tale om det, der er sket i Sovjetunionen, og de danske kommunisters stilling hertil. Det ærede medlem sagde, at man fra kommunistisk side herhjemme hidtil havde følt sig sikker på, at det demokrati, den retssikkerhed, der knyttede sig til det socialistiske samfund derovre, var i orden. Det kan jeg ikke tro det ærede medlem mener eller at det ærede medlem nogensinde har ment. Det må være en af de fejlhuskninger, som det ærede medlem var inde i for at have en motivering for sit standpunkt til det, der er passeret derovre. Jeg skal iøvrigt ikke blande mig i det selvkritiske opgør, der finder sted hos kommunisterne i dag. Jeg har offentligt fremsat mine betragtninger i denne forbindelse, og når det ærede medlem mener, at den arbejderenhed, man fra kommunistisk side tilstræber, vil jeg tillade mig på egen hånd, diktatorisk, at afvise, at jeg ikke engang vil indkalde hovedbestyrelsen eller noget andet, så vil jeg henvise til, hvad jeg har sagt, at det ikke engang er nødvendigt at indkalde hovedbestyrelsen eller forretningsudvalget for at give svar på noget sådant, for den socialdemokratiske leder, som ikke på stående fod ville afvise kommunistiske tilnærmelsesforsøg, ville ikke være leder ret længe. Det er det, der står i min udtalelse, og det er stadig gældende.

Ja, så må jeg måske til sidst sige, at der jo har været ført en slags ordveksling her om den fremtidige regeringsdannelse. Det ærede medlem hr. Aksel Møller synes at være af den opfattelse, at der mellem de liberale partier må kunne nås en nærmere forbindelse, og det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard har gjort et par slutbemærkninger, som vistnok, såvidt jeg forstod det ærede medlem, lod problemet stå en smule åbent med hensyn til, hvad der kunne ske fremefter. Det var altså nærmest det, jeg fik ud af det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaards bemærkninger, og det er vel egentlig den eneste udgang, der er tænkelig. Først skal vi have et valg, og det kan godt vente nogen tid, og derefter skal vi have dannet en regering, og når den kommer, kan vi jo snakke om tingene og se, hvordan forholdene kommer til at ligge til den tid. Jeg synes, det var en uhyre interessant diskussion, men den kan ærlig talt ikke forstyrre min nattesøvn, i hvert fald ikke foreløbig.

[Stats- og udenrigsministeren.]

Hvad den kommer til på et senere tidspunkt, kan man aldrig vide; den tid den sorg.

Aksel Larsen: For at det ikke skal blive mistydet eller rettere sagt, da det i modsat fald ville blive mistydet, er jeg nødt til at sige et par ord dels foranlediget af den højtærede statsminister, dels foranlediget af det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft.

Lad mig først besvare stats- og udenrigsministerens bemærkninger om Arne Munch-Petersen. Stats- og udenrigsministeren har sagt, at han simpelthen ikke kunne rejse sagen, da han var i Moskva, for på dette tidspunkt anede man her ikke noget om kritikken af Stalin. Dette kan ikke være rigtigt. Stats- og udenrigsministeren kom til Moskva et stykke tid efter, at partikongressen var afsluttet og talerne havde været offentliggjort, og der havde deri været en temmelig tydelig kritik af Stalin, så den begrundelse duer ikke. Dernæst siger stats- og udenrigsministeren, at da Munch-Petersen var kendt død ved en dansk domstol, var det vanskeligt for ham at rejse sagen. Det er muligt. Jeg er ikke så meget inde i juraens regler, at jeg kan afgøre, om det gjorde det umuligt. Jeg ved blot, at efter stats- og udenrigsministerens hjemkomst har den socialdemokratiske presse med voldsomme drøn rejst sagen og forlangt, at jeg skulle gøre noget ved den. Hvis det socialdemokratiske parti interesserer sig så meget for denne sag, at den kunne blive forsidestof i den socialdemokratiske presse i en længere periode, er det mig virkelig ufatteligt, at den socialdemokratiske statsminister ikke har interesseret sig for den. Nu siger stats- og udenrigsministeren, at hvis jeg vil skrive til ham, skal han gerne gøre noget ved det. Jeg ved ikke, om jeg vil skrive til ham om den sag, jeg ved ikke engang, om jeg har ret til det. Jeg er ikke Munch-Petersens pårørende; jeg formoder, at det er hans pårørende, der har ret til at lade ham efterlyse, men jeg ved også, hvad jeg sagde,

dengang vi havde sagen til debat her i folketinget i 1950, nemlig at den danske stat har foretaget, hvad den dengang kunne, og har fået den oplysning, at Munch-Petersen var udrejst af Sovjetunionen, og så ved jeg ikke, om den danske stat har mulighed for yderligere at foretage noget. Jeg har foretrukket at benytte de muligheder, jeg har, for at forsøge at skaffe klarhed over, hvorhen Munch-Petersen er rejst og i hvilket ærinde; det kan måske give et fingerpeg om, hvad der senere er sket.

Derpå spørgsmålet om demokratiet og retssikkerheden i Sovjetunionen. Jeg kan ikke forhindre stats- og udenrigsministeren i fra denne talerstol at fremsætte den beskyldning mod mig, at jeg ikke kan have ment, at demokratiet og retssikkerheden i Sovjetunionen havde været sikret, men det er i hvert fald i det højeste en påstand fra stats- og udenrigsministeren. Påstande er ikke sandheder, selvom de fremsættes og gentages nok så tit. Jeg ved, hvad jeg har ment, og jeg har ment, at demokratiet og retssikkerheden hele tiden havde været sikret i Sovjetunionen. Jeg er bittert blevet belært om, at det ikke har været tilfældet, men jeg kan naturligvis ikke forlange, at stats- og udenrigsministeren skal erklære sig overbevist af denne erklæring fra min side. *Wag!*

Det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft, som ganske øjensynlig holdt sin tale væsentlig for at få anledning til at tale om det samme spørgsmål, udtaler en vis anerkendelse af den måde, jeg hidtil har optrådt på i denne sag. Det ærede medlem konstaterer, at nu oplever vi en fuldstændig fordømmelse af denne mand — altså Stalin — som også danske kommunister har hyldet, men forlanger en undskyldning fra mig.

Det kan godt være, jeg skylder nogle en undskyldning, men jeg tror ikke, jeg skylder det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft nogen undskyldning. I så fald måtte det ærede medlem da først give en undskyldning for sin Mussolinibog. Han kunne passende selv begynde. Men dernæst er der andre

[Aksel Larsen.]

ting, det ærede medlem også kunne begynde med. I 1945 blev der her i København holdt en tale, som jeg gerne vil have lov til at citere lidt af. Jeg har læst den i „Berlingske Tidende“. Der blev i denne tale sagt bl. a. disse ord:

„Den kamp, som Sovjetunionen under sin store marskal Stalins ledelse har kæmpet, har vundet en verdens beundring og alle undertrykte folks taknemlighed“. Der blev sagt:

„Hr. generalmajor“ — det var en tale til de sovjetiske generaler — „De og Deres soldater er kommet til vort land som et led i det store befrielsesværk, der fylder vore hjerter med en uendelig taknemlighed. Gennem lange og tunge år har vi set frem til den stund, hvor vort land igen blev frit. Det frie Danmark hilser gennem Dem Deres store marskal Stalin, den røde hær, flåden og flyvevåbenet og det russiske folk.“

Det er mig ikke bekendt, at det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft, som holdt denne tale i 1945, har givet nogen undskyldning for, at han hyldede den „store Stalin“, og når selv det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft, der dog ikke har været så sympatisk indstillet overfor Sovjetunionen, kunne tale om „den store Stalin“, så er det måske forklarligt — det er måske ikke undskyldeligt, men dog forklarligt — at også danske kommunister kunne gøre det.

Jeg beder stats- og udenrigsministeren om undskyldning for, at jeg har haft den opfattelse, at tidligere såkaldt storadmiral Raeder fortsat var æresborger i Kiel, og jeg takker stats- og udenrigsministeren for oplysningen om, at der fremover vil blive arbejdet med spørgsmålet om erstatning til de danskere, der har været i tyske fængsler og koncentrationslejre.

Jeg ser mig ikke i stand til at takke for de bemærkninger, stats- og udenrigsministeren har fremsat om de militære udgifter, om genindkaldelserne o. s. v., fordi der jo ikke deri var den ringeste imødekommelse af de synspunkter, jeg har fremført. Jeg får oplyst nu, at udgifterne til genindkaldelser står på den vedtagne finanslov, så der altså ikke er tale om nogen ny udgift, der ikke er kalkuleret her. Det ved jeg udmærket godt, men det ændrer ikke det forhold, at hvis man undlader genindkaldelser, sparer

man altså disse — var det 6 mill. kr.? (*Afbrydelse* fra salen). Var det 4 millioner? Ja, men den højtærede forsvarsminister har fornylig talt om, at man endogså må gå så vidt, at man må forsøge at spare på de militære budgetter, og så kan det vel ikke være helt uberettiget, at man opfordrer til også at spare på dette område.

Endelig er der spørgsmålet om enheden. De bemærkninger, jeg har fremsat, dem fastholder jeg, dem er der ikke rokket ved, dem kan der ikke rokkes ved. Hvad angår spørgsmålet om, hvorvidt statsministeren burde indkalde socialdemokratiets hovedbestyrelse til at drøfte en kommunistisk enhedshenvendelse, er det selvfølgelig et rent teknisk spørgsmål, men i den henseende er det ganske vist en smule interessant, at en statsminister har den opfattelse, at forelå der en sådan henvendelse, burde den ikke forelægges den socialdemokratiske hovedbestyrelse. Nu er der altså det ved det, at der ikke foreligger nogen henvendelse til socialdemokratiet fra vort parti, og det er en af grundene til, at jeg ikke forstår den ophidselse, som gjorde sig gældende i hvert fald i den socialdemokratiske presses spalter.

Bertel Dahlgaard: Det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft fremsatte nogle udtalelser overfor mig, som gør det rimeligt, at jeg kommer med en enkelt bemærkning. Det ræsonnement om baggrunden for den ændrede internationale situation, som det ærede medlem kom med, anser jeg for ganske urealistisk. De afgørende momenter i den ændrede militærpolitiske, strategiske og hele internationale situation kan der for mig ikke være tvivl om koncentrerer sig omkring to poler. Den ene er brintbomben og de andre nyeste våben, og den anden er Stalins død. Man kan vurdere de fremtidige virkninger af disse afgørende begivenheder forskelligt, og ingen kan sige noget bestemt derom, men at det er disse to begivenheder, der har været de drivende kræfter i de sidste tiders ændrede internationale situation, burde ingen kunne være i tvivl om.

Til det ærede medlem hr. Ole Bjørn Krafts udtalelse vedrørende militærudgifterne og militærbudgettet skal jeg kun sige, at det ærede medlem holder den samme tale, hver gang der er spørgsmål om besparelser på det militære område. Sådan vil

[**Bertel Dahlgaard.**]

det også gå fremtidig. Hvis nu det ærede medlem var konsekvent, ville han jo også modsætte sig de besparelser, som den højtærede forsvarsminister nu vil stille forslag om. Det siger det ærede medlem ikke noget om. Ville det ærede medlem være konsekvent, burde han også kræve de besparelser opgivet, som blev gennemført i 1954, men det gør det ærede medlem heller ikke, og hvorfor? Der kan ikke være tvivl: fordi den nuværende militærpolitik's økonomiske konsekvenser er så stærke, at det ærede medlems overeksponerede indstilling ikke kan holde overfor virkeligheden og formentlig heller ikke har kunnet holde overfor hans eget parti.

Jeg vil gerne takke den højtærede statsminister for de bemærkninger, han fremsatte, der venligt hentydede til det radikale venstre som formidler herinde af en række betydelige resultater. Den højtærede statsminister — og det er begrundelsen for, at jeg gør denne bemærkning — brugte udtrykket: formidleren i midten. Jeg kan med stor glæde tiltræde udtrykket „formidler“, men jeg er mindre tilbøjelig til at tiltræde udtrykket „i midten“. Jeg føler det ikke sjældent sådan, at jeg har regeringen på højre side af mig, men det er i og for sig ikke afgørende, blot man er modtagelig for gode og velmente råd. Jeg er iøvrigt glad for, at den højtærede statsminister ikke på forhånd synes at være afvisende overfor de udviklingslinier, der antydedes i „Aftenposten“. Det skal jeg gerne hilse og sige både i Silkeborg og Skive. Jeg håber oprigtigt, at statsministeren så ikke senere vil skuffe disse væsentlige dele af riget.

Aksel Møller: Jeg havde egentlig gjort mig den forhåbning, at vi nu var kommet så langt ud på eftermiddagen, at denne debat ikke havde behøvet at blive forlænget yderligere, men det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaards bemærkninger til det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft giver mig anledning til et enkelt svar.

Det konservative folkeparti har ikke på noget tidspunkt godkendt de nedskæringer af det danske forsvar, som det ærede medlem og hans parti har gennemtvunget. Det konservative folkeparti har ikke stillet forslag om bevillingernes tilbageføring, fordi

der sidder et forsvarsudvalg, som arbejder med den opgave for øje at tilpasse Danmarks forsvar til de nu rådende omstændigheder, derunder naturligvis til hele spørgsmålet om omkostningernes omfang. Det konservative folkeparti har ikke godkendt en besparelse på 50 mill. kr. på forsvarets budget som resultat af finansudvalgets nuværende arbejde med disse problemer. Det konservative folkeparti har forberedt sig på at modtage meddelelse om, på hvilke områder indenfor forsvarsvæsenet sådanne besparelser kan opnås, og hvis besparelserne er af en sådan karakter, at de nedsætter effektiviteten, vanskeliggør anvendelsen af forsvaret efter dets bestemmelse, vil det konservative folkeparti ikke kunne tiltræde dem. Hvis det derimod drejer sig om besparelser af administrativ karakter af samme art som dem, der foretages i de andre departementer, vil det konservative folkeparti hilse disse besparelser med den samme glæde, som vi hilser besparelser på andre budgetter i forvaltningen.

(Kort bemærkning).

Bertel Dahlgaard: Jeg takker for oplysningerne. Jeg tænker så, at det ærede medlem hr. Aksel Møller selv kan tænke sig til, hvilke skattepolitiske konsekvenser det havde fået, hvis de besparelser, som det ærede medlem ikke har tiltrådt, ikke var blevet gennemført.

Stats- og udenrigsministeren (H. C. Hansen): Jeg vil meget nødig have, at debatten skal ebbe ud i en eller anden mislyd, og derfor vil jeg sige, at når jeg har talt om det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard og det radikale parti som stående i midten, var det ment som en venlighed. Det var kedeligt, hvis vi, nu vi står ved afslutningen, skulle have bitterhed i sindet på grund af et placeringsspørgsmål. Når jeg sagde om det ærede medlem, at han stod i midten, var det, fordi jeg troede, at det var der, han følte sig mest centralt placeret. (*Bertel Dahlgaard:* Det var ingen beklagelse!). Nej, men derved kommer vi andre nemt til at stå enten til højre eller til venstre for det ærede medlem — det hænger lidt sammen med, hvor man befinder sig. (*Bertel Dahlgaard:* Derfor sagde jeg også „til højre“!).

Hermed sluttede forespørgslen.

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Angående tiden for næste møde vil der tilgå medlemmerne meddelelse gennem folketingets bureau — det bliver antagelig onsdag den 12. september.

Mødet hævet kl. 19²⁰.

121. møde.

Onsdag den 12. september kl. 14.

Formanden: I skrivelse af gårds dato meddeler finansministeren, at han ønsker her i tinget mundtligt at fremsætte:

Forslag til lov om pristalsreguleret aldersforsikring og aldersopsparing.

Udvalget angående forslag til lov om lærlingeforholdet har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer er omdelt.

Folketingsmand Paabøl har meddelt mig, at han ønsker til ministeren for offentlige arbejder at stille følgende spørgsmål:

„Vil ministeren redegøre for motiveringen for, at der af vejfondens midler har kunnet gives tilskud til nedrivningen af Østifternes Kreditforening?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommande spørgetid.

Den folketingsmand Flemming Hvidberg på grund af sygdom tilståede orlov for tiden fra 1. april til 30. juni d. å. er ophørt fra 1. juli d. å. at regne, og stedfortræderen, skoleinspektør Gudrun Hasselriis' hverv som midlertidigt medlem er herefter ophørt fra samme dato at regne.

I skrivelse af 16. juli d. å. har folketingsmand Per Hækkerup meddelt, at han efter endt sygeorlov atter kan give møde i tinget, og stedfortræderen, inkassator Hans Christensens hverv som midlertidigt med-

lem er herefter ophørt fra nævnte dato at regne.

I skrivelse af 12. juli d. å. anmoder socialministeren om, at der af folketinget må blive udpeget 4 medlemmer, der skal have sæde i folketinget, til at indtræde i det i § 12 i lov om mødrehjælpsinstitutioner omhandlede tilsynsråd.

Det er meddelt mig, at det ærede medlem hr. *Holger Larsen* ønsker at udtræde af udvalget angående forslag til lov om lærlingeforholdet. Til at indtræde i det nævnte udvalg i stedet for Holger Larsen har vedkommende gruppe udpeget *Per Hækkerup*, som herefter er valgt.

Det er meddelt mig, at det ærede medlem hr. *Th. Mikkelsen* ønsker at udtræde af ombudsmandsudvalget. Til at indtræde i det nævnte udvalg i stedet for Th. Mikkelsen har vedkommende gruppe udpeget *Per Hækkerup*, som herefter er valgt.

Den eneste sag på dagsordenen var:

Fremsættelse af lovforslag.

Formanden: Jeg giver ordet til den højtærede finansminister, for at han kan fremsætte det anmeldte lovforslag.

Finansministeren (Kampmann): Jeg skal tillade mig for det høje ting at fremsætte *forslag til lov om pristalsreguleret aldersforsikring og aldersopsparing*. Dette lovforslag fremsættes for at imødekomme et ønske, som man fra venstres og konservativ side fremsatte i forbindelse med anden behandling af forslaget om indføjelser af bestemmelser om folkepension i loven om folkeforsikring. Fra radikal og socialdemokratisk side gav man tilsagn om at medvirke til en ordning, hvorefter staten påtager sig en konjunkturregulering af opsatte livrenter som en alternativ ordning overfor folkepension.

Mindretallet gjorde også sin tilslutning til folkepensionen betinget af, at der inden trediebehandlingen gives folketingets udvalg angående folkepensionen en redegørelse for de påtænkte og opnåede besparelser, der delvis skal finansiere merudgiften